

XXXII. Évfolyam 2. szám

zeneKar

nka Nemzeti Kulturális Alap

www.ZENE-KAR.HU

2025 /02

**„Egycsatornás, transzparens
támogatási rendszerre lenne
égető szükség”**

Új főzeneigazgató
a Rádiózenekar élén

**„Akkor sikeres a Zeneakadémia,
ha nem egy-két éves
programokban gondolkodik”**

Új székházban a MÁV Szimfonikusok

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harminckét éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN ÖN IS ELŐFIZETŐNK!

A

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **4 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt
2025-ben: **összesen 8000 Ft/év**

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zene-történeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

4 KALENDÁRIUM

6 ZENEI KÖZÉLET

RÁDIÓZENEKAR

Megbecsülni a zenekari létet

Héja Domonkost, a Staats Theater Augsburg főzeneigazgatóját választották a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek főzeneigazgatójává, aki a két feladatot a következő években párhuzamosan látja majd el. A karmesterrel a németországi és a magyar zenekari élet közötti különbségekről, a haknikra épülő keleti-európai mentalitásról, a magyar zenészek flexibilitásáról, és jövőbeli terveiről beszélgettünk. KISS ESZTER VERONIKA

9 SAVARIA

„Közös célok mentén dolgozzunk”

Új igazgatója lett június 1-től a Savaria Szimfonikus Zenekarnak, az utóbbi hónapokban zajlott az átadás-átvétel a korábbi vezető, Kiss Barna, valamint a pályázaton győztes Popa Gergely között, aki nem ismeretlenként érkezik Szombathelyre, hiszen korábban már több éven keresztül koncertmesterként muzsikált az együttesben. RÉFI ZSUZSANNA

13 MISKOLC

Növekvő bevételek, teltházass koncertek, megújult műsor

Sikeresen érzik a lassan befejeződő szezont, s várakozással néznek a következő elé. Arról, hogy mi mindennel voltak elégedettek a szezonban, s miként kezdik a következőt, Szászné Pónuzs Krisztina ügyvezető és Török Levente művészeti vezető beszélt. RÉFI ZSUZSANNA

16 MÁV Szimfonikusok

Sínek mellett otthonra lelve

Évtizedekig tartó keresgélés, ideiglenes megoldások és rengeteg munka után végre méltó, modern otthonra lelt a MÁV Szimfonikus Zenekar. A tervezés és építkezés kihívásairól, az egyedi környezetről és a jövőbeli tervekről Gyurkovics Csabát, a zenekar menedzserét kérdeztük. HÖRÖMPÖLI ANNA

20 SZEGED

„Sokat fogunk dolgozni, de megéri!”

Több bérletvásárló, teltházass hangversenyek, új sorozatok, valamint számos operabemutató. A Szegedi Szimfonikus Zenekar gazdag szezont zár, s tartalmas nyári program vár rá, hiszen a Szabadtéri Játékok állandó szereplőjeként Cigánybáróra és Ajándékkoncertre készülnek. RÉFI ZSUZSANNA

23 REGIONÁLIS ZENEKAROK

„Egycsatornás, transzparens támogatási rendszerre lenne égető szükség”

A Regionális Zenekarok Szövetségének vezetője, Szabó Sipos Máté azt meséli, az elosztás szempontjairól és a döntés hátteréről nem sokat tudni, ami továbbra sem segíti a tisztánlátást és a fejlődést, viszont felesleges feszültségeket szít az együttesek között. RÉFI ZSUZSANNA

25 CONCERTO BUDAPEST

Fókuszban a „nagy B-k”

Május 20-án tartotta évadbejelentő sajtótájékoztatóját a Concerto Budapest, ennek kapcsán beszélgettünk Keller Andrásval, az együttes főzeneigazgatójával az előző évad értékeléséről és a következő szezon terveiről. Utóbbiak közé tartozik egy angliai turné, a Hallgatás Napja, a Hegedű Ünnepe, a Kurtág 100 Fesztivál, a Mozart-nap, és a „nagy B-k”: Bach, Beethoven, Brahms, Bartók fókuszba állítása. KISS ESZTER VERONIKA

27 ODZ

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy ne legyenek ránk kíváncsiak”

Új helyszíneken, számos új produkcióval és sorozattal várja az érdeklődőket a Danubia Zenekar. Hámori Máté, a zenekar karmestere és művészeti vezetője meséli, hogy folytonos innovációra, újabb és újabb közönségrétegek elérésére törekednek, hiszen ez fennmaradásuk és fejlődésük záloga. RÉFI ZSUZSANNA

30 ANIMA MUSICAE

Veszélyben az Anima Musicae

Forráshiány miatt veszélybe került az Anima Musicae kamarazenekar működése, április 1. óta az együttes megszűntette a zenészek állásait, és átmenetileg szünetelnek a mindennapos próbák is. A helyzettől G. Horváth Lászlóval, a Junior Prima díjas zenekar vezetőjével beszélgettünk. KISS ESZTER VERONIKA

32 MSZSZS

Elindult egy párbeszéd a minisztérium és a szakma között

Május 12-én megtartotta közgyűlését a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, ahol elfogadták az előző évi szakmai és pénzügyi beszámolót. A közgyűlés kapcsán Lendvai György elnököt kérdeztük. KISS ESZTER VERONIKA

33 VISSZATEKINTŐ

10 és 20 éve írtuk

35 MŰHELY

PORTRÉ

Holisztikusan kell kezelni a zeneoktatás helyzetét

Bővítené a hegedűsök repertoárját, elősegítené a régizene, a népi hegedűs és kávéházi cigányzenei tapasztalatokat, és teljesen átalakítaná a zeneiskolai szolfézsoktatást Kelemen Barnabás, a Zeneakadémia egyetemi tanára és a Grazi Zeneművészeti Egyetem professzora, akivel a magyar zeneoktatásról, azon belül is a hegedűoktatásról beszélgettünk az óvodától a diplomaszerezésig és a doktori iskoláig. KISS ESZTER VERONIKA

39 PORTRÉ / FIATAL MŰVÉSZEK

Számok helyett hangok

Könnyen alakulhatott volna úgy, hogy Temesvári Bence ma egy mérnökirodában dolgozik, nem pedig a Bécsi Szimfonikusok koncertjein játszik, hiszen az ELTE Radnóti Miklós Gimnázium elvégzése után komolyan fontolgatta a műszaki pályát. Az ide vezető nem mindennapi útról, a zenekari létről és jövőbeli terveiről beszélgettünk a fiatal gondnokművésszel. HÖRÖMPÖLI ANNA

43 KONFERENCIA

Zenei konferencia a mafrai Nemzeti Palotában

Valószínűleg kevesen hallottak az Európai Zenei Központról (Centre Européen de Musique, CEM), amelyet 2013-ban alapított Jorge Chaminé portugál énekes. Az ő művelt, poliglott, karizmatikus egyénisége mindmáig rányomja bélyegét a CEM működésére: a jó ügyek lelkes felkarolójaként, a legjobb értelemben vett európerként a szervezet zenei, pedagógiai és tudományos projektjeinek nagy részét maga kezdeményezi. MALINA JÁNOS

45 ZENETÖRTÉNET

A Ridley-Kohne-kvartett működése

Az 1840-es évek elején visszaesés következett be a főváros kamarazenei életében, részben Serwaczynski Staniszló távozása és Táborszky János halála miatt. Utódjuk a Bécsből hazatért Ridley-Kohne Dávid lett, aki vonós-négyese élén és a Nemzeti Színház első hegedűseként állt helyt kedvezőtlen körülmények között, majd a szabadságharcot követő évtizedben vezető szerephez jutott az újabb zenei fellendülés idején. GOMBOS LÁSZLÓ

51 KRITIKA

HANGVERSENY

Az Alba Regia Szimfonikus Zenekar, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Pannon Filharmonikusok-Pécs, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Concerto Budapest, a Szent István Filharmonikusok, a Szegedi Szimfonikus Zenekar és a Miskolci Szimfonikus Zenekar koncertjeiről. MALINA JÁNOS, KOVÁCS ILONA

60 RECENZIO

KÖNYV

„Rémes könyv” a legjobb értelemben - Bősze Ádám: Muzikális bestiák

Bősze Ádám új könyve, a Muzikális bestiák. Rémes könyv a zenéről már címében is szellemes, önironikus és meghökkenítő: mintha a szerző előre megírt kritikát citálna a borítóra. KOVÁCS ILONA

Miért fontos Schönberg?

A 20. századi zenetörténet egyik legnagyobb hatású, ugyanakkor leginkább megosztó alkotójáról írt monográfiát Harvey Sachs (*1946) amerikai-kanadai író-zenetörténész. Könyve, amely Schönberg. Miért fontos címmel jelent meg 2023-ban angolul, meglepően gyorsan a magyar olvasókhoz is eljutott, már 2024-ben, Rácz Judit értő fordításában. KOVÁCS ILONA

31 32 34 PRÓBAJÁTÉK

Héja Domonkos karmester tölti be a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek (MRME) főzeneigazgatói posztját május 1-től – jelentette be Papp Dániel, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap vezérigazgatója az MRME 2025/26-os évadát bemutató sajtótájékoztatóján. Kiemelte: fontosnak tartják azon hagyományok folytatását, amelyek Dohnányi Ernővel kezdődtek, valamint az együttes presztízsének további emelését külföldön is. Hozzátette: fenntartóként az infrastruktúrát és az anyagi hátteret tudják biztosítani, az új főzeneigazgató személye pedig a színvonalas szakmai, művészeti munkát garantálja.

Az Egyesült Államok Kongresszusi Könyvtára (LoC) megszerezte a híres „Tuscan-Medici” alt brácsát, amelyet Antonio Stradivari készített 1690-ben, és amelynek értéke 30 millió dollár (22,5 millió font). 1977 óta a hangszer a Toszkán Vállalat kölcsönadta a LoC-nak egy közös megőrzési megállapodás keretében. A beszerzést a David és Amy Fulton Alapítvány 20 millió dolláros adománya, valamint a hangszer korábbi tulajdonosa, a néhai Cameron Baird családja 10 millió dolláros természetbeni hozzájárulása tette lehetővé. A költség magasabb, mint a nemrégiben az 1715-ös „Baron Knoop” Stradivari hegedűért fizetett 23 millió dollár. A kevesebb mint egy tucat fennmaradt Stradivari brácsa egyike, amely eredetileg egy Ferdinando de’ Medici udvara számára készített kvintetthez tartozott. A Hills azt írta, hogy „a készítő tíz fennmaradt brácsapéldánya közül az egyik legjobb, megőrzöttsége ugyanolyan figyelemre méltó, mint megjelenésének szépsége”. A teteje finomszemcsés lucfenyőből, míg a hátlap két darab negyedelt juharból készült. Az f-lyukak finoman vannak vágva, bár számos eltérést mutatnak egymástól, a lakk pedig narancssárga-világosbarna. A brácsa továbbra is megtartotta eredeti címkéjét, és a The Strad egyik plakátján is szerepelt 1992 októberében. (The Strad)

Az 1997-es Titanic című filmben szereplő hegedű 54 000 fontért kelt el a wiltshire-i Henry Aldridge and Son aukciósházban. A hegedű kiemelt szerepet kapott a hajó süllyedésének jelenetében, ahol a zenekar tovább játszik a fedélzeten, hogy megnyugtassa az utasokat. A zenekar vezetője, Wallace Hartley, akit Jonathan Evans-Jones alakít, a Közelebb Istenem hozzád című himnuszt játssza. A hegedűt, amelyet „igazi film-történelem darabjaként” jellemeztek, Evans-Jones adta el 2013-ban, és azóta egy magángyűjtő birtokában van. (The Strad)

Világostárok a MŰPA színpadán. Ismét a régizene-rajongók voltak szerencsések május 9-én a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben fellépő világostárok révén. Michael Spyres (tenor), Joyce DiDonato (mezzoszoprán), Mélissa Petit (szoprán), Cody Quattlebaum (bariton), Jasmin White (kontraalt) mögött a kamarazenekar (Il Pomo d’Oro) barokk hangszereken Francesco Corti csembaloművész dirigálásával mutatta be a közönségnek a legmagasabb szintű korhű interpretálását Händel: Jephtha című operájának. A tomboló taps nem csupán a világostár énekeseknek szólt, hanem a teljes előadói gárdának, a kristálytisztá vonós uni-

sonók mellett a fúvósok lágy tónusának és a kórus tökéletes intonációjának is.

Idén is kiosztották könnyű- és komolyzenei kategóriákban az Artisjus-díjakat: összesen tizenegy zeneszerző, szövegíró, valamint alkotói közösség munkáját ismerték el. A komolyzene területéről Tornyai Péter, Bella Máté és Papp Mátyás részesült az elismerésben. Az Artisjus 25. alkalommal díjazta a legkiválóbbnak ítélt kortárs zeneszerzőket és szövegírókat azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a kimagasló zenei-művészeti teljesítményekre és az ezekbe fektetett szerzői munka jelentőségére. Az elismerés presztízse többek között abban rejlik, hogy a pályatársak ítélik oda a díjakat a kitüntetett művészeknek. Ezúttal is az Artisjus szerzőkből és egy zeneműkiadóból álló vezetősége döntött a díjazottakról, a könnyűzenei alkotók kiválasztását külön szakmai bizottság – Bágyi Balázs, Both Miklós, Czutor Zoltán, Kocsák Tibor, Major Eszter és Sebestyén Áron – készítette elő. Az év komolyzenei műve kategóriában idén két alkotást díjaztak: Tornyai Péter: Passacaglia della morte, valamint Bella Máté: The Cheerleaders című műve érdemelte ki az elismerést. A komolyzenei Junior Artisjus-díjat Papp Mátyás kapta.

Átadták a Bartók Rádió Zenei Díjait

Tizenegy kategóriában, második alkalommal adták át az előző év kiemelkedő zenei teljesítményeinek elismeréseként a Bartók Rádió Zenei Díjait.

- Az év hangszeres művésze elismerést Kelemen Barnabás Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas hegedűművész, a Kelemen Kvartett alapítója, a Fesztiválakadémia Budapest társalapító művészeti vezetője vehette át.
- Az év zenekara díjat a tavaly fennállásuk 70 éves jubileumát ünneplő Szent István Filharmonikusoknak ítélték oda.
- Az év zenei eseményének járó díjat a Dohnányi Ernő Zenei Központ megnyitója kapta, amelyet 2024. szeptember 30-án tartottak.
- Az év karmestere díjban Madaras Gergely karmester részesült, aki jelenleg a Liege-i Királyi Filharmonikusok zeneigazgatója.
- Az év zenei együttese a 70 éves Magyar Rádió Gyermekkorusa lett, amelyet 1954-ben Botka Valéria hozott létre férjével, Csányi Lászlóval.
- Az év zeneszerzője díjat Pejtsik Péter Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, hangszerelő, énekes kapta többek között az Orfeum Mágusa című nagyoperett hangszereléséért.
- Az év énekművésze díj járó elismerést Sümegi Eszter Kossuth-díjas operaénekesnő, érdemes és kiváló művész, az Operaház művésze vehette át.
- Az év hangversenye a MÁV Szimfonikus Zenekar 2024. május 24-i és 25-i dupla jubileumi koncertje lett, amelyet Kobajasi Kenicsiró vezényelt.
- Az év életműdíjasa Medveczky Ádám Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas karmester, a Magyar Állami Operaház karmestere lett.
- A díjátadón a Közmédia Év Embere Díjával idén kitüntetett Kurtág György zeneszerzőt is köszöntötték, Gőz László jazz-zenész, harsonaművész méltatta a 99 éves mestert.

GRATULÁLUNK!

Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést vehetett át *Bondor Erika*, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar koncertmester-helyettese március 15.-e alkalmából. „Bondor Erika, személyes megbecsülésén túl a zenekar jó hírét is öregbítette.” – mondta Ruff Tamás, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar igazgatója.

Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetést kapott *Fodor András* nagybőgőművész, a MÁV Szimfonikus Zenekar munkatársa, kottatárvezető a Nemzeti Ünnepek alkalmából, magas színvonalú munkája, példamutató tevékenysége elismeréseként. A MÁV Szimfonikusok a múlt évben ünnepelték Fodor András zenekari tagságának 65. évfordulóját, a róla készült portréfilmet itt lehet megnézni: https://youtu.be/TfK0Skv_Sjg?si=rOwFI0c_b8U3w06r

Kezdődik a szabadtéri szezon a Magyar Zene Házában

Májustól szeptemberig újra a szabadtéri programoké a főszerep a Magyar Zene Házában: az alternatív rocktól és improvizációs open mic-estektől a filmzenén, dzseszen és blueson át a klasszikus zenéig változatos műfajokban érkeznek feltörekvő tehetségek és elismert zenekarok. A koncertek mellett táncházak, filmvetítések és családi programok is várják a látogatókat – mindez jórészt ingyenesen. Május utolsó hétvégéjén ötödik alkalommal jelentkeznek a Város a Házban sorozat, amelynek keretében

Szeged kulturális élete mutatkozhat be a Zene Háza szabadtéri színpadán. Szombaton egész napos családi nappal, este a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertjével, vasárnap pedig programkavalkáddal tölti meg a szabadtéri színpadot, végül este a Nyers játszik a Koncertteremben. A klasszikus zene kedvelőinek fellép a Mezőtölbesi Operatársulata, a Danubia Zenekar, augusztus 20-án pedig a St. Efrém Férfikar ad örömkoncertet, majd Rohmann Ditta és Bujtor Balázs tart klasszikus zenei stand-upot.

Zenész foci-kupa

Idén márciusban ismét megmérik a szimfonikus zenekarok csapatai – ezúttal is a foci pályán.

A helyezettek 2025-ben:

Első: az MH Hódmezővásárhelyi Helyőrségi Zenekar csapata

Második: a Győri Filharmonikus Zenekar csapata

Harmadik: az Opera csapata

A gólkirály Bihary Ferenc, a legjobb kapus Molnár Alex volt, mindketten a Hódmezővásárhelyi zenekar tagjai.

Rajtuk kívül még részt vettek a kupán: a Nemzeti Énekkar Férfikara, a Magyar Rádió Szimfonikus Ze-

nekara és Énekkara, a Szent István Filharmonikusok, a Szolnoki Szimfonikusok, a MÁV Szimfonikusok, a Tati Helyőrségi Zenekar és a Székelyföldi Filharmónia Zenekara.

Szerkesztőségünkhöz a fenti hírrel együtt küldték meg a 2023. decemberében lezajlott mérkőzések helyezetteit is: első lett a Győri Filharmonikus Zenekar csapata, második a Magyar Honvédség Központi Zenekarának csapata, harmadik a Savaria Szimfonikus zenekar csapata. A gólkirály Tokár Zoltán, a legjobb kapus pedig Kiss István volt, mindketten a központi fúvószenekar tagjai.

Hódmezővásárhelyi Helyőrségi Zenekar csapata

Győri Filharmonikus Zenekar csapata

Az Opera csapata

Megbecsülni a zenekari létet

„Csak úgy lehet hatékonyan együttműködni egy zenekarral, ha megvan a „kémia”, a kölcsönös tisztelet és az elismerés”. Interjú Héja Domonkossal, a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek (MRME) új főzeneigazgatójával.

Héja Domonkos

Kiss Eszter
Veronika

Hirtelen jött a lehetőség, hogy „visszajöjjen” Magyarországra, vagy erre készült?

– Bizonyos értelemben visszajövök, bizonyos értelemben pedig nem, hiszen a németországi szerződéseim 2029-ig szól. Az új feladatnak, a Magyar Rádió Művészeti Együtteseivel folytatott közös munkának köszönhetően sokkal többet leszek otthon, mint az elmúlt években.

Vagyis tartósan kétlaki életre készül?

– Igen. Sokan így oldják meg, úgyhogy abban bízom, hogy esetemben is működik majd.

Hogyan tudná összefoglalni a különbséget a németországi és a magyarországi zenei, zenekari élet között, beleértve a felkészültséget?

– Nyolcvan jelölt közül, háromfordulós próba után választott engem a Staatstheater Augsburg zenekara, és a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinel is a művészek támogatása mellett vállaltam el a főzeneigazgatói szerepet. Mindig azt vallom, hogy csak úgy lehet hatékonyan együttműködni egy zenekarral, ha megvan a „kémia”, a kölcsönös tisztelet és az elismerés. Ennek a talaján jöhet létre egy igazán gyümölcsöző együttműködés. Ha ráérőtetnek egy karmestert egy zenekarra, úgy, hogy a zenekar nem őt szeretné, abból sokkal nehezebben születik jó eredmény, és ritkábban megy gördülékenyen a munka.

Németországban a zenészek szakszervezeti képviselete is sokkal erősebb.

– Ebből is látszik, hogy egy német zenekar minden oldalról védve van, aminek egyébként van árnyoldala is, hiszen éppen ezért az együttes egy kicsit be is van „betonozva”, és megfigyelhető egyfajta elkényelmesedés. Egyfelől azt mondanám, hogy nem feltétlenül baj, ha a zenész egy kicsit azt érzi, hogy nem nyugdíjas állása van, hanem folyamatosan felkészülnie kell lennie, és fejlődnie kell.

Másfelől, egy humánusabb megközelítéssel azt mondanám, hogy ez olyan erős biztonságot ad, ami lehetővé teszi a muzsikuss számára, hogy tervezni tudjon. Itt át is térhetünk a felkészültségre! A német zenekarok nagy része – azért mondjuk ki – felkészült. Nyilván nehéz erről általánosságban beszélni, mert Németországban rengeteg zenekar van. Vannak az úgynevezett „mamut-zenekarok”, mint a lipcseiek, a drezdaiak, a berliniek, a kölniek, amelyek nagyok és drágák, és vannak a kisebb, városi zenekarok: a két irány között pedig óriási különbségeket találunk a felkészültségben. Mindeközben ki lehet mondani: mindenhol adnak arra, hogy minőségi munka szülessen. Magyarországon azért nehezebb a helyzet.

Ez összefügghet esetleg azzal, hogy az anyagi bizonytalanság miatt több „haknit” vállalnak a magyar zenészek vagy egyéb mellékes kereseti forrás után néznek?

– Ez is benne lehet. Azért érdekes ez a jelenség, mert tulajdonképpen sok zenekarnál nem is lenne már szükség erre, mégis így szocializálódtunk. Olyan a kelet-európai mentalitás, hogy az ember néz jobbra-balra, és mindig egy kicsit aggódik, mert megszokta, hogy az a biztos, amit már „megevett”. Zenésznyelvre fordítva: „az a turné biztos, amiről már hazajött.” Mindenki van egy örök bizonytalanság, és ezért próbálnak mindent elvállalni. Ezt nevezzük nálunk, zenészeknél haknizásnak. Azért vállalunk el mindent, hogy megteremthessük azt az anyagi biztonságot, ami Nyugat-Európában már természetes. Véleményem szerint, ha a saját zenekaromnak feladata van, akkor az az első. Kizárólag olyan helyzetben engedélyezett, hogy egy zenész egy másik zenekarban vendégként játsszon, ha az szakmailag előrelépés számára. Ez tényleg mindkét fél számára nyertes helyzet, hiszen a művész olyan tapasztalatot szerezhet, ami a zenekarnak is előnyös. A zenészek egyébként általában pontosan tudják, hogy mikor fér bele a menetrendjükbe egy ilyen típusú „kikacsintás”, hiszen a saját zenekaruk fellépéseivel tisztában vannak. Általában úgy gondolkodunk, hogy nagyon jó, ha van egy biztos bázisunk. Megcsináljuk a kötött feladatainkat, de közben abból indulunk ki, hogy alapvetően szabadon, mindenhol mehetünk – ezzel azért nem teljesen tudok azonosulni. Ott volt például a Covid-időszak. Németországban, a színházban abban az áldásos helyzetben volt részünk, hogy bár kaptuk a fizetésünket, nem volt sok tennivalónk. Természetesen minden nap bent voltam a színházban, készültek online kamarakoncert-felvételek is, de függetlenül a kialakult helyzettől és a munka mennyiségétől megvolt az az anyagi biztonság, hogy a fizetésünket megkapjuk. Azok az emberek, akik a piacról éltek és szabadúszók voltak, ebben a szituációban – a két és fél, három évig tartó lezárások alatt – minden tartalékot feléltek. Nekem is vannak Németországban olyan barátaim, ismerőseim, akik a koronavírus járvány végére ellehetetlenültek, mert egyszerűen nem volt bevételük. Ezért elengedhetetlen megérteni, és

megbecsülni a zenekari létet, mert óriási dolog, ha az embernek van egy biztos bázisa.

Milyen különbségek vannak a tradíciókban a két ország között?

– Egy német zenész merevebb, jobban ragaszkodik a beírt, megbeszélte dolgokhoz, míg a magyar zenész flexibilisebb, sokkal összetettebben tud muzsikálni. Ugyanakkor, ha a német zenészeknek elmondom a próbán, hogyan szeretném kérni a darabot, akkor ezt beírják a kottába, és onnantól kezdve az érvényes. Ha eljön a koncert napja, függetlenül attól, hogy milyen a légnyomás, milyen lábbal keltem fel, magasabb a pulzusom vagy éppen másképp érzem magam, akkor is pont úgy játsszák majd azt a művet, ahogy korábban megbeszéltük. Én viszont azt szeretem, ha a zenekarral úgy lehet muzsikálni, ahogy éppen a pillanat kívánja, és ez egy német zenekarnál borzasztó nehéz. Egy magyar zenekarral össze lehet mosolyogni, és ezt átvitt értelemben és szó szerint is értem.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának repertoárját illető horizont már most is nagyon széles, van-e olyan terület, amelyre nagyobb hangsúlyt fektetne a jövőben?

– A már meglévő horizonton változtatni nem egyszerű, hiszen a Rádiózenekar tényleg mindent játszik a barokktól kortársig. Ami felé egy kicsit nyitnék, az az utánpótlás kérdése: legyenek fiatalok, egyre több fiatal a komolyzenei koncerteken. Szeretném megtalálni azokat a fórumokat, koncerttípusokat, ahol a gyerekeket a komolyzene szeretetére, az arra való nyitottságra lehet nevelni. Ezzel azt szeretném elérni, hogy hosszú távon biztosítva legyen a közönségünk.

Világviszonylatban lényegében ötven éve terítéken van ez a kérdés.

– Most már tényleg óriási a probléma, hiszen ötven éve nem volt például TikTok, és az ötven évvel ezelőtti viszonyokhoz képest ma olyan dolgokkal kell felvonnunk a versenyt, amelyek akkor még elképzelhetetlenek voltak. Ne felejtjük el, hogy 1974-ben volt az első karmesterverseny, amit Kobayashi megnyert, és akkor ezrek mentek ki az Operaház elé, hogy ünnepeljék a győztest. Akkor még volt a komolyzenének egy nimbusza. Az általam egyébként végtelenül lenézett és – talán mondhatom ezt a szót – gyűlölt kommunizmusnak az egyetlen pozitívuma éppen az volt, hogy a kultúrát megpróbálta valahogy az emberekbe sulykolni. A kórusmozgalom sokkal komolyabb volt, mint ma, és a gyerekeket a Mesélő muzsika koncertjeivel nevelték a hangversenyekre, amelyek nagyon meghatározóak voltak több generáció számára. Gyakorlatilag ezekből az emberekből élünk ma is.

Fontos pillére volt ennek a korszaknak a Kodály nevével fémjelzett iskolai ének-zeneoktatás is.

– Sajnos a Kodály-módszert is kezdjük elfelejteni, avítt-nak tartani. Az Augsburgi Színházban van egy ír énekesnő, aki a Kodály-módszer szerint tanult, ő az egyetlen itt, aki tud szolmizálni, és azt mondja, hogy énekesként ez nagymértékben megkönnyíti az életét. A Kodály-módszer legnagyobb erőssége ráadásul nem is az, hogy egy zenész könnyebben boldogul a szólamával, hanem hogy a szó legnemesebb értelmében, van benne egyfajta népnevelő jelleg. Az egyik legfontosabb dolog az, hogy a gyerekek szívesen énekelni. Ismeretes, hogy a háborúba menetelő katonák is azért énekeltek, mert az éneklés felülírta a félelemérzetüket. Nem véletlen, hogy a gyerek, amikor fél a sötétben, akkor énekelni kezd. Az éneklésnek hihetetlen élettani hatása van. A mai fiatalok készség szinten használják a számítógépet, ami szintén fontos, ahogy a sport is az, de nincs fontosabb annál, mint hogy lelkileg kiegyensúlyozott, egészséges embereké váljanak. Ehhez manapság három pillér kell. Vitathatatlanul nem boldogulunk el a világban a számítógépes ismeretek nélkül, a testi-lelki egészséghez pedig kell a sport és a kultúra is. Ha a három pillér közül bármelyiket kivesszük, már nem teljes értékű az ember. Az más kérdés, hogy ötven évvel ezelőtt mire és

hogyan használták a kultúrát és a kultúrára nevelést, ennek pozitív hozamát azonban a mai napig érezzük. Nem kell messzire menni, elég, ha megnézzük a közönséget: ők ebből a generációból nőttek ki. Belőlük élünk ma, de már nem sokáig, ezért is fontos, hogy a gyerekeket meg tudjuk szólítani.

A következő évadát voltaképpen készen kapta. Vannak-e tervei már az azt követő, 2026/27-es szezonra?

– A következő évad tervezésében már én is aktívan részt veszek, de ezekről a tervekről még korai lenne beszélni. Nagyon fontosnak tartom az oratorikus műveket, hiszen Magyarországon egyedülálló helyzetben vagyunk: van egy kiváló szimfonikus zenekarunk, egy csodálatos kórusunk és gyermekkarunk. Az oratorikus művek a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek repertoárján eddig is szerepeltek, és ezt az irányt fontosnak érzem a jövőben is ápolni. Terveim között szerepel, hogy családi koncertekre hívjuk azokat, akik nyitottak a komolyzenére. Amikor a szülő vagy nagyszülő a gyermekkel együtt van jelen, és együtt élnek meg a hangverseny varázsát, az a későbbiekben igazi kapcsolódást eredményez a zenekar és a közönsége között.

Új főzeneigazgatójukkal hirdették ki az évadot a Magyar Rádió Művészeti Együttese

2025. május 1-jével Héja Domonkoszt nevezték ki a Magyar Rádió Művészeti Együttese (MRME) új főzeneigazgatójának. Az új évad koncertprogramját már ő mutatta be a sajtónak a Dohnányi Ernő Zenei Központban.

„A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Magyarország legszebben hangzó zenekara, mely olyan hangzásbéli tradícióval rendelkezik, ami párját ritkítja itthon. Öröm és megtiszteltetés számomra, hogy egy olyan, több mint 80 éves múlttal rendelkező együttes élére állhatok, melyet szakmailag nagyra tartok” – fogalmazott Héja Domonkos. A 2025-26-os évad repertoárjának kiemelt vendégművészei között találkozhatunk Erik Bosgraaf furulyaművésszel, aki barokk műsorral érkezik Budapestre, Howard Williams brit karmesterrel, aki angol estet dirigál, az együttes olasz származású vezető karmestere, Riccardo Frizza pedig többek között Mahler, Bartók, Brahms és Liszt műveit vezényli majd.

Kovács János karmester is dirigálja majd a zenekart, irányításával Wagner Wesendonck-dalcklusát hallhatjuk Schöck Atala közreműködésével, illetve Bruckner nagyszabású 8. szimfóniáját. Sibelius Finlandiájával, Dvořák Hegedűversenyével és Csajkovszkij 4. szimfóniájával érkezik az együtteshez Delyana Lazarova karmesternő és a Dvořák-mű szólistája, a kiváló fiatal hegedűművész, Lilia Pocitari.

A jövő évadban ünnepli alapításának 75. évfordulóját a Magyar Rádió Énekkara, amely ebből az alkalomból Jubileumi Oratóriumbérlettel várja a közönséget, a bérlet hangversenyein Mendelssohn Paulus oratóriuma, Liszt Krisztus oratóriuma, és két kortárs magyar zeneszerző műve szerepel, Gyöngyösi Levente Karácsonyi oratóriuma és Kurtág György Colindă-Baladă-ja. A következő évadban debütál az Ifjúsági bérlet is, amelyet az előző évek ingyenes koncertjei vezettek be a köztudatba, és juttatták el a komolyzenét több ezer diáknak. Ennek a sorozatnak a Dohnányi Ernő Zenei Központ ad otthont. Folytatódnak a szórákzóztató gyerekkoncertek is, a Mikulás, a Farsang és az Anyák napja alkalmából összeállított tematikus műsorok, amelyeken a Gyermekkórus énekel majd.

Héja Domonkos Liszt-díjas, Gundel Művészeti díjas és Junior Prima Zeneművészeti díjas karmester gyakori vendégművésze többek között a Kassai Állami Filharmóniának, a Macedón Filharmonikus Zenekarnak, a Tokyo City Philharmonic Orchestrának, valamint a berlini Deutsches Symphonische Orchesternek, illetve az MDR Szimfonikus Zenekarának. 2005-től 2012-ig a Chemnitz-i Opera első karmestere volt, ahol klasszikus operadarabok nagy sikerű koncertjein vezényelt. 2011 és 2013 között a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatójaként és vezető karmestereként dolgozott, 2015-ben a Staats Theater Augsburg főzeneigazgatójává nevezték ki.

„Közös célok mentén dolgozzunk”

Évtizednyi összegzés és távlati tervek Szombathelyen

Refi Zsuzsanna

Új igazgatója lett június 1-től a Savaria Szimfonikus Zenekarnak, az utóbbi hónapokban zajlott az átadás-átvétel a korábbi vezető, Kiss Barna, valamint a pályázaton győztes Popa Gergely között, aki nem ismeretlenként érkezik Szombathelyre, hiszen korábban már több éven keresztül koncertmesterként muzsikált az együttesben. Az elmúlt évtized sikereiről, nehézségeiről, a következő időszak terveiről a régi és az új igazgatóval, Kiss Barnával és Popa Gergellyel beszélgettünk.

Kemény, de sikerekben gazdag tíz és fél év volt – nyilatkozta a nyugat.hu-nak. Pénzügyi válság, karmesterváltás, koronavírus, energiaválság – tényleg jutott szinte minden esztendőre valami... Miként talált mindegyikre megoldást?

– Azt gondolom, hogy minden probléma megoldásánál partnereket kerestem és találtam – meséli Kiss Barna – Soha nem akartam kizárólagosan döntést hozni, és ezt én sohasem éreztem gyengeségnek. Nem hiszek az egyéni döntésekben, szerintem a fontos kérdések esetében csak a vélemények és érvek összevetése után alakulhat ki egy megfelelő megoldás. Az első két év pénzügyi válságán, az ebből fakadó partneri bizalmatlanságon, majd később a koronavírus okozta pandémiás időszakon, s végül az energiaválság idején kialakult működési és működtetési

problémákon a fenntartó önkormányzat támogatásával és részükről a javaslataimmal történő egyetértéssel sikerült túllépni. A szakmai feladatok megoldásánál, például ilyen volt az új vezető-karmester kiválasztása is, elsősorban a zenekar tagságára támaszkodtam – volt, amikor a teljes tagság véleményét kikértem, és akadt olyan kérdés is, amikor csak a művészeti tanács nyújtott segítséget. De ami biztos, nagyon ritkán hoztam olyan döntést, amiről ne egyeztettem volna az érintettekkel.

Új kihívások, régi gondok – volt egy korábbi interjúnk alcíme, de akár az összes beszélgetésünknel használhattuk volna... Néha sziszifuszinak tűnt, mégis töretlen hittel dolgozott. Mi adott erőt mindehhez?

– Biztosan sokat számított, hogy én ebben a városban születtem, ennek a zenekarnak a koncertjeit hallgattam gyerekként, és itt akartam dolgozni. Attól kezdve, hogy a társulat tagja lettem, egy megvalósult álmoként éltem meg a kapcsolatokat a zenekarral, akár zenekari muzsikusként, akár háttéremberként vagy később vezetőként. Ez a kapcsolat adott szinte minden esetben energiát. De nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy kinevezésem után egészen a változást jelentő döntésemig, mellyel szintén egyetértettek, magam mögött érezhettem a családom teljes támogatását. Az pedig, hogy a város lakóinak szeretetét és megbecsülését is érezhettem, csak még jobban megerősített.

Végül mi volt az oka annak, hogy úgy döntött, nem folytatja, nem pályázza meg a következő ciklust? Hogyan fogadta ezt a hírt a társulat, valamint a vezető karmester, Vajda Gergely?

– Miként elmondtam már több fórumon is, a döntésem több tényező eredménye volt. Igazgatónak lenni, ha igazán szívvel-lélekkel csinálja az ember, akkor az évi 365 napi 0-24 órás szolgálatot jelent... Nagyon kevés idő jut a párodra, családra, barátokra. Az életnek ez a része egyre jobban hiányzott! Megváltozott a családi helyzetünk is: meghalt feleségem nagymamája, aki velünk egy háztartásban élt több mint 40 évig, megszületett az első unokánk

Kiss Barna

az idősebb fiunknál, a kisebbik gyermekünk pedig megházasodott, és ők is szeretnék a családalapítás útjára lépni. Mindkét család segítségével szükség lesz a felszabaduló időre és energiára, ez az életükben történő jelenlét pedig biztosan többet fog érni mindennél.

A 10 év intézményvezetés, főként az utóbbi időben, hordozott magában olyan feszültségeket is, melyeket újabb 5 évig már nem szerettem volna érezni. Egyre nehezebb lett kezelni a gazdálkodásban és a szakmai, emberi területen felmerülő problémákat. Azt gondolom, szükség van egy új személyre, aki frissebben, lendületesebben, a korszellemhez talán jobban igazodva vezeti majd a zenekart.

A társulat vegyesen fogadta a döntésem: sokan voltak, akik szerették volna, ha folytatom, de voltak olyanok is, akik bizakodva tekintettek már akkor is a pályázatra. Vajda Gergellyel már a döntésemet követő első napon beszéltem, elmondtam az érveimet. Megértett, és a tagság képviselőivel együtt elkezdtek közösen gondolkozni arról, ki lenne a megfelelő személy utódomként.

Szerencsére a sok nehézség ellenére számos eredményről is beszámolhat. Milyen sikereket emelne ki az elmúlt évtizedből? Mi volt önnek különösen kedves ezek közül?

– Mindenképpen siker, hogy Szombathelyre szívesen jönnek a meghatározó magyar művészek. Rendkívül pozitívan nyilatkoznak az együttesről. Közülük ki kell emelni Kovács Jánost, akivel az elmúlt évtizedben rendkívül szoros együttműködést sikerült kiépítenünk. Külföldi kapcsolataink is megerősödtek az elmúlt években, élve a földrajzi helyzetünkkel, Ausztriába, akár így is mondhatjuk, szinte már hazajárunk.

De sikerként lehet elkönyvelni azt is, hogy a zenekar művészei a legjobb minőségű hangszereken játszhatnak. Az elmúlt 10 év során teljesen kicserélődött a fúvós hangszerpark, az ütőszekció eszközállománya is rendkívüli mértékben gazdagodott. Vásároltunk egy új hárfát, egy új cselesztát, valamint egy méreteiben is impozáns hangversenyzongorát, egy 270 cm-es Faziolit – ez a zongoravásárlás egy nagy álmom beteljesülése volt.

Közben korszerűsödött a Bartók Terem világítása, felszereltünk egy nagy teljesítményű projektort is a hozzá tartozó vetítőfelülettel, így a terem még komplexebb rendezvények befogadására is alkalmassá vált. Ez biztosan nem lesz hátrány, ha terembérőlk jelentkeznek...

A legfontosabb pedig az, hogy immár évek óta telt ház előtt adhatjuk a koncerteket. A közönség nagy örömmel és izgatott kíváncsisággal jön az előadásainkra, az évtizedek óta megszokott koncertlátogató arcok mellett pedig egyre több az új zenekedvelő, az ő megszólításuk tekinthető a legnagyobb sikernek.

Mit érez a legnagyobb kudarcnak?

– A legnagyobb kudarc kifejezés nem helyes, hiszen zárólag rajtam kívül álló okok miatt a mai napig sem si-

került valódi egzisztenciális biztonságot teremteni a művészcollégák számára. Amit igazgatóként megtehettem az érdekében, azt megtettem: igyekeztem olyan munkavállalói környezetet biztosítani, ahol lehetőség nyílt a kiegészítő jövedelem megszerzésére. Ami fáj, hogy ezt nem mindenki érezte elégnek... Emellett azt is nagyon sajnálom, hogy szándékom ellenére továbbra is akadnak olyan emberi kapcsolatok a tagságon belül, amelyek veszélyeztetik alkalmanként akár a művészi munka minőségét is.

Ha nemcsak a szombathelyi együttesről beszélünk, hanem a hazai zeneélet egészéről, akkor hogyan látja az utóbbi éveket? Mennyiben volt nehezebb dolga vidéki igazgatóként? S milyennek látja a jövőt?

– Azt mindannyian érezzük, hogy az elmúlt években egyre nehezebbé vált a zenekarok élete. A finanszírozás bár nominálisan előre mutatóan változott, ez valódi értékében kevesebb, mint korábban. Sajnos a támogatások mértéke nem követi az inflációt. Hiába vannak nagyszerű muzsikuskaink, a külföldi lehetőségek vagy számos esetben a művészetoktatás már lényegesen jobb kilátásokat nyújt, mint egy szimfonikus zenekarban betöltött művészállás. A finanszírozás nem kielégítő mértéke egyre nehezebbé teszi az igazán neves művészek, együttesek meghívását is. Vidéki zenekar igazgatójaként pedig ezeket a problémákat még hatványozottabban érzékeltem.

A jövőben rendkívül fontos lesz, hogy az állami költségvetésből származó források nagysága ne változzon kedvezőtlen módon, ezek a források pedig időben kiszámítható módon érkezzenek. Minden együttes megteszi a maximumot saját bevételeinek növelése érdekében, de szükség lenne arra is, hogy a mecénatúra újrapiálításában a jogi környezet is segítsen. Amennyiben a finanszírozási nehézségek megszűnnek, vonzó lesz a komolyzenei élet aktív tagjaként zenekari muzsikusként lenni. Ha ehhez pedig a felsőoktatás specifikálódása is társul majd, biztos vagyok abban, hogy a magyar zenekultúra ismét szebb napjait-éveit élheti majd.

Megszületett a döntés az utódjáról, s ezekben a hónapokban több találkozóra is sor kerül. Mi mindent szeretne átadni, mire szeretné kiemelten felhívni a figyelmet?

– Természetesen igyekszem minden számára fontos információt átadni, a megválasztása óta eltelt időben már több alkalommal beszélgettünk egymással a zenekar vezetése kapcsán. Szerencsére Gergely nem teljesen idegen, sem a zenekari szférában, sem Szombathelyen. Korábban 7 évig hegedűművész volt a zenekarunkban, így jól ismeri az együttest. Remélem, szép szakmai emlékei maradtak rólunk. 2013-tól Budapesten élt és dolgozott, pontosan olyan munkakörökben, amelyek tapasztalatait zenekarigazgatóként kiválóan tudja majd hasznosítani, a vezetés szinte minden területén. Ami talán új lehet számára, az annak ismerete és érzete, hogy egy komoly tradíciókkal

rendelkező vidéki együttes esetében rendkívül fontos a városban és a régióban betöltött szerep. Beszélgetéseink során azonban kiderült, ezt ő is tudja.

Mi az, amit a zenekar tagjaként is gondnak látott, s igazgatóként a kezdetektől szeretett volna megoldani, azonban nem valósult meg az évek során? Mi az, ami majd az utódjára vár?

– Úgy vélem, az egzisztenciális biztonság megteremtése mellett a közösség érdekében történő, alkalmanként az önös érdekek feladásával is járó együtt gondolkodás segíthet abban, hogy a Savaria Szimfonikus Zenekar még sikeresebben tudjon működni a jövőben. Ez az a terület, ahol intézményvezetőként nem sikerült komoly előrelépést elérnem, szerintem itt várnak a legfontosabb feladatok utódomra is.

Már gimnazistaként eldöntötte, hogy a zenekarnál szeretne dolgozni, s már a diplomázását megelőző évben a társulat tagja lett. A sok együtt töltött évtizedet követően el tudja képzelni az életét a szombathelyi szimfonikusok nélkül?

– Biztosan egy teljesen új szituáció lesz, hiszen csaknem 38 év után már nem a zenekar lesz az első számú munkahelyem. Megszűnik az a gondolkodás, amelyben, főként az elmúlt évtizedben, a zenekar mindig az egyik legmeghatározóbb tényező volt. De a „nélkül” kifejezés nem helyes, hiszen a szimfonikus zenekar mindig része marad az életemnek. Feltett szándékom, hogy koncertlátogatóként minden hangversenyen ott legyek a jövőben is. Már jeleztem, szeretném azt a két helyet az erkélyen megvásárolni, ahonnan az elmúlt tíz évben a koncerteket hallgattam.

Hogyan marad meg mindennapjaiban a zene?

– A koncertlátogatás mellett továbbra is aktívan részt veszek majd a zeneoktatásban, két alapítványi iskolában is megpróbálom elsősorban megszerettetni a komolyzenét, és remélem, hogy a növendékeim hozzám hasonló örömmel zenélnek majd. A családdal és a barátaimmal pedig biztosan lesz alkalmanként lehetőség egy kis közös muzsikálásra, ezt úgyis „kissé elhanyagoltam” az elmúlt időkben.

★ ★ ★

Sok koncerten muzsikáltak együtt Kiss Barnával? Hiszen volt olyan időszak, amikor mindketten a zenekar tagjaként léptek pódiumra. Ő 1989-ben lett az együttes kűrtművésze, ön pedig 2007 és 2013 között volt a Savaria Szimfonikus Zenekar szólamvezetője és koncertmestere.

– Szinte minden produkcióban együtt játszhattunk akoriban, sok szép emlék köt a zenekarhoz. Szerintem még turnéztunk is együtt Barnával – idézi vissza Popa Gergely.

Hogy látja, mennyit változott az azóta eltelt években a társulat? Miben lett más a világ, mennyiben változott a zenekarok helyzete, szerepe a kulturális életben?

Popa Gergely

– A társulat összetétele az évek múlásával természetesen változik, de a zenekarokra jellemző fluktuáció mértéke talán Szombathelyen kicsivel alacsonyabb a szokásosnál. Sok a fiatal kolléga, lelkesnek és elkötelezettnek tűnnek, de a közös munka csak most kezdődik majd.

Általánosságban a zenekarok helyzetéről véleményt alkotni nehéz feladat, nincs elég információ és ezért nem is vállalkoznék rá. Bizonyos együttesek helyzete stabilizálódni látszik, mások pedig sajnálatos módon az életben maradásért küzdenek. A szombathelyi zenekar adottságai, geopolitikai helyzete semmit sem változott, de a közönségünk és a fenntartók elvárásai gondoskodnak arról, hogy mindig legyen új megoldandó feladat és kihívás előttünk.

Hogyan fogadták a muzsikuskok?

– Június 1-től veszem át az intézmény irányítását, eddig mindössze egyszer találkoztam az együttesrel és kizárólag pozitív élményeim vannak a fogadtatásomat illetően.

Amikor meglátta a pályázati kiírást, rögtön eldöntötte, hogy jelentkezik?

– Már akkor eldöntöttem, amikor megtudtam, hogy ki fogják írni ezt a posztot.

Ezekben a hónapokban zajlott az 'átadás-átvétel' Kiss Barnával. Jobb vagy rosszabb a helyzet, mint amire számított?

– A zenekar működése teljesen transzparens, mind az igazgató úr, mind pedig a fenntartó minden kérdésem-

re készségesen válaszolt már a pályázatom írása közben, és azóta is teljeskörű tájékoztatást kapok. A zenekar helyzete stabil és nem számítok meglepetésekre a házon belül.

Milyen rövid és hosszú távú tervekkel tér vissza Szombathelyre? Mi mindenben szeretne változtatni a zenekar működtetésében? Milyen újdonságokat szeretne létrehozni?

– A rövidtávú terv a helyzetfelmérés, ezt kell lehetőség szerint a leggyorsabban és legpontosabban elvégezni.

Minden munkahelyen – művészeti együtteseknél pedig különösen – érzékeny emberek dolgoznak. Élményekkel, vágyakkal, tervekkel, félelmekkel és sérelmekkel a lelkükben. Sok vezető gondolhatja úgy, hogy a saját közép- és hosszútávú terveit megvalósítani érkezik egy intézmény élére. Én azt gondolom, hogy az ott dolgozó kollégák együttműködése nélkül ezeket nehéz, vagy lehetetlen megvalósítani. Nekem a legfontosabb tervem és elvárásom magammal szemben is az, hogy közös célok mentén dolgozzunk és mellőzzük az önmegvalósítási törekvéseket. Természetesen ez nem demokratizált folyamatokat, hanem intenzív, pontos és irányított belső és külső kommunikációt jelent a gyakorlatban. Ez lesz az újdonság.

Vajda Gergely vezetőkarvezető úrral nagyon régóta ismerjük egymást és sokszor dolgoztunk már együtt. Tökéletesen megbízom a szakmaiságában és nagyra értékelem az emberi kvalitásait is. Sokat egyeztetünk és nem meglepő módon nincsenek komoly különbségek a működésről alkotott elképzeléseink között.

Az én közép- és hosszútávú terveim elsősorban a hatékony intézményi működés területét érintik, de nem szeretnék mindenáron változtatni a kialakult gyakorlatokon. Akkor kerülhet ilyenre sor, ha feltétlenül szükséges.

Mit érzel majd mindebből a közönség?

– A szombathelyi közönség nagyon hálás és hűséges a zenekarhoz. A rendelkezésemre álló adatok alapján a vezetőségnek sikerült visszaszoktatni közönségünket a Bartók Terem falai közé, tehát hoztuk a 2020 előtti számokat. A kérdés az, hogy tudjuk-e fokozni az érdeklődést. A közönség tehát terveim szerint azt fogja érzékelni, hogy még jobban szeretnénk kiszolgálni az igényeit.

Hosszú évek óta komoly gondot jelent a szűkös büdzsé. Mit tud tenni azért, hogy a társulat jobb anyagi helyzetbe kerüljön?

– Saját hatáskörben ugyanazt tudom tenni, amit az összes hasonló intézményt vezető kollégám. Növelni kell a saját bevételeket minden lehetséges módon és a lehetőségeinknek megfelelő gazdálkodást folytatni továbbra is. A fenntartók érdekeltébbé tétele kulcskérdés lesz a közeljövőben, azonban az ország gazdaságának állapotát nem lehet figyelmen kívül hagyni.

Több együttest is alaposan ismer, hiszen játszott a Rádiózenekarban, a Kanazawai Zenekarban, több társulattal is találkozott. Összehasonlítva más együttesekkel, miben látja a Savaria Szimfonikusok egyediségét?

– Mindig meghatározó volt a kortárs zene a repertoárjukban, s évtizedes tapasztalatuk van karmesterkurzusok és versenyek lebonyolításában is. A kezdetektől játszanak operákat, és a könnyedebb műfajok sem hatnak idegenül a programjukban. Szerintem egyedi, ha egy együttes ennyire sokoldalú és nem azért, mert rákényszerült, hanem azért, mert a kezdetektől így működik.

Igazgatóként mennyire tudta – s fontos-e – megőrizni a zenészi szemléletét?

– Tapasztalatom szerint előny lehet, ha az intézményvezető jól ismeri a szakterületet amit igazgat, ugyanakkor bizonyosan hátrányára válik, ha vezetőként nem tud eltávolodni a munkavállalói (jelen esetben zenészi) szemlélettől. Fontos a munkavállalói szemlélet megjelenése a döntéshozatalban, de nem a vezető belső konfliktusai által. Ezért tartom nélkülözhetetlennek az erős szakmai érdekképviselést. Szerencsére Szombathelyen ez a terület hagyományosan nagyon erős.

Öt évig volt a Magyar Állami Operaház zenekar-igazgatója. Mi az, amit a dalszínházban tanultakból a Savariánál is hasznosítani lehet?

– Az Operaház nagyon jó kiképző terep mindenkinek, aki rövidebb, vagy hosszabb ideig ott tud dolgozni. Számítalan jó ötletet és kényszer szülte jó megoldást láttam, tanultam. Találkoztam jó és rossz példákkal a működtetésre és a tervezésre. Pontosan tudom, mert megtanultam, hogy hol vannak azok a határok, amelyeket véleményem szerint nem szabad átlépni.

Milyennek látja a hazai zenei életet, mi az, amit ön szerint a következő időszak hozhat? Hol van ebben a Savaria Szimfonikusok helye?

– A Savaria Szimfonikus Zenekar a „helyét” tekintve semmiben sem különbözik bármely más megyei jogú város közös fenntartású zenekarától. Ezen együttesek elsődleges feladata, hogy az adott város és a környező települések kulturális igényeit kielégítsék. A Savaria esetében a „szolgáltatási” terület értelemszerűen Burgenlandra és Steiermarkra is kiterjed. A következő időszakot kihívásokkal telinek látom, amelyben a végletekig központosított és egyben polarizált zenei életünket irányító zenészpolicitikusok válaszúthoz érkeznek majd...

Az ötéves igazgatói ciklusa végén miről számolna be szívesen?

– Szívesen írnám le az igazgatói ciklusom végén, hogy a Savaria Szimfonikus Zenekar menedzsmentje képes volt elérni, hogy az intézmény saját bevételeinek növekedése lépést tartott a rohamosan növekvő fenntartói támogatásokkal. ■

Miskolci mérleg

Növekvő bevételek, teltházas koncertek, megújult műsor

Sikeresnek érzik a lassan befejeződő szezont, s várakozással néznek a következő elé. Azt mondják, hogy az utóbbi évek legjobb évadát zárják, s nagy érdeklődés kíséri a bérleteiket is. Arról, hogy mi mindennel voltak elégedettek a szezonban, s miként kezdik a következőt, Szászné Pónuzs Krisztina ügyvezető és Török Levente művészeti vezető beszélt.

✍ Réfi Zsuzsanna

„Az elmúlt évekhez hasonlítva mindenféle szempontból kimondottan jó szezont zártunk – meséli Szászné Pónuzs Krisztina. Temérdek teltház, magas színvonalú előadást adott a zenekar, s a bérletértékesítés is nagyon szép számokat hozott. Több fogyott a belépőkből mint 2020 előtt – ami azért is komoly fegyvertény, mert közben tízezerrel csökkent a város népessége, és főként azok mentek el, akik a kulturális eseményeket látogatták. Már emiatt is sokkal nagyobb energiákat igényel, mint akár hat-hét évvel ezelőtt, ha ugyanazokat az eredményeket akarjuk elérni, arról nem is beszélve, hogy a továbbfejlődés szinte lehetetlen. Ha fél lépéssel is előrébb jár az ember, már annak is örülni kell. A legnagyobb tehertételt talán az jelenti, hogy a korábbi, kiszámítható életünk – mi már májusban tudtuk, hogy mit csinál az együttes a következő esztendő júniusában – tel-

jesen kiszámíthatatlanná vált, s nem könnyű az újabb és újabb váratlan helyzetekre reagálni... Félve hozunk döntéseket, mert nem tudjuk, hogy éppen milyen válság köszönt be néhány hónap múlva.

Jelentős változást hozott az együttes életében, – és ennek nagyon örülök, – hogy Török Levente lett a zenekar művészeti vezetője. Azzal a fiatalos lendülettel érkezett, amit vártam tőle, extra energiákkal robbant be a zenekarba. Felrázta a társulatot, s folytonosan tud rajtuk lendíteni, ráadásul még a leghetetlenebb helyzeteket is kiválóan kezeli.

Nagy örömmel dolgoztam a korábbi művészeti vezetőikkel is, mindegyiküknek rengeteget köszönhetünk, hiszen ezeken a nem könnyű éveken átnavigáltak bennünket, s ez az időszak is hozzájárult ahhoz, hogy most egy új korszak kezdődhessen.

Levente izgalmas műsorokat szerkeszt, különleges vendégművészeket hív, mindenben rajta hagyja a keze nyomát, és nagyon határozott elgondolásai vannak, amelyekhez kitartóan ragaszkodik. Jól tudunk együtt dolgozni, bár ügyvezetőként nem mindig lehetek kompromisszumkész, szükség van az »igazgatói földön járás«-ra. Kiválóak a tervei, csak az esetek zömében a felére jut pénz...De dolgozunk azon, hogy ez az arány javuljon!

Nagy örömömre nőtt a fiatalok száma a hangversenyeken, nemcsak az ifjúsági előadásokra jönnek, hanem a nagy bérletes koncerteket is lelkesen látogatják. A Kultkredit programban ugyancsak részt veszünk, s bár akadtak aggodalmaim, hiszen Miskolcon az egyetemváros eléggé különálló helyszín, és nem könnyű elérni a hallgatókat, most ezen a programon szép számban vettek részt. Sőt, volt sok olyan egyetemi diák is, aki több alkalommal is eljött. Bízom benne, hogy lesz folytatás!

Ahogy arról is szívesen számolok be, hogy a kicsiknek szóló koncertjeink mind sikeresek. A Cirókára elfogynak a jegyek, s az ettől a szezontól elindított, a kicsit nagyobbaknak szóló Ciróka Plusz sorozatot szintén nagy érdeklődés övezi. A Hang-ár sorozatunk ugyancsak népszerű, most épp összművészeti produkcióra készülünk a résztvevő iskolákkal. Vannak programjaink, amikor a gyerekek beülhetnek az együttesbe is muzsikálni, s úgy látom, ennek van igazán hozadéka, ez segíti a zenekar iránti elköteleződést.

Szászné Pónuzs Krisztina

Annak szintén örülök, hogy már ötödik éve járunk turnézni Olaszországba. Nyáron Miskolcon hangzik fel a gálakonzert először – majd Sátoraljaújhelyre is elvisszük –, utána Itáliában adjuk elő több alkalommal. Ezeknek a hangversenyeknek a különlegessége, hogy ritkábban felhangzó műveknek tapsolhat a közönség, s talaly például Cremonában élhettük meg a »standing ovation«-t. Jó, hogy ezekkel a vendégszereplésekkel is színesedett az együttes palettája.

Ahogy az is, hogy lett egy kiváló koncertzongoránk, az izgalmas programok összeállításában ugyancsak nagy hasznát látjuk. Sikerült lecserélni a próbatermi zongoránkat is egy igazán jó vétellel. Mindig nagyon figyelünk arra, hogy a hangszereink megfelelő állapotban legyenek, fontos a karbantartás, a folytonos beszerzés. A fafúvós és a rézfúvós állomány is ki lett cserélve az elmúlt tíz évben, ebből – bármilyen nehéz is volt az anyagi helyzetünk – nem engedünk.

Újdonság a zenekar életében, hogy kamarajellegű sorozat indult a Zenepalotában, amely ettől az évadtól Gál Károly egykori koncertmesterünk nevét viseli. Új helyszín a sátoraljaújhelyi színház is, először januárban újívi hangversennyel arattunk ott sikert, most vissza fogunk oda is térni. Az együttes szereti a nyári kastélykoncerteket is, különleges fellépési lehetőségeket jelentenek.

Más társulatoknál gyakorta hallom, hogy a közönség pótlása jelenti a fő gondot, nálunk inkább a zenekari utánpótlás a probléma... A pedagógusbérek és a zenekari fizetések közötti óriási szakadék nem könnyíti meg a helyzetünket.

Ha pedig a jövőbe tekintünk, a fő kihívás az, hogy szépen mutató számokat produkáljunk, megfeleljünk mindenféle statisztikai elvárásnak és mindehhez a pénzünk is legyen elég. Azaz a legfőbb vágyainkat hozzuk össze a lehetőségeinkkel...”

„Jó az irány...”

„Nagyon sikeresnek ítélem meg az első közös évadunkat – meséli Török Levente –, mondhatom, hogy várakozáson felül sikeres lett. A miskolci zenekar régen is híres volt arról, hogy milyen jó muzsikusból álló társulat, de most már egyre összetartóbb is, és úgy vélem, ez elengedhetetlen a magas szintű muzsikáláshoz. Többször nyilatkoztam már, hogy a zenekar és a karmester kapcsolata olyan, mint egy párkapcsolat, ez esetben egy házasság, és ez a bizalmi kapcsolat az első közös szezon alatt megerősödött. A közönség támogatását is nagyon érezzük, hiszen rekordgyorsasággal és- számban fogytak el a bérleteink, nem beszélve a teltházas hangversenyekről. Mindezek jelzik, hogy jó az irány, amerre elindultunk!

»Részt kell vennem a zenekar mindennapi életében!« – ezt abban a pillanatban eldöntöttem, amikor arról határoztam, hogy vállalom a művészeti vezetői posztot. Bár Bécsben lakom, hetente-kéthetente megfordulok Miskolcon, ezen kívül pedig minden nap több órát töltök az aktuális

ügyekkel, telefonokkal, e-mailekkel. Ha az ember egy együttesel építkezni akar, akkor része kell, hogy legyen az összes történetüknek, a kisebbeknek és nagyobbaknak egyaránt. Egy össze- és átfogó szakmai erővé kell válnia, amelyet csak egy jó adag érzékenységgel lehet rendesen megvalósítani. Ezt én valószínűleg a Magyar Állami Operaházban, a szüleim munkahelyén szereztem meg, ahová először két és fél éves koromban vittek magukkal. Talán az ott, ösztönösen szerzett élményeknek is köszönhető, hogy vezető karmesterként nem diktátornak látom magam, hanem animatőrnek, aki azért van, hogy egységbe gyúrja az embereket és olyan bizalmi légkört teremtsen, amelyben mindenki azt érzi, érdemes a legjobbat nyújtania; amelyben a muzsikos társaim tudják, a mindennapok problémáival is fordulhatnak a feletteseikhez, mert szeretettel, megbecsüléssel és tisztelettel viszonyulunk majd hozzájuk. A vezetőségben remek szakmai csapat áll mellettem és úgy érzem, váratlanul hamar sikerült velük olyan közel kerülnünk egymáshoz, melynek köszönhetően még az eredetileg nehéznek tűnő ügyekben is hamar megoldást tudunk találni. Élvezem a velük való munkát és hálás vagyok nekik!

Nemrég írt nekem Gyenge Tibor, a Drezdai Staatskapelle koncertmestere, aki ősszel fellépett az együttesünkkel, hogy máig abból a szeretetből táplálkozik, amit a velük való munka során kapott. Reméljük, hamarosan visszatér hozzánk!

A következő szezonban szerettünk volna még tökéletesebb egyensúlyt találni a nagynevé, ismert kollégák és a fiatal tehetségek között. Zenekarunk évtizedek óta odafigyel

Török Levente

A Miskolci Szimfonikusok Rico Saccani vezényletével, Francesco De Angelis szólójával

(Lásd: Kritika 58. oldal)

az ifjú művészekre, nemcsak a hazaiakra, hanem a külföldiekre is. A mostani tervezéskor szerencsénk is volt, hiszen több olyan fiataalt »csíptünk el az utolsó pillanatban«, akiknek egy év múlva már egy nullával magasabb lett volna a gázsija. Közéjük tartozik például Annabel Hauk német csellóművész, a Classic FM 2023-as Rising Star díjazottja. Emellett fontos, hogy legyenek olyan vendégeink is, akik köztisztviselőként álló szakmai nagyságukkal perspektívát, extra motivációt adnak az együttesnek. Így tér vissza hozzánk jövőre Kovács János és Kállai Ernő, a Magyar Állami Operaház koncertmestere is.

A következő szezonban fellép majd velünk a fiatal generáció képviselőjeként Hontvári Gábor, Berecz Mihály, Magyar Valentin és Boros Misi is; a »nagy nevek« közül pedig Koppándi Jenőt, a NFZ koncertmesterét, Somodari Pétert, a Bécsi Filharmonikusok szólócsellistáját, Mácsai Zoltánt, a Drezdai Staatskapelle szólókörtösét és Guillermo García Calvot, a világ legnagyobb operaházaiban megfordult, spanyol karmestert emelném ki.

Fontos kezdeményezésem, hogy a kiemelkedőbb vendégművészek kurzust is tartsanak az együttes tagjai számára. A lehető legfelelősebb érzés, amikor egy-egy hangszeres zenészünk veszi a bátorságot és »kiszáll a tuttiból«, hogy újra

külső szem/fül segítségével finomítsa a technikáját és a zeneiségét, majd ennek a munkának a hatása elkezd érződni a mindennapokban is. Most volt nálunk a milánói Scala koncertmestere, Francesco de Angelis, akitől ilyen formában is rengeteget tanultunk.

Igyekeztünk még izgalmasabb programokat összeállítani: felcsendülnek olyan népszerű alkotások is mint a Bole-ro, Mozart Requiemje vagy az Egy kiállítás képei, de idén már több ősbemutatónk is lesz: Orbán György III. szimfóniáját, valamint Vajda János I. szimfóniáját adjuk elő. Bízom benne, hogy ezeket a friss darabokat is jól fogadja majd a közönség!

Az elmúlt évet összegezve, kiválóan dolgozunk együtt Krisztinával. Kos csillagjegyű vagyok, Nyugaton szocializálódott, szenvedélyes ember, aki örömmel álmodozik és legszívesebben mindig a levegőben szálldosna, úgyhogy nagy szükség van valakire, aki azért néha a földön tart engem, főleg, mert a zenekar pénzügyi forrásai közismerten igen behatároltak.

Mindenesetre mi irányba állítottuk a zenekari vitorlákat és ha néha nehéz is, együtt erősek vagyunk. Amúgy pedig azt szokták mondani, hogy teher alatt nő a pálma... Miskolcon szorgosan növesztjük a pálmaligeteket!"

Sínek mellett otthonra lelve

Új székházban a MÁV Szimfonikusok

Hörömpöli
Anna

Évtizedekig tartó keresgélés, ideiglenes megoldások és rengeteg munka után végre méltó, modern otthonra lept a MÁV Szimfonikus Zenekar. A ferencvárosi Péceli utcában, egy régi művelődési házból átalakított épületből nemcsak egy minden igényt kielégítő próbacentrumot, hanem igazi közösségi teret hoztak létre a nagy múltú együttes számára. A tervezés és építkezés kihívásairól, az egyedi környezetről és a jövőbeli tervekről Gyurkovics Csabát, a zenekar menedzserét kérdeztük.

Évtizedek óta szorosan kötődsz a MÁV Szimfonikusokhoz, zeneművészként csatlakoztál a zenekarhoz, majd menedzserként folytattad a közös munkát. Hogyan tekintesz vissza erre a hosszú időszakra, mesélnél a kezdetekről?

– 1987. szeptember 14-én kezdtem el zenélni a MÁV Zenekarnál. Az azóta eltelt idő elég hosszú ahhoz, hogy az ember ne csak a munkahelyének, hanem az otthonának tekintse azt a helyet, ahol dolgozik, és családjának a közösséget. Brácsaművészként indult a pályám, de az egyéves katonai szolgálat, később pedig egy kézfejás miatt kényszerzünet következett. Abban az időszakban tanítottam és egy ruházati nagykereskedésben is dolgoztam, mielőtt fél-, majd egész állásban visszatértem a zenekarhoz.

Hogyan kapcsolódtál be a szervezési feladatokba, milyenek voltak az első tapasztalataid ebben az új szerepkörben?

– 2000-ben Fenyő Gábor, az akkori igazgató keresett meg azzal, hogy elvállalnám-e a zenekari titkári pozíciót. Innentől a feladataim közé tartozott a zenekar összeállítása, a kíséret keresése és a próbarendek elkészítése is – akkoriban egy csodás, billentyűs írógép segített a munkámban. Csak később kezdtünk modernebb eszközöket használni.

A zenészként szerzett tapasztalataid mennyiben segítettek a szervezéssel kapcsolatos feladatokban, különösen abban a hatalmas projektben, amit az új székházba költözés jelentett?

– Egy zenekar székházának legkényesebb tere a próbaterem, hiszen ott folyik a koncertekre való felkészülés. Zenekari zenészként – kollégáimmal együtt gondolkodva – a próbateremről volt a leghatározottabb elképzelésünk.

A Múzeum utcai, közel hatvanéves otthon után a Stefánia út jelentette a következő állomást a zenekar életében. Miért kellett másik helyszínt keresnetek?

– A Stefánia úti próbaterem kényszermegoldás volt. Amikor a Múzeum utcából költöznünk kellett, mintegy

harminc különböző ingatlant néztünk meg. A Stefánia úti irodaépület két szintje kis átalakítással ugyan befogadta a zenekart és az irodát, de közel sem volt optimális helyszín. A próbateremben egy nagyobb együttes éppen csak elért, zavaróan visszhangos volt, ráadásul egy oszlop, valamint egy falrész is megmaradt a közepén. Bár az irodai szintet jobban ki tudtuk használni, mint a Múzeum utcában, szerettünk volna egy ennél jobb próbatermet találni, ezért folytattuk a kutatást.

Néztük a lehetséges MÁV-ingatlanokat, folyamatosan böngésztek a hirdetéseket és ingatlanirodákkal is kapcsolatban álltunk; gyárépületeket, raktárakat, állomási termeket, sőt, még bérelhető magánvillák szalonjait is megnéztük. A keresésben Lendvai György igazgató úr vitte a prímet, én pedig lelkes brácsásként kísértem. A legtöbb épület mérete nem volt megfelelő, különösen a belmagasság volt kritikus: egy 270 centiméter magas teremben nem lehet zenekari próbát tartani, legalább négy méter belmagasság viszont már elfogadhatónak mondható.

A hosszas keresgélés után melyik épületre esett a választásotok, és milyen támogatást kaptatok az átalakításhoz?

– A MÁV-ingatlanok között bukkantunk rá a Péceli úti, mintegy százéves művelődési házra. Volt egy körülbelül 220 m²-es nagyterme és egy 50 m²-es kis színpada – ebbe az épületbe már valóban bele lehetett álmodni az új

zenekari székházat. Igaz, a helyet meglehetősen avított állapotban találtuk, amikor először megnéztük. Utoljára a 2000-es évek elején működött benne egy sportkocsmá és programokat is rendeztek itt, a korszerűsítésére viszont már láthatóan sem fedezet, sem szándék nem volt. Az épület egy MÁV-telep mellett, a Péceli utca 2. szám alatt áll; a telek szomszédságában a rendező pályaudvar, egy felépítményvizsgáló, egy lőtér és egy sportegyesület található. Nagy szerencsénkre azt az ötletünket, hogy itt hozzuk létre az új központunkat, többen támogatták: a minisztérium részéről Fekete Péter államtitkár úr, a MÁV részéről Dr. Homolya Róbert elnök-vezérigazgató úr, valamint minden kedves munkatárs, akivel a projekt során kapcsolatba kerültünk.

Amikor először alaposabban körbenéztetek a régi épületben, milyen érdekes részletekre, megmenthetőnek tűnő elemekre bukkantatok?

– Akadt néhány dolog! Nagyon szerettük volna felhasználni például az eredeti faparkettát, de az sajnos a felújítás során valahogy eltűnt. A régi színpadot nem tudtuk használni, de felfedeztünk alatta egy érdekes, egész kicsi sügölyukat, ahova be lehetett bújni. Találtunk egy pianínót és két zongorát is, az egyik egy két méter hosszú, angolmechanikás szerkezetű hangszer. Azt gondoltuk, megpróbáljuk megmenteni, de a szakemberek szerint a felújítás drágább lett volna egy újnál, és a sikeres renoválást sem

Főbejárat

Iroda

Próbaterem kamarakonzertre átalakítva

garantálták. Igazi meglepetés volt viszont az oldalfali szellőztetés: a 80 centis öntöttvas propellerek csapágyazása 50-100 év után is tökéletesen működött, a szél néha még meg is forgatta azokat! A vastag falakat szintén remek állapotban találtuk és a tetőszerkezetet is fel tudtuk használni – bár a palát le kellett róla szedni.

Mi volt a legfőbb célkitűzések az épület átalakítása során?

– Az alapkonceptió az volt, hogy az új próbaterem olyan színvonalú legyen, hogy alkalmas legyen professzionális stúdiófelvételek készítésére is. Az adottságok figyelembevételével próbáltuk a helyiségek felosztását megtervezni, valamint a lehető legjobb berendezést kialakítani. Szeretnünk volna minden hangszercsoportnak külön gyakorlótermet biztosítani, ahol a hangszerek és egyéb személyes dolgok tárolása is megoldható.

Milyen egyéb kulcsfontosságú funkcionális igények merültek fel a tervezéskor?

– Mivel sok koncertet szervezünk, kiemelt szempont volt, hogy a hangszerárunk teherautóval könnyen megközelíthető legyen. Itt a belmagasság terén kompromisszumot kellett kötnünk, mert az épület ezen része kétszintes; a felső rész jelenleg az irodának ad helyet, de később, ha az adminisztráció elköltözik, ez a szint a műszaki munkatársaké lesz. Fontos volt egy külön karmesteri szobát is kialakítani a vendégművészeknek. Szükségünk volt egy kisebb teremre is, ahol a kamara- és gyerekkonzerteket anélkül tudjuk megtartani, hogy a nagyzenekari próbákat zavarnánk.

Hogyan oldottátok meg az akusztikai tervezést?

– A zenekar szempontjából egy próbateremnél a jó akusztika létkérdés. Ezért kerestük meg és kértük fel Arató Évát – ő tervezte többek között az Eiffel Műhelyház Fricsay stúdiójának akusztikáját is –, hogy készítse el a próbaterem és a kapcsolódó helyiségek akusztikai burkolatának terveit, valamint segítsen a kivitelezésben.

A lőtér és a tehervonatok zaja miatt a nagyteremben speciális, „ház a házban” hangszigetelési technikát kellett alkalmazni. A meglévő, vastag téglafalakon belül, egy körülbelül 12 centiméteres légrést követően, 12 centiméter üvegyapotpótból és dupla hangszigetelő gipszkartonból egy teljesen új, belső falrendszert és mennyezetet építettek. Ez a légburok utáni „belső ház” annyira hatékonyan bizonyult, hogy a lőtér zaja, ami a környékbeli munkahelyeken állandó probléma, nálunk egyáltalán nem hallatszik be.

Milyen egyéb építési nehézségekkel, váratlan problémákkal szembesültek a kivitelezés során?

– Bőven akadtak gondjaink, például az ereszek a mai napig nem képesek egy nagyobb esőnél tökéletesen elvezetni a vizet – de legalább a hibalista írásban profik lettünk! A felújításra szánt pénz hamarabb elfogyott, mielőtt minden elkészült volna. Az első évünkben például nem volt szellőztető rendszerünk, hiányoztak az akusztikai ajtók és a teljes akusztikai szigetelés is. A nagyteremben a Stefánia útról áthozott függönyökkel oldottuk meg ideiglenesen a falak hangszigetelését. Volt olyan időszak, amikor a rendes fűtés sem működött, de a vastag falaknak hála, a környező, fűtött szobákból a nagyterem átvette és egész jól tartotta a meleget. Az akusztikai ajtók hiánya ellenére még felvételeket is tudtunk készíteni: az ajtónyílásokat egyszerűen lefüggönyöztük, a stúdió felé vezető két akusztikai ajtó helyét pedig ideiglenesen „befalaztuk” tetőszigetelő tömbökkel, így a hangmérnök és a zenei vezető csak a mikrofonokon keresztül hallotta a zenét.

A nagy próbaterem megfelel az elvárásoknak a mindennapi gyakorlatban?

– A visszajelzések egyértelműen pozitívak, a terem maximálisan bevált, mindenki szerint sokkal jobb, mint a korábbiak. A hangszigetelés kiválóan sikerült, a próbateremben akkor is lehet felvételeket készíteni, amikor a tőlünk alig száz méterre lévő lőtér a fegyverek zajától hangos. A terem tökéletesen alkalmas stúdiófelvételekre is, amit

Többcélú helyiség

már több mint tíz sikeres felvétel bizonyít. Nagy szükség volt erre, hiszen Budapesten alig maradt ilyen célra megfelelő helyszín a régi nagy stúdiók (hatos, huszonkettes) bezárása óta. Főleg saját anyagokat rögzítünk, de külső megkeresésre is volt már példa.

Milyen megoldások segítik még a zenekar munkáját az új épületben?

– A nagyteremben régi álmunk vált valóra a dobogórendszerrel, amelyhez egy magánszemély felajánlása biztosította az anyagi hátteret. Így a fúvósok a vonósok mögött, kiemelt részen tudnak ülni, akárcsak egy koncertteremben.

Hogyan sikerült megoldani az alapvető háttérfunkciókat, például a hangszerek és a kottaanyag tárolását?

– A hangszertár a próbateremhez kapcsolódva lett kialakítva; bár itt még mindig küzdünk egy kis helyhiánnyal, a helyzet sokkal jobb, mint korábban volt. A zenekar hatalmas kottaanyaga pedig a pincében kialakított kottatárban kapott helyet, amelynek praktikus berendezését Fodor András kottatárosunk tervezte és készítette.

Mit érdemes még tudnunk a külső-belső elrendezéséről és a helyszínről?

– A zenekarhoz tartozó iroda a jövőben a művelődési ház mellett lévő épületben lesz kialakítva. Amíg ez nem készül el, addig az adminisztratív kollégák a leendő rézfúvós gyakorlóklubban, illetve a műszaki munkatársak helyén dolgoznak. Van konyhánk és kertünk is. A környéknek tényleg van egyfajta vidékies hangulata – sok zöld, csend, madárcsicsergés. Nincs közvetlen szomszédunk, akit zavarnának a próbák és a gyakorlás. Én szeretem ezt az állapotot.

A székház kertjében különleges fákat is látni. Meséljél ezek történetéről?

– Kezdetől fogva az volt a tervünk, hogyha már kertünk van, akkor a hozzánk ellátogató, jelentős művészeknek ültessünk fát, és lehetőleg őket is vonjuk be a kert szépítésé-

Zenekari próba

be. Eddig két művésznak ültettünk fát, kis táblácska jelzi rajtuk, hogy az egyik Charles Dutoit (páfrányfenyő), a másik a zenekarhoz nagyon közel álló, szeretett Kobayashi Ken-Ichiro (japáncseresznye) fája.

Teljesen befejeződött már az építkezés?

– Azt mondják, hogy egy építkezésnek soha nincs vége. Látna a miénket, ebben biztos vagyok. A bejáratunk átalakítása, a kert rendberakása, az új irodaépület felújítása még várat magára. A beléptetőrendszer, a kapuk, a kamerás megfigyelő rendszer – a tervek szerint – még ebben a hónapban el fog készülni. Külön bicikli- és motortároló részt alakítottunk ki, és hamarosan az elektromos rollereket is el tudjuk helyezni.

Az épület befejezésén és a környezet rendezésén túl milyen terveket szeretne megvalósítani a zenekar a közeljövőben?

– Nemrég megérkezett az új hangversenyzongora. Reméljük, hogy Fazil Say és Schiff András is nálunk fogja elkészíteni a következő felvételeit, hiszen mindketten Bösendorfer „nagykövetek”. Rengeteg megvásárlásra váró hangszer van a listánkon, vannak olyan hangszerek, amiket 10-15 évenként cserélni kell, és olyan is, amiből csak egy kell, de az nagyon. Szükségünk lenne például egy valódi cselesztára és egy koncerthárfára.

A nálunk fellépő neves művészekkel rendszeresen tartunk kurzusokat, ezek mindig népszerűek és sikeresek. Szeretnénk idecsábítani Ferencváros iskoláiból a gyerekeket: a kicsiket hangszerbemutató koncertekre, a nagyobbakat ifjúsági koncertekre. Ehhez próbáljuk megnyerni az iskolákat együttműködő partnernek. A Búgócsiga sorozat már sok-sok éve fut, a kezdeti átszokási periódust követően már itt, az új helyünkön is telházal működik.

Végezetül: mi a legnagyobb pozitívuma az új központnak a zenekar életében?

– Tamási Áron azt írta: azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne. Mi most végre otthon vagyunk. ■

„Sokat fogunk dolgozni, de megéri!”

Szegedi számvetés, helyzetképpel és tervekkel

Több bérletvásárló, teltházas hangversenyek, új sorozatok, valamint számos operabemutató. A Szegedi Szimfonikus Zenekar gazdag szezont zár, s tartalmas nyári program vár rá, hiszen a Szabadtéri Játékok állandó szereplőjeként Cigánybáróra és Ajándékkoncertre készülnek. A határontúli turnéik is folytatódnak, ellátogatnak a Vajdaságba és a Partiumba, s a következő évadban is izgalmas, nagylélegzetű darabokkal várják a publikumot. Az együttes jelenéről, helyzetéről Gyüdi Sándor igazgatóval és Dubóczky Gergely művészeti vezetővel beszélgettünk, és szó esett arról is, hogy miért volna szükség nyugodtabb tervezésre, a források időben történő ismeretére, s miként nyílt tovább a zenekarok közötti olló.

Igazgatóként miként értékeli a lassan lezáruló szezont?

– Sokat dolgoztunk – és sok sikert értünk el – idézi viszsza Gyüdi Sándor – A járvány miatti lezárások után nézőink fokozatosan visszatértek, mára szimfonikus sorozatainkban több bérletesünk van, mint előtte, a koncerteket szinte telt ház előtt játsszuk.

Milyen a színházzal a kapcsolatuk, milyen operaprodukciónak készülnek?

– A színházzal történelmi egymásrautaltságban élünk: a klasszikus összeállítású zenekart igénylő produkciónak közreműködésünkkel valósulnak meg, másrészt a színházépület az egyetlen hely a városban, ahol nagyzenekari koncertet lehet tartani. Ami a színházi feladatokat illeti,

Szegeden évente több új operabemutató születik, mellette operettet és musicalt is játszunk. Néha ez teremt olyan helyzeteket, amikor egy színházi előadásunkkal párhuzamosan más helyszínen, esetleg másik városban nem túl nagy zenekart foglalkoztató koncertet játszunk. A hangversenyek próbafolyamatában is jellemző, hogy a délelőtti próbák mellett esténként színházi előadásaink vannak. Ez nem ideális helyzet, másfelől az élénk zenés színházi működés és a koncertek együtt gazdagítják a város zenei életét, kéz a kézben szolgálják a tartalmas programokra vágyó nézőket, együtt nevelik ki a jövő közönségét. Ebben az évadban két opera színpadi bemutatója mellett két produkciót koncert-szerűen játszottunk és volt egy operett és egy musical premierünk is. Jövőre hasonló intenzitással dolgozunk a színházban, nagy örömünkre kifejezetten gyerekközönség számára is lesz igazi operaprodukció.

„A munkarendünk minél hosszabb időre tervezhető legyen, ennek megvannak a korlátai. A színház műsorrendje bizonyos mértékig a produkciónak sikeressége szerint alakul, ezt el kell fogadni” – mondta a tavalyi interjújában, de ezek szerint a helyzet nem nagyon változott...

– Változott, javult. Egyetlen színházi premierünk időpontja sem változott évad közben, az előadások kitűzése is az említett rugalmassági követelményhez képest lényegében kellő időben történt. A következő évad tervezhetősége az a pont, ahol a színházzal való együttműködésnek továbbra is javulnia kell.

Eltelt a második közös esztendejük. Milyennek látja az együttműködésüket Dubóczky Gergellyel? Miben változott művészeti vezetése alatt a társulat?

– Dubóczky Gergely rendkívül dinamikus egyéniség. Óriási lendülettel dolgozik, kezdeményez, bátran tűz műsorra nagy lélegzetű, hatalmas apparátusú, komoly nehézségű programokat. Ezek megvalósítása során a zenekart is nagyon megdolgoztatja, de minden ilyen műsor eredménye a konkrét élményen túl egyfajta közös tudás és tapasztalat. A bátorsága átragad a kollégáinkra is.

Gyüdi Sándor

Ebben a szezonban határon túli turnékra is indultak. Hogyan értékeli ezeket, s lesz-e folytatás?

Fontos feladatunknak tartjuk, hogy a XX. század nemzeti tragédiái során határainkon kívülre szorult nemzettársainkat a magyar zenekultúra értékeivel – lehetőségeinkhez képest – ellássuk. A kilencvenes, majd a kétezres években a zenekar külföldi aktivitása Nyugat-Európába irányult, ez fokozatosan átalakult: a legrangosabb nyugati felkérések teljesítésén túl határon túli, magyarlakta településeken lépünk fel. A román határ mára átjárhatóvá vált, nem is egyetlen zenekar vagyunk ennek közelében, de a Vajdasággal szomszédságban csak mi működünk, ráadásul Szerbia nem tagja az Európai Uniónak, így komoly nehézségeket kell legyőznünk az ottani koncertek megvalósításához.

– „Elodázhatatlan a komolyzenei terület magas művészi színvonalon teljesítő szereplői közötti égbekiáltó jövedelmi különbségek csökkentése” – nyilatkozta tavaly. Miként látja, történt-e téren valamilyen változás?

– Az olló tovább nyílt! Miközben az infláció követése eredményezett nominális előrelépést a béreink terén, a zenekarok támogatásában meglévő különbségek még élesebbé váltak, így a jövedelmek felzárkóztatása lehetetlen...

Anyagi helyzet?

– A művészeink megélhetésének biztosítása, a bérek relatív korrekciója a költségvetési forrásaink egyre nagyobb részét emészti fel. A hangszerpark bővítésére, felújítására fordítható keret csökken, ez az évek óta tartó folyamat hosszabb távon komoly aggodalomra ad okot. Jó lenne a közönségünket külföldi sztár szólisták és karmesterek meghívásával is megörvendeztetni, de ehhez is több pénz kellene...

Hogyan telik a nyaruk?

– A zenekar a nagy múltú Szegedi Szabadtéri Játékok legállandóbb szereplője. Az ország legnagyobb színházának repertoárja ugyan eltolódik a könnyű műfajok irányába, de idén az operett műfajából az egyik legnagyobb klasszikust, a Cigánybárót is játszani fogjuk a musicallek mellett. Hagyományos Ajándékkoncertünk rendkívül népszerű: négyezer néző foglal helyet a nézőtéren komolyzenét hallgatva.

Mi az, amit a következő szezonból – igazgatói szempontból – kiemelne?

– Ismét sokat fogunk dolgozni, de megéri. Reméljük, hogy sok gyerek ismerkedhet meg az operával a színházban, és a Lázár Ervin Program keretében koncertjeinken a komolyzene élvezetére is rászoktathatjuk őket. Ismét játszunk élőzenés balettet a Szegedi Kortárs Balett produkciójában. Budapesten fellépünk a Müpában és az MTA dísztermében, gyerekprogramot és felnőtteknek szánt koncertet viszünk a Vajdaságba és a Partiumba.

Hogy látja, igazgatóként milyen kihívásokat tartogat a következő időszak?

– A kihívások elsősorban anyagi természetűek. Nyugodtabb tervezésre lenne szükség, de ehhez nem év közben kellene megtudni az adott évre eső támogatásokat. Nagyra törő művészi programunk megvalósításához megvan a kellő kapacitásunk, de időben ismernünk kellene a rendelkezésre álló anyagi forrásokat is.

★ ★ ★

„A kezdeti lendület semmit sem apadt”

– Hogyan értékeli az elmúlt szezont? Milyen előadásokat, vendégművészeket emelne ki, s ezek a produkciók mennyiben járultak hozzá a zenekarépítéshez? Hol tart most e téren?

– Az elmúlt évad leglátványosabb újítása a zenekar kamarazenekari bérlete, az Esterházy-bérlet, ami alapvetően a barokk-bécsi klasszikus repertoárra fókuszál – meséli Dubóczky Gergely. A nagyzenekari koncertek programjában ezek a művek ritkábban szerepeltethetők, mint amekkorra igénye a közönségnek erre van, így adódott a gondolat, hogy bevezessük ezt az új, kifejezetten ennek dedikált koncertsorozatot. Amellett, hogy szélesíti a repertoárt is, a zenekarnak is rendkívül hasznos a kamarazenekari létforma – sok olyan képességet lehet csiszolni ezeken a műveken, amelyek szükségesek ugyan a nagyzenekari művekhez is, viszont a darabok méreténél fogva ott bizonyos személyes apróságokra nehezebb odafigyelni.

Dubóczky Gergely

Fotó: Raffay Zsófia

Az évadot abszolút sikeresnek értékelhetjük, mind a játszott műveket, mind a vendégművészeket illetően. A zene világnapján Gustav Mahler II. szimfóniájával nyitottunk, ami először hangzott el Szegeden – hatalmas sikert aratott vele az együttes. Külföldi vendégművészeink közül Sergei Nakariakov, Wenzel Fuchs nevét mindenképp meg kell említeni, de a magyar kollégák névsorára is igazán büszké lehetünk, a teljesség igénye nélkül: Kissjudit Anna, Hontvári Gábor, Kalló Zsolt, Fenyő László, Palojtay János is megfordultak nálunk.

A Szegedi Tudományegyetemmel kötött stratégiai együttműködés részeként elindítottuk „Világstárak Műhelye” nevet viselő mesterkurzus-sorozatunkat, melynek keretén belül néhány hozzánk látogató vendégművész rövid mesterkurzust tart a Zeneművészeti Kar hallgatóinak – idén Wenzel Fuchs, Sergei Nakariakov és Fenyő László vállalt részt ebben a szegedi diákoknak fantasztikus lehetőséget biztosító kezdeményezésben.

Az évad végén ellátogatott az együttes a Zeneakadémiára, ahol telt ház előtt játszottunk el egy hatalmas műsort – zajos sikerrel. Tekintve, hogy az együttes a szimfonikus programok mellett folyamatosan részt vesz a színház előadásában, különleges teljesítmény, hogy egy olyan súlyú programot, ami a Tavaszi áldozatot és a La valse-ot is magában foglalja, ekkora sikerre vitte ezen a koncerten.

Miként látja a második évadát a szegedi együttes élén? Mennyiben lett más a viszony, hogy elmúltak – azaz elmúltak-e a mézeshetek?

– Nem mondanám, hogy elmúltak a mézeshetek – mivel sose volt ilyen érzésem. Lehet, másképp fogalmazva érthetőbb: a kezdeti lendület semmit sem apadt. Emellett az is kétségtelen, hogy ahogy egyre jobban megismerjük egymást, mind nagyobb perspektívát látok az együttesben. Hogy mást ne mondjak: elképesztő teljesítményre képesek, és hihetetlenül kreatív, sokoldalú kollégáim vannak, ez például a közönségnek a zenekar által készített adventi naptárnál is kiderült. Ha valami, ez igazán szárnyat ad a fantáziának – ugyanakkor ez persze felelősség is, mert természetesen igyekezni kell megtartani a realitás határait. A zenészek sokat dolgoznak, és folyamatosan egymástól teljesen eltérő stílusú műveket kell kézben tartaniuk, ami tényleg megterhelő. Az egyik legnagyobb kihívás éppen az, hogy hogyan lehet úgy tervezni ezt a sokszor nyaktörő munkát, hogy a muzikusoknak legyen esélyük beosztani, mikor tudnak a különböző feladatokra felkészülni.

Hogyan fogadja a közönség azt az újfajta műsorszerkesztést, ami az évadait jellemzi?

– A szegedi közönség fantasztikusan nyitott az újításokra, egyrészt ezt mutatja a folyamatosan növekvő érdeklődés is, valamint a személyes visszajelzések; a szegediek megállítják a muzikusokat az utcán, hogy gratuláljanak a koncertekhez, vagy csak hogy megosszák benyomásai-

kat, gondolataikat. Ez az élő kapcsolat igazi kincs, és nekünk is inspiráló. Az Esterházy-bérlet rögtön sikert aratott, és még a bérletbe bekerülő összművészeti előadást (Haydn-Esterházy-Nádler: Hét utolsó szó) is kifejezetten lelkesen fogadták, felvillanyozó volt látni, ahogy lelkesednek a koncerthez kapcsolódó képzőművészeti tárlatért, vagy a Haydn-mű közben elhangzó Esterházy-szövegért.

Sikerült növelni a fiatalabb nézők létszámát?

– Részben az egyetemi együttműködésnek, részben a meghívott vendégeknek is köszönhetően, egyre több egyetemista tölti meg a harmadik emeleti karzatot, ami kimondott büszkeséggel tölt el. Egyébként is egyre több a pótszékes előadás, és többször felmerült már, hogy egy-egy koncertet ismételni kéne – ez azonban a nagyon feszített beosztás és a színházi termi lehetőségek korlátozott száma miatt egyelőre nem kivitelezhető.

Tavaly említette, hogy épül új hangvető. Ez valóban megtörtént? Mennyiben változtatta meg a hangzást?

– A hangvető ilyen-olyan okok miatt egyre húzóódott, de most nyáron remélhetően végre megépül valami, ami kicsit segíteni fogja a munkánkat. Csak hogy illusztráljam a helyzetünket: a legutóbbi zeneakadémiai koncertnél a legnagyobb feladat az volt, hogy az együttes megszokja a koncerttermi akusztikát. Ez, ha belegondolunk, egy tragédia: az ország egyik legnagyobb zenekara az ország egyik legnagyobb városában rendszeresen függönyök között játszik, mert nincs Szegeden koncertterem. Hosszú távú megoldás csak egy koncertterem lehet, de rövid távon komoly segítség a hangvető megépítése, ami legalább a kifelé terjedő hangot kompaktabbá teszi, és minimális eséllyel ad a muzikusoknak is, hogy hallják egymást a színpadon.

Tavaly említette, hogy megújul a honlap, több beszámoló szól az együttes koncertjeiről. Milyen változások figyelhetők meg még?

– A honlap megújulása folyamatban van, illetve (adminisztratív okok miatt) a zenekar social media felületeit is újraindítottuk. Az együttes munkájáról rendszeresen beszámolók és kritikák születnek, ezeknek a hatása érződik, jobban látja a közönség a tevékenységünket.

Milyen koncerteket, vendégművészeket emelne ki a következő szezonból?

– Folytatjuk Mahler-sorozatunkat, és természetesen az újonnan bevezetett Esterházy-bérletet is. Valamelyest átalakul majd az ifjúsági bérletek szerkezete. Természetesen rengeteg új programötletünk és tervünk van, amit lehetőségektől és kapacitástól függően igyekszünk majd megvalósítani. A zenekar körül van egy rendkívül pozitív kisugárzás, a közönségünk sokat vár tőlünk. Jövőre is mindent megteszünk, hogy ezt a bizalmat megsszolgáljuk, és még több él-ménnyel gazdagítsuk a minőségi zenére vágyókat. ■

„Egycsatornás, transzparens támogatási rendszerre lenne égető szükség”

Szabó Sipos Máté újratervezésről, váratlan feltételekről, a látható következmények hiányáról

A minősítéssel nem rendelkező, nem budapesti zeneművészeti szervezetek működési támogatásának keretösszege tíz év alatt a felére csökkent, miközben az erre pályázó együttesek száma egyre nő. A Regionális Zenekarok Szövetségének vezetője, Szabó Sipos Máté azt meséli, az elosztás szempontjairól és a döntés háttéréről nem sokat tudni, ami továbbra sem segíti a tisztánlátást és a fejlődést, viszont felesleges feszültségeket szít az együttesek között. Hozzáteszi azt is, ha lenne kézzelfogható, világos, teljesítendő követelményrendszere az állami pénzek odaítélésének, akár több évre előre, kiszámíthatóan, az nagyon megkönnyítené mindannyiuk életét.

✍ Réfi Zsuzsanna

Tavaly ősszel körkérdeés készült a regionális zenekarok vezetőivel, s kiderült, van, ahol nagyon aggasztó az anyagi helyzet, de akadt olyan együttes is, ahol jobb a korábbi éveknél. A szövetség vezetőjeként hogyan látja, az új önkormányzatok mennyiben tudnak támogatást nyújtani?

– Annak ellenére, hogy hasonló feladatot látnak el zenekaraink, nagyon különbözőek a fenntartói támogatások. Az erre az évre megítélt önkormányzati támogatásokról még nincsenek mindenhol pontos adataim, de látszik, hogy a nehezebb helyzetben lévő városoknak nagyobb áldozattal jár, ha meg akarják tartani zenekarukat. Egerben például az új önkormányzat több milliárdos hiányt örökölt, így gyakorlatilag az alapfeladatait is nehezen tudja kigazdálkodni, mégis igyekezett nem változtatni a zenekar támogatásán, ami komoly kiállást jelent együttesünk mellett. Van, ahol nem ilyen szerencsés a helyzet és van, ahol nem változott a tavalyi keret. Az azonban, hogy egy-egy városban nem változnak (nem csökkennek) a számok, az inflációs terhek mellett már nem olyan biztató, hisz jelentősen emelkedtek a költségeink. Regionális zenekaraink továbbra is évi 7-20 millió közötti városi támogatásból próbálják fenntartani működésüket.

Miként változott az állami keretük az utóbbi években?

– A minősítéssel nem rendelkező, nem budapesti zeneművészeti szervezetek működési támogatásának keretösszege a tíz éve indult 80 millió forintról a felére csökkent, így tavaly és idén is már csak 40 milliót lehetett elosztani a közben jelentősen kibővült pályázói körnek. A pályázati eredmények nagyjából a tavalyi arányokat és összege-

ket mutatták, 2-5 millió közötti eredményekkel. Idén bekerült a pályázati feltételek közé a honlap megléte, ami váratlanul ért egy-két együttest, ezért szövetségünkben is volt, aki most nem tudott pályázni. Az elosztás szempontjairól és a döntési háttérrel idén sem sokat lehetett megtudni, ami továbbra sem segíti a tisztánlátást és a fej-

lődést, viszont felesleges feszültségeket szít az együttesek között. E mellett a működési támogatás mellett tavaly egy nagyságrendileg nagyobb minisztériumi többlettámogatás is érkezett néhány zenekarunkhoz. Erről az idén is nagyon várt, pályázható forrásról annyit tudunk, hogy várhatóan lesz, bár nem tudni milyen összegben és az sem tudható, kik részesülhetnek majd benne.

Hogyan lehet így tervezni?

– Már megszoktuk, hogy így élünk. Tervezünk egy évadot, majd kiderül a közepén, hogy nem lehet

megcsinálni. Akkor újratervezzük. Persze alultervezni is rossz, mert a folyamatos működés az alapja a minőségi munkának. Egy-két koncerttel nem lehet szimfonikus zenekart építeni. Tehát működünk, még akkor is, ha a működési támogatások és pályázatok eredményét általában az év közepén tudjuk meg. Ezért kicsit házárdjáték a tervezés, mert van, amikor „hitelben” játszanak a zenészek, bízva benne, hogy visszamenőleg ki tudjuk majd fizetni őket.

Persze ez nem normális dolog, de ha csak akkor játszunk, ha van rá biztos pénzünk, akkor gyakorlatilag másjában lehetne megtartani az első koncertünket.

Milyen támogatási rendszert tartanának megnyugtatónak? S ezt milyen feladatellátáshoz volna érdemes rendelni?

– Régóta szorgalmazzuk mi is, de a hivatásos nagyzenekarok is, hogy egy egycsatornás, transzparens támogatási rendszerre lenne égető szükség, amiben világos szempontrendszer és teljesített számok alapján lehetne rendszeres támogatáshoz jutni, több évre előre kiszámíthatóan. Ez megkönnyítené nemcsak a zenekarok dolgát, de az állami döntéshozatali és intézményi rendszer dolgát is. Ha nem lenne ennyi féle keret, nagy és kiskapu, ha nem kellene állandó lobby tevékenységet folytatni egyértelműen látható, vagy hallható eredményeink bizonyítgatására, ha az egyéni érdekek és a vélt, vagy valós művészi teljesítmények mellett – ne adj isten – helyett, lenne kézzelfogható, teljesítendő követelményrendszer az állami pénzek odaítélésének, az nagyon megkönnyítené mindannyiunk életét. Soha nem azzal van a baj, hogy mennyi pénz van, hanem hogy a munkád minőségének, annak valóban hasznosuló teljesítményének nincs látható következménye. És itt egyálta-

lán nem a különböző művészi teljesítmények megítélésére, vagy központi besorolására gondolok. (Azt hagyjuk meg szabadon a közönségnek.) De hogy egy zenekar kulturális közszolgáltatási feladata hogyan valósul meg, annak vannak objektív mutatói, számai és feltételei, és ha szeretnénk, hogy az a feladat megfelelően teljesüljön, akkor az ahhoz rendelt támogatásnak is az adott feladattal arányban kellene lennie. Mondhatnám azt, hogy a Regionális Zenekaroknak könnyű dolga lenne egy ilyen rendszerben, hiszen az adott régióban nincs más, aki ezt a feladatot ellátná. De nem mondom, mert bár most sincs más, aki rajtunk kívül ezeken a vidékeken rendszeresen terjeszti a szimfonikus zenei kultúrát, mégsem sikerül e feladat súlyához mért feltételek közt működnünk. Nagyon remélem, hogy lesz közös akarat egy olyan rendszer kidolgozásában, ahol mi is nagyobb hangsúlyt kapunk, legalább annyit, mint amennyit közönségünk kulturális fejlődésében játszunk. ■

80 éves jubileumát ünnepli a MÁV Szimfonikus Zenekar

Díjakkal elismert évad után különleges hangversenyekkel készülnek a 2025/26-os szezorra

A MÁV Szimfonikus Zenekar 2025 őszén, a 80. évadát kezdi meg, egy minden szempontból kimagasló koncertszezont követően, melynek során több szakmai elismerést is kaptak: elnyerték a *Bartók Rádió Zenei Díját* „Az év hangversenye” kategóriában, a legendás Kobayashi Ken-Ichiro által 2024. május 24., és 25-én vezényelt dupla jubileumi előadásaiért, valamint a *Fidelio* – „Az Év Koncertje 2024” elismerést, a Christoph Eschenbach által 2024. október 26-án dirigált emlékezetes zeneakadémiai koncertért. Idén, március 15-én, *Magyar Ezüst Érdemkereszt* állami kitüntetésben részesült *Fodor András*, a zenekar nyugalmazott nagybőgőművésze, aki 66 éve aktív tagja a társulatnak, jelenleg a kottatár vezetője.

A MÁV Szimfonikus Zenekar új évada a hagyomány és megújulás jegyében kínál emlékezetes zenei élményeket – méltóképpen ünnepeelve a zenekar nyolc évtizedes művészi pályafutását.

A 2025/26-os évad programját sajtótájékoztató keretében *Lendvai György*, a zenekar igazgatója, valamint *Farkas Róbert*, a zenekar vezető karmestere mutatta be. Az esemény vendége volt *Bánkövi Gyula* zeneszerző, akinek új műve a szezonnyitó hangversenyen hangzik majd el a Zeneakadémián. A díszvendég, *Marton Éva* operaénekes, a Marton Éva Nemzetközi Énekverseny és Operastúdió alapítója sajnálatos megbetegedése miatt nem tudott jelen lenni a tájékoztatón, de elküldte üzenetét: „Nagyon hálás vagyok, hogy a MÁV Szimfonikus Zenekar vezetői felfigyeltek a Nemzetközi Énekversenyre, és szólistaként fellépési lehetőséget adtak tehetséges fiatal énekeseknek a hangversenyeiken. Külön öröm számomra, hogy ez a kiváló együttműködés a következő évadban is folytatódik és tovább bővül: ezúttal az Operastúdió hallgatói kaptak meghívást a zenekartól. Bízom benne, hogy ez a remek kapcsolat hosszú távon is eredményes és sikeres lesz.”

A 2025/26-os évadban a zenekar öt bérletes sorozattal várja közönségét, olyan rangos helyszíneken, mint a Zeneakadémia, a Müpa, a Festetics Palota, a Magyar Nemzeti Múzeum. A koncerteken kiváló magyar és nemzetközi szólisták és karmesterek lépnek fel.

Az új évad teljes programja és bérletinformációk: www.mavzenekar.hu

Fókuszban a „nagy B-k”

„A Concerto egy hivatással és misszióval rendelkező szellemi-kulturális műhely és közösség”

Május 20-án tartotta évadbejelentő sajtótájékoztatóját a Concerto Budapest, ennek kapcsán beszélgettünk Keller Andrásal, az együttes főzeneigazgatójával az előző évad értékeléséről és a következő szezon terveiről. Utóbbiak közé tartozik egy angliai turné, a Hallgatás Napja, a Hegedű Ünnepe, a Kurtág 100 Fesztivál, a Mozart-nap, és a „nagy B-k”: Bach, Beethoven, Brahms, Bartók fókuszba állítása.

 Kiss Eszter Veronika

Milyen folyamatokat emelne ki a most záruló évadból?

– Abban a zenei gondolkodásban, amelyet a mestereimtől örököltem, úgy érzem, sokat lépett előre a zenekarunk az elmúlt időben. Kulcskérdés, hogy egy együttes képes-e közös zenei és művészi gondolkodásra. Egy ilyen hatalmas létszámú zenekarnál – gondoljunk arra, hogy a legnagyobb sportcsapatoknak is létszámában a többszö-

röse vagyunk - egy ilyen heterogén csapatban megtalálni a közös hangot, úgy, hogy mindenki közben megtalálhassa benne a saját egyéniségét is, nagyon nagy feladat. A kotta a zenének csak a felszíne, nem pedig maga a zene, tehát mindaz, amit a kottában látunk, lehetőség ahhoz, hogy elinduljunk a zenemű útján. A kottában a természet törvényei szerint kell eligazodnunk, látnunk kell a fától az erdőt. A szólamba be van írva a crescendo, decrescendo, de ezek relatívak, hiszen minden pillanatban a zenei szövethez kell igazodjanak, színük, mértékük,

CONCERTO BUDAPEST

időkezelésük a beírásokon túlmutat. A közös munkánk a zenekarral arról szól, hogy megtaláljuk ehhez a közös hallásunkat, vagyis, hogy fel tudjunk szabadulni a kotta alól. Létezik az egyéni tehetség és a kollektív tehetség. A kollektív alkotókészség nagy kincs egy szimfonikus zenekarnál. Sokkal többet próbálunk megvalósítani, mint hogy betartjuk a kotta utasításait, hiszen a művészet ez után kezdődik. Egy zenekarban mindannyian különbözőek vagyunk és mégis megtalálhatjuk az egyszeri, az-napi vagy akár mindenkori közös igazságunkat. Ez egy teremtési folyamat, amiben sok a buktató, a rizikófaktor, viszont teljesen más, mint az elmúlt évtizedek általában vett perfekcionista irányzata, ami nem azt jelenti, hogy nem kell a tökéletességre törekedni. A tökéletesség egyrészt elérhetetlen és nem az uniformizáltság, hiszen a művészetnek az egyik legszebb tulajdonsága a maga esendő törékenysége. Úgy látom, hogy a mindennapi életünk-ből leginkább a humanitás hiányzik. A humanitás pedig elképzelhetetlen robotokkal. A mesterséges intelligencia mindenre képes, csak a lényegre nem. Mit keresünk a művészetben? A csodálatos terminátorokat, vagy valamit, amit nem tudunk, hogy miért szép, de velünk marad. Az elmúlt 18 évben a legnagyobb munkát abba fektettem, hogy ezt a gondolkodásmódot átadjam a zenekarnak. A Concertot én sokkal többnek tartom pusztán zenekarnál, ez egy hivatással és misszióval rendelkező szellemi-kulturális műhely és közösség.

■ *Néhány példát mondana erre?*

– Több olyan pillanat is volt az elmúlt néhány hétben, ami emlékezetes számomra. Például Nagypénteken Wagner Parsifal Prelude és a Nagypénteki varázásban, és Haydn Krisztus hét szava a keresztfán c. művében, vagy múlt héten Schubert Befejezetlen szimfóniájában olyan pillanatok éltünk meg, amik engem nagyon megérintettek.

■ *Mit emelne ki a jövő évad kapcsán?*

– Bartók halálának 80. évfordulója alkalmából a Magyar Kincsek Ünnepe fesztiválunk Bartók Ünneppé fog nemesülni. Azt hiszem, most szólal meg először egymás után két nap alatt Bartók Béla összes concertoja - kiemelkedő szólistákkal -, azaz mindhárom zongoraverseny, a két hegedűverseny, a második rapszódia, a brácsaverseny két változatban, a Concerto két zongorára zenekarra és ütőhangszerekre és a zenekari Concerto. Mindezeket kiegészíti a két vokális mű, az egyik a szinte alig hallható Falun című ciklus, a másik A kékszakállú herceg vára, amit viszont nem lehet eleget játszani. Ez rendkívüli feladat, azt is kijelenthetem, hogy talán ez lesz a Concerto eddigi legnagyobb vállalkozása. A fesztivál Bartók halálának évfordulóján, szeptember 26-án a BMC-ben kezdődik, ahol olyan emblemikus kamaraművek szerepelnek műsoron, mint a 2. hegedű-zongora szonáta, az 5. vonósnyegyes, vagy a Kontrasztok. Bartókot különösen fon-

tosnak tartom az évadunkban, mert általa jobban megismerhetjük magunkat és a magyarságunkat. Bartók új művészetet kreált a nép zenei nyelvéből, vagyis nem más tett, mint a magyarság portréját rajzolta meg és ezt integrálta Európába. Úgy is mondhatnám, hogy ő a mi folytonosságunk, európaiságunk. Remélem, hogy a Concerto közönsége, amikor meghallhatja egymásután Bartók versenyműveit, személyesebb képet alkot majd Bartók zenéről, és jobban megismerheti önmagát is. Novemberben újra lesz Hallgatás Napja, amely az egyik legfontosabb kortárs zenei fórum Magyarországon. Idén is jelentős bemutatók lesznek, és nemcsak kortárs művek - itt is arra törekszem, hogy a kortárs zenét kontextusba helyezve tudjuk megvilágítani. Ősszel harmadik alkalommal térünk vissza az Egyesült Királyságba és Írországba és máris meghívást kaptunk egy minden eddiginél nagyobb szabású turnéra, 2027 őszére, ahol minden jelentős angliai zenei centrumban a Concerto nyitja meg a nemzetközi koncertszezon. Ez hatalmas megtiszteltetés és elismerés számunkra, hiszen az eddigi teljesítményünk és reputációnk alapján kaptuk az ismételt felkérést. Az új évet január elején a Hegedű Ünneppel nyitjuk meg, amely bemutatja a nagy magyar hegedűiskola tradícióit, és a nagy mesterek mellett a legnagyoszerűbb fiatal tehetségeket. A legnagyobb kihívásnak a Kurtág 100 Fesztivál ígérkezik a zenekar számára. Kurtág György a 100. születésnapjához kapcsolódva február 6-án és 7-én két napra visszatér a Zeneakadémiára tanítani, a Concerto művészeivel egy workshop keretében dolgozik majd. Esténként kamarakoncerteket adunk a műveiből, február 20-án a Müpában bemutatjuk a Mester új operáját, és a tervek szerint bemutatjuk készülő új zongoraversenyét is, amelynek szólistája Pierre-Laurent Aimard lesz. A Kurtág évforduló kapcsán előkészületben van több jelentős fellépés, így a Ruhr fesztivál, és a berlini Musikfest valamint a tavalyi nagy sikerű koncertjeink után idén is visszahívták a Concertot Ljubljanába. Tavasz első hétvégéjén tartjuk a Mozart-napot, ami a közönség egyik kedvencévé vált. Idén úgy alakult, hogy a „nagy B”-k is fókuszban lesznek: Bartók mellett Beethoven, Brahms, és Bach. Számomra nagy pillanat lesz, hogy Nagypénteken a Máté passiót adhatjuk elő. Az évad művésze Balázs János, aki a Bartók Ünnepen, a karácsonyi koncertünkön, a Concerto és a Cziffra Fesztivál közös gálaestjén és tavasszal egy kamaraesten a Keller Quartettel lép fel. A Mozart Planet programsorozatunkat 50 vidéki városba és a Liszt Intézetek meghívására további 8 ország fővárosába visszük el a Petőfi Kulturális Program szervezésében. A Filharmónia Magyarországgal együttműködve nyolc nagyvárosban adunk koncertet és stratégiai együttműködést kötöttünk a Magyar Zene Házával és a Fesztivál Akadémia Budapesttel. Idén minden eddiginél több világsztár érkezik hozzánk, akik bekapcsolódnak a Concerto Mesteriskola programjába is. ■

✍ Réfi Zsuzsanna

„Nem engedhetjük meg magunknak, hogy ne legyenek ránk kíváncsiak”

Hámori Máté innovációról, közönségteremtésről, szívügy-projektekről

Semmi komoly-koncertek, A zeneimádó, Puccini X Soul, megújuló Beethoven-projekt, szimfonikus zenekari karaoke – új helyszíneken, számos új produkcióval és sorozattal várja az érdeklődőket a Danubia Zenekar. A társulat évente ötven héten keresztül muzsikál, a koncertjeik száma meghaladja a százötvenet. Hámori Máté, a zenekar karmestere és művészeti vezetője meséli, hogy folytonos innovációra, újabb és újabb közönség rétegek elérésére törekednek, hiszen ez fennmaradásuk és fejlődésük záloga. A művészeti tevékenység mellett számos szívügy-projekten is dolgoznak, sikerült a szponzoráció terén is előre lépniük és sokat tesznek azért, hogy megtartsák muzsikusaikat. Bár nem könnyű a zenekar helyzete, a Danubia bizakodva tekint a jövőbe, vezetőjükkal együtt a zenészek hisznek ugyanis abban a mátrixban, amelyet az évek során kialakítottak, amelyben egymást támogatják az egyes produkciók.

✎ *Miként értékeli a befejeződő évadot?*

– Temérdek újratervezést igényelt ez a szezon – új játszóhelyet kellett ugyanis keresnünk. Az utóbbi két esztendőben nagyon népszerű lett néhány koncertformánk, sorozatunk, beérett az elmúlt időszak munkája, így a bevételeink is jelentősen nőttek. Szükség is van rá, hiszen így tudtunk anyagi egyensúlyba kerülni az elmúlt évadban.

A saját bevételek viszonylatában talán a legjobbak közt teljesítettünk a zenekarok közül, hiszen nálunk ez a szám a teljes büdzsénk 37 százaléka volt 2024-ben. Sikerült szépen növelnünk a telt házas programjaink számát, amire azért is vagyunk büszkéek, mert azt jelzi, hogy nagyon stabil és dinamikus növekvő publikumunk van. Épp ezért ebben az évben már hangversenyeink jelentős részét az Er-

kel Színházban rendeztük meg, s a jövő szezonban is tíz koncertet – olyan izgalmas produkciókat, mint pl. a karácsonyi, az újévi koncertünk, a Hollywood! filmzenei koncertünk, A zenegyűlölő-sorozat – terveztünk a teátrumba. Miután azonban az Erkel új kézbe került, két júniusi előadásunknak is másik helyszínt kellett találnunk, ez pedig a Budapest Kongresszusi Központ lett. A jövő szezon előadásait is újra kellett terveznünk, ami azért jelent gondot, mert jellemzően korábban indítjuk el a bérletezést, a jegyvásárlást, így egy koncertet akár egy teljes évvel korábban is meghirdetünk. Ez most a helyszíneresés miatt nehéz, de bízom benne, hogy hamar visszaállunk a megszokott menetrendre.

■ *Nem a BKK az egyetlen új helyszínük, ugye?*

– Igen, az utóbbi időszakban új helyeken kezdtünk el játszani. A Zeneakadémia és a BMC továbbra is fontos partnerünk, a következő szezonban lesz hangversenyünk a Műpában is, de olyan helyszínekkel is színesedett a kínálatunk, mint a Magyar Zene Háza, az óbudai próbatermünk, a Danubia Szalon vagy a MOMKult. A Semmi komoly-sorozatunk tavaly indult, fontos brandje a zenekarnak, ennek előadásait is a MOMKultban tartjuk, és fellépünk nyáron a kulturális központ szabadtéri pódiumán is. Szeretnénk egyes előadásokat minél többször bemutatni, hiszen a sok energiával létrehozott produkciókra többen kíváncsiak annál, minthogy csupán egyszer kerüljenek színre. Fontos működési elvünk, hogy a programjainkban sok ismeretlen művet és művészt elővesszünk, ugyanakkor akadnak a programtervezésnek jól kivehető irányai is. Benjamin Britten művészete minden évben megjelenik a repertoárunkban, hiszen fantasztikus zeneszerző, s kevésbé ismert itthon. Leonard Bernstein műveiből ugyancsak válogatunk, így, ahogy a mostaniban, a következő szezonban is lesznek érdekes műsorú koncertek. Amilyen a szezonzáró hangversenyünk is volt az amerikai zeneszerző, Thomas Ludwig VI. szimfóniája és Két szerelmes dala európai bemutatójával. A következő évadban Kurtág György 100. születésnapján a Danubia fog játszani, várjuk nagyon ezt a koncertet, amelyen többek közt Víkingur Ólafsson zongorista és Markus Stenz karmester lesznek a partnereink. Jön hozzánk még vezényelni Francesco Bossaglia és Arthur Fagen is. Velem sokat dolgozik az együttes, de azt is nagyon lényegesnek tartom, hogy rendszeresen találkozzanak más karmesterekkel, hiszen mindig izgalmas, ha jön valaki, aki más szemléletet hoz. Visszatérő vendégünk lesz még Hontvári Gábor is, szerencsére a fiatal dirigensek között sok az igazi kiválóság, igyekszem gyakorta hívni őket.

■ *Új sorozatokkal is várják az érdeklődőket.*

– Érdekes a Semmi komoly-sorozat Puccini X Soul része, amelyben a Puccini áriáit előadó Ádám Zsuzsanna mellett a soul dalokat éneklő, kiváló énekesnővel, Senával találkozhatnak az érdeklődők. A koncert 2. felében pedig szimfoni-

kus zenekari karaokét tartunk, ami mindig nagy meglepetést okoz és a közönség is lelkesen vesz részt benne. Sokszor egy nem tökéletesen elénekelt dal is nagy élménnyé tud válni. Mindez olyan, a zenei mondandón túlmutató tartalom, amit sokszor keresek és szerencsére meg is talállok.

A koncertélmények mellett nagyon fontosak a szívügy-projektjeink is. Ezek közé tartozik a Közös hang, a Danubia Zenekar és a Máltai Szimfónia közös programja, amelyet a felzárkózó településeken zenét tanuló gyerekek szociális-művészi integrációjáért folytatunk. A projekt során zenekarunk tagjai személyes kapcsolatot alakítanak ki a Máltai Szimfónia zenetanulási programjában résztvevő gyerekekkel és tanáraikkal, közös művészi célokat álmodunk meg, majd közös fellépést is szervezünk. Legutóbb, május 6-án tavaszindító koncertet adtunk velük Erken. A gyerekek között akadt, aki csak pengetni tudott, más már nagyon ügyesen játszott, de érezhetően mindenkinek számára nagy élményt jelentett ez a fellépés. Négy esztendeje veszünk részt a Közös hangban, s ösztöndíjprogramunk is van. Gyűjtünk a program számára adományokat is. S már akad öt-hat zenész a gyerekek közt, akik szakiskolában vagy a Rajkó Zenekar iskolájában készülnek zenei pályára, s tanárként térnek vissza a projektbe. Nyáron klipet is forgatunk majd a gyerekekkel, Dész László

A zene az kell... című számát adjuk elő. Beethoven-projektünk során pedig, melyet a zeneszerző születésnapjához kapcsolódóan indítottunk, a hallássérült embereknek szeretnénk utat mutatni a zenéhez. Az előadásokon a lufiktól elkezdve kontakt hangszórókon át a speciális hallókészülékekig minden eszközt bevetünk, hogy érzékelhetővé tegyük valahogy a zene fantasztikus világát speciális igényű közönségünk számára. Eddig több mint negyven koncertet adtunk, s szeretnénk jövőre megújítani, továbbfejleszteni a sorozatot. Háromlépcsős, komplex rendszerre akarjuk alakítani, ami szabadalmaztatható és bemutatható külföldön is. Azon dolgozunk szakmai szervezetekkel, jelöltmácsokkal és a közönség tagjaival, hogy miként tudjuk úgy formálni, alakítani a programot, hogy nekik a leghasznosabb, a legérdekesebb, a legjobb legyen. A projekt három szakaszból áll. Az első a találkozás, az ismerkedés a hangszerrel, érintés, kipróbálás, magyarázat. A második a koncert, a harmadik pedig a közös zenélés. Mindig igyekszünk ugyanis az együttes, aktív muzsikálást a fókuszba állítani, s olyan programot tervezünk, hogy még azok is, akik teljesen siketek, be tudjanak kapcsolódni. Vizuálisan és tárgyi eszközökkel is segítjük az összehangolódást. Az ezzel való kísérletezés ősszel indul majd. Úgy véljük, hogy ez nem csupán a hallássérülteknek fontos és értékes. Az üzenete is lényeges a többségi társadalom felé, hiszen azt jelzi, a zene képes hidat képezni, hallókat és hallássérülteket összekötni. Épp ezért majd a hallók számára is szeretnénk megnyitni ezeket az előadásokat.

■ *Említette azt is, hogy rengeteget játszik a zenekar.*

– Tényleg egyre inkább az amerikai zenekarokhoz hasonlítunk, amelyek egy évben 52 hetet muzsikálnak. Van olyan együttes, amely megteheti, hogy nyaranta két hónapra bezárjon. Ha ezt mi megtennénk, akkor nem tudnánk fizetést adni, hiszen az állami támogatást már maga a bérköltségünk is jelentősen meghaladja. Olyanok vagyunk, akár a tejes bődönbe esett kisegér, ami vaját köpül, különben megfullad... Most nyáron is hosszabb turnéra indulunk a Filharmónia felkérésére, magyar nagyvárosokban adunk szabadtéri koncerteket. Az augusztus 20-i rendezvényeken szintén muzsikálunk, a Filozófusok kertjében játszunk.

Két lemezfelvételt is készítünk a következő hónapokban, a Mozart X Jazz-album mellett a Hungaroton felkérésére Demény Balázssal Brahms d-moll zongoraversenyét vesz-
szük fel.

■ *Úgy látom, nagyon tudatosan építik az egyedi arculatukat, amellyel fiatalabb közönségeket is meg tudnak szólítani.*

– Igen, nagyon örülünk, hogy például A zenegyűlölővel a 25-40 éves korosztályt is elérjük, de még kamaszok is szívesen jönnek a stand-up estre, és néha meglepődve mesélik, hogy a zene még jobban tetszett nekik, mint a poénok. Az ifjúsági sorozatunkat is tudatosan a családoknak

tervezzük. Nagy mátrix ez, amelyben az egyik típusú produkció támogatja a másikat. Sokat kísérletezünk is, jövőre visszahozzuk a Dichterliebe előadást is, ami a film, a színház és az élőzene találkozása Horváth Lili rendezésében. Fontos, hogy ez a produkció elérhető legyen a budapesti zenei kínálatban. Igen, mi sokszor a bizonytalanra lövünk, s akad olyan projekt is, ami megbukik, de ebből nagyon sokat tanulunk. Nem engedhetjük meg magunknak ugyanis, hogy ne legyenek ránk kíváncsiak az emberek, hogy ne legyen minőségi, amit előadunk, mert ha ez történik, akkor legközelebb nem vesznek jegyet... Azt tapasztaljuk, hogy van, aki a gyerekkoncertjeinkkel kezdte és most már bérletes a Zeneakadémián. De abban azért nem hiszek, hogyha valaki megnézi mind a három A zenegyűlölőt, utána automatikusan jegyet vált a Schnittke-estre. Sajnos nincs rá pénzünk, hogy felmérjük, de kíváncsi lennék rá, hogy milyen az átjárás a koncertek között. Hiszen Dévával is játszottunk Bartók népdalharmonizációkat Balogh Máté átiratában, de aki részt vett rajta, nem tudom, hogy aztán eljön-e egy Bartók-koncertre. A publikum többségét az izgalmas, sokféle közösségi élmény kínáló koncertek vonzzák. Nagyon sok eleme van annak, a pohár pezsgőtől az izgalmas szerkesztésig, hogy a budapesti túlkínálatban miért épp minket választ a kulturális élményt kereső. Érdekesnek kell lenni, ha az ember meg akarja tölteni a koncerteket. Nekünk sem mindig sikerül telt házat összehozni, akadnak nehezebb hónapok, ahogy mindenki másnak is. De az, hogy nagyon előre dolgozunk, segíti a jegyeladást is, így szépen elkelnek a belépőink. A nyár mindig bizonytalanabb, az őszi hangversenyekre előbb váltanak jegyet, mint a kánikulai hetekre. De meg kell találni a megfelelő piaci réseket!

Nagyon sokat dolgozunk a szponzoráción is, jelen vagyunk a céges világban, sok céges rendezvényt tartunk, vezetői workshopot, tréninget. Persze számunkra is nagyon aggasztó, hogy lassan nyár van és még nem látjuk, hogy mekkora állami támogatásra számíthatunk, mennyi is pontosan a büdzsénk. Így nehéz tervezni... Arról nem is beszélve, hogy a bérverseny is egyre nagyobb, s mivel a fizetéseket nem tudjuk folyamatosan emelni, ügyesnek kell lennünk, hogy elérjük, nálunk akarjanak játszani a jó muzsikusok. Szerencsére kiváló közösségünk van, amelynek tagjai azonosulnak a már korábban említett társadalmi célokkal is. Igyekszünk kényelmesebbé tenni a zenekar életét, belső hírlevelünk született, ami beszámol a fontos hírekről, s amelyben a muzsikusok visszajelzést kapnak a munkájukról. Ingyenes nyelvi képzésre is jelentkezhetnek, s megszépült, kényelmesebbé vált a próbatermünk. A helyzetünk, akár a többi zenekaré, nem könnyű, de ettől függetlenül továbbra is csillogó szemmel nézünk a jövőbe, mert tudjuk, folyamatosan innovatívnak kell lenni és megtalálni a közönséghez vezető utat, hiszen az a túlélésünk és a fejlődésünk záloga. ■

Veszélyben az Anima Musicae

„A csapat kitart amellett, hogy szeptembertől ugyanolyan intenzitással folytassuk a munkát”

Az elmúlt években felfelé szárnyalt az Anima Musicae zenekar, sokunkat nagyon mellbevágott, hogy ekkora anyagi problémák vannak a háttérben.

Ez nem újkéletű, hanem egy régóta húzódoó folyamat, amelyre az Anima Musicae eddig nem talált igazából jó választ. 2010-ben alakult fiatal együttesünk az első időszakban arra törekedett, hogy megpróbáljon együtt kamarazenélni. 2015-re olyan professzionális csapattá váltunk, akik már hozzáadtak a magyar komolyzenei élethez, és ekkor azt gondoltuk, hogy mindenképpen szeretnénk bekerülni az előadóművészeti szervezetek minősítési rendszerébe, hogy lehetőségünk legyen napról-napra együtt dolgozni. Akkor már gyakorlatilag mind-egyikünk befejezte a Zeneakadémiát, állásaink voltak különböző szimfonikus zenekarokban, de azt gondoltuk, hogy mivel az Anima Musicae-nek van egy sajátos hangja, repertoárja, ami a reneszánsztól napjainkig terjed, ez tényleg egy plusz szint adhat a magyar komolyzenei élethez. Így kezdtük el 2015-ben a küzdelmünket, mint már professzionálisan játszó kamarazenekar, és próbáltuk bizonyítani évről-évre akár számokkal is, hogy érdemesek vagyunk arra, hogy bekerüljünk az előadóművészeti minősítés rendszerébe. 2018-ban történt egy nagy előrelépés: elnyertük a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet, ami három évre szól, és anyagi támogatás is jár hozzá. Ekkor végre állásokra is be tudtuk jelenti a zenészeinket, és három évre előre tudtunk tervezni. Azt gondoltuk, ha folyamatosan dolgozunk, akkor előre tudunk haladni, ez tulajdonképpen így is történt, és 2021-re, amikor lejárt a Nemzeti Ifjúsági Zenekari cím, bekerültünk az előadóművészeti rendszerbe. Az első éves költségvetésből még nem részesültünk, így nem szembe-

✍ Kiss Eszter
Veronika

Forráshiány miatt veszélybe került az Anima Musicae kamarazenekar működése, április 1. óta az együttes megszüntette a zenészek állásait, és átmenetileg szünetelnek a mindennapos próbák is. A helyzetről G. Horváth Lászlóval, a Junior Prima díjas zenekar vezetőjével beszélgettünk.

sültünk a valós összegekkel, de a TAO jogutódjának többlettámogatásából kaptunk 50 millió forintot. Ez lehetőséget adott arra, hogy elgondolkodjunk a zenészek minimálbérré való bejelentésén, állások megteremtésén. Nyilván ehhez nagyon sok plusz feladatot kellett vállalnia az együttesnek. Az Anima Musicae egy fiatalos lendületű, innovatív, kreatív műhely, amely mindenfajta programra nyitott, legyen szó társművészetekről, crossover műfajról, népzeneiről, és mivel mobilis együttes vagyunk, országszerte rengeteg projektben tudtunk részt venni. Számunkra nagyon fontos az ifjúsági nevelés, ezért nagyon sok ifjúsági koncertet vállaltunk. 2022-ben kaptunk először a minősítési rendszerből, és itt ért az első döbbenet: összesen tíz-millió forintot ítélték meg nekünk, ami teljességgel érthetetlen volt. A rendszerben maradás feltétele, hogy 50 koncertet adjunk, és tizenötezer fizető nézőt tudjunk felmutatni, ehhez pedig nagyjából az összeg tízszeresére lett volna szükség.

■ Mi a magyarázat erre?

Kiderült, hogy amikor minket és a Szent Efrém Férfit bevérték a keretbe, a hozzárendelt összeget nem emelték, annyi történt, hogy a többi együttes támogatásából csíptek le az újonnan érkezők számára. Ez számunkra az előző évekhez képest visszaesést jelentett, nehezen is oldottuk meg. 2022-ben meg is kellett szüntetni az állásokat, mert látszódtott, hogy ezzel a gazdálkodással a már egy évvel azelőtt megálmodott évad-programot nem fogjuk tudni végigvinni. Ez mindenki számára nehéz időszak volt, hiszen a 2022-re megítélt többlettámogatásnak is végül csak a harmadát kapta meg a zenekar április 17-ig, és sokáig nem is tudtunk arról, hogy a fennmaradó összegből folyósítanak-e bármit.

■ Ez a helyzet akkor nagyon sokaknak okozott nehézséget.

A mi számunkra azért volt kétszeresen nehéz, mert ezen a ponton vált számunkra világossá, hogy teljesen rosszul ítéltük meg a lehetőségeinket a támogatási rendszerben. Igaz, akkor még azzal magyaráztuk, hogy tapasztalatlanok voltunk és ezért rosszul saccoltuk meg a várható összeget a tervezéskor. 2023-ban úgy tűnt, van előrelépés, mert a normatív támogatás 10 millióról 30-ra nőtt, ugyanakkor ismét csalódnunk

kellett, mert a többlettámogatás 50-ről 20 millióra csökkent. Úgyhogy ez a küzdelem 2022 óta folyamatos.

Mit tud tenni a zenekar?

Az első válaszuk az volt, hogy leszegjük a fejünket, és még többet dolgozunk a kevés pénzért cserébe, és majd a kitarításunk meghozza a várt eredményt. Nagyon összetartó csapat vagyunk, tényleg egymásért küzdünk a mai napig, és mindvégig abban bízunk, hogy a befektetett munka, a minőség és a koncertmennység idővel megtérül. Évről-évre azt kell tapasztalnunk, hogy ezzel szemben nem nő, hanem egyenesen csökken az állami támogatásunk.

Mi tartotta életben a zenekart?

Azért nem szűntünk meg, mert a támogatási rendszert ellensúlyozva a minőségi munka mégiscsak meghozta az eredményét más frontokon, egyre több és magasabb színvonalú felkérést kaptunk úgy idehaza, mint külföldön. A zenekar 2024-ben például már 5 különböző fesztiválon játszott 4 különböző országban és ezek tényleg magas rangú felkérések. Ezek nemcsak életben tartottak minket, hanem lendületet is adtak a csapatnak, és megerősítettek minket abban, hogy érdemes tovább csinálni. 2025 januárjában ugyanakkor már lehetett látni, hogy ha nem változik a támogatási rendszer, akkor nem tudjuk tovább alkalmazásban tartani a zenészeket. A minimálbér is nőtt, az egyéb költségek mellett. Ezzel együtt a zenekarunk meg tudta tartani a bérletes sorozatát a Zeneakadémia Nagytermében, köszönhetően a nagyszámú és lelkes közönségünknek. Most viszont eljutottunk ahhoz a ponthoz, hogy ha nem segít az állam, nem gondolja végig újra a felosztási szabályzatot, akkor a zenekar nem tud tovább életben maradni azzal a nívóval, amivel az elmúlt három évben játszott. Ennek a folyamatos találkozás, a napról napra való próba volt a záloga, ami most már nincs, mivel megszűntek az állások április elsejével. Júniusban lesz egy koncertünk, előtte fogunk találkozni 3-4 próba erejéig, és próbálunk ugyanolyan színvonalon játszani, mintha minden nap együtt zenélnénk. Ez hosszú távon nyilván lehetetlen küldetés, ezért számunkra elengedhetetlen, hogy legyen változás a támogatási rendszerben. A közönségünkre is számítunk, igyekszünk megreformálni a támogatási rendszerünket, kialakítjuk az azonnali támogatást, dolgozunk egy koncert örökbefogadási programon és bízunk abban, hogy az egyébként nagyon széles közönségünk átsegít ezen az átmeneti időszakon. Ha minden jól megy, akkor 2026-ra talán újra rendbe jöhet a zenekar foglalkoztatottsága. Addig is igyekszünk kreatív megoldásokkal hatékonyabbá tenni az egyesületi működést és megreformálni a kamarazenekaros létformánkat.

A zenekar zenészeinek volt másik állása is, vagy most teljesen a padlóra kerültek?

A zenekar nagyon eltökélt és bátor volt, így senkinek nem volt máshol fix állása, nyilván sokan csináltak mellette különböző dolgokat egyéb bevételi forrásként, de alkalmazásban nem álltak máshol, így valóban, mindenki a padlóra került. Sokan sokféle megoldást próbálnak most erre az átmeneti időszakra keresni, de azt beszéltük meg, hogy ezek ideiglenes megoldások, mert a csapat kitart amellett, hogy szeptembertől ugyanolyan intenzitással folytassuk a munkát.

Van esetleg bármilyen ígéret erre vonatkozóan?

Nincs, ígéretet nem kaptam. 2024-25-re nagyon erős programot vállaltunk be, ami az új költségvetéssel már nem működik, ennek ellenére nem mondtuk le a koncerteket, de kellett kicsit változtatni. A májusi kényszerpihenő részben emiatt van. A jövő évadra nagyon költséghatékony programot álmotunk meg, amelyet akkor is meg tudunk valósítani, ha semmit nem változik a helyzetünk. Reméljük, hogy ezeken felül lesznek felkéréseink is. Abban szinte biztos vagyok, hogy az Anima Musicae fennmarad, de hogy milyen minőségben, az pillanatnyilag nem rajtunk múlik. ■

A SZEGEDI SZIMFONIKUS

ZENEKAR

PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET II. FAGOTT (kontrafagott kötelezettséggel) teljes álláshelyre

Időpontja: 2025. június 11. szerda. 13:30

Helyszíne: A zenekar székháza
(6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház).

A próbajáték anyaga: W. A. Mozart: B-dúr
Fagottverseny (K.191) I, II, tétel kadencia nélkül

Zenekari részletek:

Donizetti: Szerelmi bájtál- szóló
W. A. Mozart : Figaro házassága-
nyitány Csajkovszkij:
IV szimfónia II.tétel
V. szimfónia III.tétel
VI. szimfónia I.tétel

M. Ravel: G-dúr zongoraverseny
III.tétel

J. Brahms: hegedűverseny
II.tétel 1-32

Rimsky-Korsakov:
Scheherazade: II: tétel

Kontrafagott:

M.Ravel: Ma mère l'oye IV.tétel

L. v. Beethoven : V. szimfónia,
negyedik tétel 234-255, 334-336

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Bérezés:

Jogszályok szerint.
Az álláshely betöltéséhez szakirányú
végzettség és (alkalmazás esetén)
erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Információ, jelentkezés: Szegedi
Szimfonikus Zenekar, 6720 Szeged,
Széchenyi tér 9., tel./fax: 62 / 426-102,
420-256, orch@symp-h-szeged.hu .
Jelentkezni egy személyes adatokat is
tartalmazó szakmai önéletrajzzal és
elérhetőség megjelölésével lehet a fenti
címen, faxszámon vagy e-mailben
2025. június 10-ig.

A zenekari állások kottái átvehetők
a Szegedi Szimfonikus Zenekar
titkárságán (H-CS: 8.00 – 16.00,
P: 8.00-13.00) vagy letölthetők
a www.symp-h-szeged.hu oldalról
2025. május 11-től.

**Az állás 2025. szeptember 1-től
tölthető be.**

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Elindult egy párbeszéd a minisztérium és a szakma között

Május 12-én megtartotta közgyűlését a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, ahol elfogadták az előző évi szakmai és pénzügyi beszámolót. A közgyűlés kapcsán Lendvai György elnököt kérdeztük.

✍ Kiss Eszter Veronika

„Az egyik fontos változás, hogy Kiss Barna elnökségi tagnak május 31-ig megszűnik az igazgatói megbízatása a Szombathelyi Savaria Zenekarnál, helyét Popa Gergely veszi át, és ezért Kiss Barna a Savaria Zenekar nevében lemondott az elnökségi tagságáról. Utódját az elnökségben a következő taggyűlésen választjuk meg – számolt be lapunknak Lendvai György.

A közelmúlt egyik legfontosabb eredménye az, hogy Novák Irén, művészetért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkár fogadta a szövetség képviselőit, elindult egy párbeszéd a minisztérium és a szakma között. Lendvai Györgytől megtudtuk, hogy minden zenekarnak hiányzik az előadóművészeti szervezetek támogatása (a régi „Vashegyi”-keret), és nagy probléma, hogy még ma-

gáról a keretösszegekről, illetve a felosztásról sem lehet semmit tudni, ez pedig lehetetlenné teszi a tervezést.

A most létrejött találkozó egy hosszú távú együttműködés első állomása lehet, amelyen a minisztérium képviselője végighallgatta a szövetség koncepcióját és megtekintette a zenekari adatszolgáltatást. Lendvai György elmondta: bár a szövetség tagsága csökkent, az adatszolgáltatást minden egyes zenekarra vonatkozóan állították össze, hogy az teljes képet adhasson a hazai zenekari életéről. Abban bíznak, hogy mindezek figyelembevételével történhet majd a jövőben a zenekarok finanszírozása. A tárca a színházak helyzetét már rendezte, és most a zenekarok következnek a sorban, ezért a minisztérium is örömmel vette a szakmai szervezet megkeresését – tudta meg lapunk a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnökétől. ■

A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET

II. HEGEDŰ SZÓLAMVEZETŐ/-HELYETTES/TUTTI TELJES ÁLLÁSHELYRE

Időpontja: 2025. június 11. **szerda. 13:30** **Helyszíne:** A zenekar székháza (6720 Szeged, Széchenyi tér 9. Korzó Zeneház).

A próbajáték anyaga:

Klasszikus vagy romantikus hegedűverseny saroktétéle.

J. S. Bach: Szonáták és partiták hegedűre (BWV1001-1006)/1 szabadon választott tétéle.

Zenekari részletek:

M. Glinka: Ruszlán és Ludmilla nyitány/ 1.ütemtől-"A"-ig.

J. Brahms: II.szimfónia, IV:tétel/ 1.ütemtől-60.ütemig.

G. Mahler: I. szimfónia, I. tétel/ 8 zif.- 11 zif. után 3.ütemig.

L. van Beethoven: V.szimfónia, IV:tétel/ 491.ütemtől(D előtt 13.ütem felütéssel)-526.-ig (Tempo I.,3/4)

C. Franck: d-moll szimfónia I.tétel/ R-S után 16. ütemig. II.tétel/ C-E után 9. ütemig

J. Brahms: I.szimfónia, IV:tétel/ A-B-ig. V.tétel/ 227.ütemtől-M-ig.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Bérezés: Jogsabályok szerint.

Információ, jelentkezés: Szegedi Szimfonikus Zenekar, 6720 Szeged, Széchenyi tér 9., tel./fax: 62 / 426-102, 420-256, orch@symph-szeged.hu .

Jelentkezni egy személyes adatokat is tartalmazó szakmai önéletrajzzal és elérhetőség megjelölésével lehet a fenti címen, faxszámon vagy e-mailben 2025. június 10-ig. Az álláshely betöltéséhez szakirányú végzettség és (alkalmazás esetén) erkölcsi bizonyítvány szükséges. A zenekari állások kottái átvehetők a Szegedi Szimfonikus Zenekar titkárságán (H-CS: 8.00 – 16.00, P: 8.00-13.00) vagy letölthetők a www.symph-szeged.hu oldalról 2025. május 11-től. **Az állás 2025. szeptember 1-től tölthető be.**

20 éve írtuk

ZENEKAR 2005/3

Saját halott

Úl a magyar könnyűzenei élet színe-virága a Parlament Munkácsy-termében, s érezhetően feszeng a számára nem kifejezetten otthonos helyszíntől és szituációtól. ... A kereken száz lépés ki tudja hányadik lépéseként ugyanis az került napirendre, hogy meg kell támogatni a honi könnyűzenét. Eddig ugyan úgy tudtuk, hogy ha valami tisztán piaci termék a zenei életben, akkor a könnyűzene az – aligha véletlen, hogy ez a szféra még saját erősorrendjét, sikerességét is szinte kizárólag az eladott lemezek példányszámával méri.

... Most viszont központilag kimondatott: a magyar állam boldog kiválasztottak könnyűzenei világkarrierjét fogja egyengetni, s mecénásként belenyúl a CD-bizniszbe is; azon egyszerű oknál fogva, hogy – a kulturális rendszerváltás betetőzéseként – a könnyűzenét is a nemzeti kultúra részének tekinti. Sőt, a kormány feje még buzdító szöveget is tartott a Munkácsy-terem alkalmi közönségének, amely az egymilliárdért cserébe kényszeredetten hajlandó volt asszisztálni a blamáshoz: legyetek pimaszok, legyetek szemtelenek! Talán a komolyzenészeknek sem ártana megszívlelni a kormányfői útmutatást. Talán nem elég pimaszok, nem elég szemtelenek ahhoz, hogy érvényesítsék jogos érdekeiket. Hiába deklaráltatott ugyanis, hogy a könnyűzene immár a magyar kultúra szerves részét képezi – azt elmulasztották kinyilvánítani, hogy például a szimfonikus zenekarokat ezzel egy időben gondolatban kimetszik a nemzeti kultúra testéből. ...

... talán itt volna az ideje kezdeményezni egy szeánszt a Munkácsy-teremben. Elmenni szmokingban, csokornyakkendőben, s újraosztatni azt a hipotetikus egymilliárdot. ... Garanciát kérni és kapni, hogy a finanszírozás strukturális reformjából a hivatásos reformerek nem hagyják ki magát a struktúrát, a struktúrából pedig végképp nem maradhat ki maga a zenész. Amennyiben pedig mindez pusztába kiáltott szó volna, a zenekari élet a kultuskormányzatot saját halottjának tekinti. /Csontos János/

10 éve írtuk

ZENEKAR 2015/4

Elégedetlen a zenész társadalom – sokkoló bérek – kivételezett együttesek

Mi lesz a TAO további sorsa, hogyan módosul az előadóművészeti törvény, lesz-e és mikortól művészek számára is élet-pályamodell, kiszámítható előremenetel? Számos üggyel foglalkoztak a május közepén tartott, két-

napos összejövetelen a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének tagjai. A Zamárdiban rendezett tanácskozáson temérdek kérdés merült fel, ezeknek azonban csak egy részére akadt megnyugtató válasz. A zenei szakma elégedetlenségét emellett fokozza, hogy érzésük szerint szűkül a mozgásterük, fontos témákban nem kerül sor egyeztetésekre, válasz nélkül maradnak a leveleik, miközben körön kívüli sügőemberek próbálják befolyásolni a döntéshozókat.

A közgyűlés hozzászólásaiból: *Hollerung Gábor* azt nehezményezte, hogy a döntéseknek nincs előzetes vitája. Szerinte *„a közönség azért távolodik, mert nem vagyunk képesek megszólítani. Nekünk az egyetlen erőnk, ha egymással szolidárisak vagyunk, senki sem fog a másik tetején túlélni.”* Dr. Gyimesi László véleménye szerint *„szomorú, hogy most a kijáró emberek hatékonyabbak, mint a szervezetek”* miközben ő még mindig a korrekt együttműködésben hisz.

Horváth Zsolt mióta zenekari igazgató, még nem látta ilyen gyengének a saját szakmáját. *„Képtelenek vagyunk a döntéshozók felé artikulálni, nem tudjuk megfelelő irányba terelni a területünket.”* Devich János megjegyezte, hogy *„van egy, általa „levelező tagozat”-ként aposztrofált része a muzsikuskoknak, akik állandó levelezésben állnak a minisztériummal...”* Kitért arra is, hogy *„vannak olyan együttesek, amelyek a kategóriák terén hiányolják a MINŐSÉG szempontját. A hivatalos munkában azonban szeretnék ezt a faktort kikerülni.”* /Réfi Zsuzsanna/

Visszhang nélküli botrány a Művészetek Palotájában

A muzsika eddig még úgy-ahogy megúsza. A színházi életet már megzavarta. Az irodalom világa pedig már régen szenved tőle. Hogy mitől? A politikától, amely bizony már jó ideje betette a lábát a művészet világába, s nem tiszta szándékkal. Mielőtt bárki félreértene, nem a politikusokra gondolok. Az nagyon is helyes, ha ők eljárnak színházba, hangversenyre. A közéletre gondolok, a nagypolitika által szekértáborokra osztott magyar közvélemény azon képviselőire, akik képtelenek elviselni a sokszínűségnek még a gondolatát is, és dühödten támadják mindazt, ami nem az ő ízlésüknek, s főképp nem az ő politikai céljaiknak megfelelő. Ordibáltak itt már egymásra regények, filmek, igazgatói, rendezői kinevezések, felkérések miatt, aktuálpolitikai mezőre terelve mindent, ami szerintem nem oda tartozik. Arra azonban nem emlékszem, hogy – legalábbis nálunk – a hangversenyterem is színtere lett volna olyan incidensnek, mint ami ez év májusának elején történt a Művészetek Palotájában, a Kodály Filharmonikusok és Várdai István csellóművész koncertjén. ...

Bejött a zenekar, megkapta az illő tapsot, elhelyezkedett, hangolt, s még azon se lepődött meg senki, hiszen nem egyszer előfordul ilyesmi a koncerteken, hogy a MüPa műsorközlője bejelentette, Debrecen polgármestere néhány szót szeretne mondani a koncert előtt. Kijött a színpadra egy rokonszenes fiatalember, s politikusoktól nem mindig megszokott szép magyarsággal, közhelyek nélkül megköszönte, hogy Debrecen vendége lehet ennek a születésnapi sorozatnak. Talán két perce, ha beszélt, amikor a teremnek úgy a közepéről, baloldal felől valakik tapsolni kezdtek. Érezhetően meglepődött mindenki. A polgár-

mester, dr. Papp László a neve, folytatni próbálta mondkáját, ám a taps erősödött. Kizárólag csak arról a helyről, ahol elkezdődött, azaz a közönség többi tagja nem kapcsolódott bele a hecckampányba? provokációba?, nem tudom, minek nevezzem az akciót. Mindenesetre a szónok, anélkül, hogy befejezte volna mondkáját – ezt ugyanis lehetetlenné tette a „kitapsolásnak” nevezett kiselőadás – lement a színpadról. Kínos, és érthetetlen jelenet volt. Somogyi-Tóth Dániel: „A politikusokkal szembeni elégedetlenséget nem a koncertteremben kell kifejezni, s nem ilyen primitív módon” /Kondor Katalin/ ■

A Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.

KODÁLY FILHARMONIKUSOK DEBRECEN együttese

PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET CSELLÓ TUTTI HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA hosszabbítási lehetőséggel

Időpontja: 2025. június 2. 14:00 óra

Helyszíne: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c – II. emeleti próbaterem.

A próbajáték kétfordulós.

1. forduló anyaga. Zenekari állások (kijelölt részek):

Mozart: Varázsfuvola nyitány
Beethoven: V. szimfónia 2. tétel
Verdi: Requiem-Offertorio
Brahms: II. szimfónia 2. tétel
Brahms: IV. szimfónia 4. tétel
Liszt: Les Préludes
Bartók: Concerto

2. forduló anyaga:

Egy tétel J. S. Bach szólószvitjeiből
Haydn C-dúr, vagy D-dúr versenymű saroktételle

A zenekari állások kottái a jelentkezés elfogadását követően átvehetők a Kodály Filharmónia Debrecen titkárságán (H-Cs: 8:00-16:00, P: (8:00-13:30), vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Zongorakísérőt a Kodály Filharmónia Debrecen nem biztosít.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok: felsőfokú szakirányú végzettséget, vagy szakirányú végzettséget és felsőfokú szakirányú tanulmányok folytatását igazoló dokumentum másolata és szakmai önéletrajz, elérhetőség megadásával.

Foglalkoztatáshoz szükséges dokumentumok: felsőfokú szakirányú végzettséget, vagy szakirányú végzettséget és felsőfokú szakirányú tanulmányok folytatását igazoló dokumentum.

Jelentkezés: az info@kodalyfilharmonia.hu e-mail címen, vagy a 4025 Debrecen, Simonffy utca 1/c. címen lehetséges. **Információ:** Fekete Katalin operatív vezetőnél, tel.: +36 30 620 4892

A jelentkezés beérkezési határideje: 2025. május 26. 12:00 óra

A foglalkoztatás feltétele: felsőfokú szakirányú végzettség és szakképzettség vagy szakirányú szakképesítés.

A foglalkoztatás várható kezdete: 2025. szeptember 1.

Munkabér: Bérézés megegyezés szerint. SZÉP kártya egyéb juttatás, Spielpénz

Fotó: Felvégi Andrea

Holisztikusan kell kezelni a zeneoktatás helyzetét

Interjú Kelemen Barnabás Liszt-, Kossuth-, valamint Bartók-Pásztory díjas hegedűművésszel

Bővítené a hegedűsök repertoárját, elősegítené a régizene, a népi hegedűs és kávéházi cigányzenei tapasztalatokat, és teljesen átalakítaná a zeneiskolai szolfézsoktatást Kelemen Barnabás, a Zeneakadémia egyetemi tanára és a Grazi Zeneművészeti Egyetem professzora, akivel a magyar zeneoktatásról, azon belül is a hegedűoktatásról beszélgettünk az óvodától a diplomaszerezésig és a doktori iskoláig.

✍ Kiss Eszter Veronika

Bárkinek, aki a zeneoktatás bármely szintjén dolgozik, ismerős a mondás, amit a rektori pályázatodban írtál: „hozott anyagból dolgozunk”. Zenészként, tanárként, a kurzusok révén, illetve szülőként a rendszer minden fokára rálátsz. Mondhatjuk, hogy ez a bizonyos mondat a kulcsa az egész rendszer megreformálásának, de vajon melyik szinten lehet vagy kell elkezdni a változást?

Meg is válaszoltál sok mindent. Az elmúlt 20 évben a négy gyermekünk oktatása során a bölcsődétől kezdve ez a kérdés húsba vágó volt és a mai napig közvetlenül kapom az élményeket. Sok területen jogos és valós problémákat látnak az emberek, beleértve a szakembereket, de a Zeneakadémia rektorának ezeket a különféle oldalakat, beleértve az elméleti és hangszeres oktatást, az egyéb zeneakadémiai progra-

mokat, az óvodai neveléstől a diplomaszerezés utáni időszakig kezelnie kell. A zeneakadémistáknak legalább annyira fontos a diplomaszerezés utáni életük, mint a zeneakadémiai évek, hiszen egy zenei egyetemre nem azért megy egy diák, hogy kialakuljon a művészeti világa, hogy megtanuljon vibrálni vagy terc-skálákat játszani, hanem hogy a saját élete „piacát” megtalálja, hasonlóan az élsporthoz.

Magyarul akkor sikeres a Zeneakadémia, ha nem egy-két éves programokban gondolkodik, hanem több generációra való ráhatásban, amely már az óvodák monitorozásával indul, hiszen minél nagyobb a merítés, annál nagyobb az esélyünk a tehetséges gyerekek megtalálására, akiket aztán megfelelően kell csatornázni a zeneiskolába, az iskolai énekzeneoktatásba.

Ez utóbbi is teljesen más alapokra kellene épüljön, hogy a mai világban, ahogy Freund Tamás fogalmaz, a gyerekek a mindennapi katarzist át tudják élni. Ennek következtében a sport és a művészetek, a zene fontossága tökéletesen találkozhathatna a tánc műfajában is, amely Magyarországon csodás hagyományokkal rendelkezik. Jó kérdés, hogy hogyan lehet ezt az egész rendszert megreformálni, és melyik szinten lehet a legjobban elkezdni, tekintve, hogy az „átkosban” volt ennek egy megfelelően működő rendszere, ami még Kodály irányításával indult.

| *Sajnos azt a rendszerváltás után teljesen szétverték.*

Most viszont egy teljesen más világhoz illeszkedő új rendszert kellene kiépíteni ehhez, de még így is szerencsések vagyunk, mert van egy mostanra már csak részben, de azért mégis működő rendszerünk, amin lehet változtatni, alakítani. Például Németországban a nem létező alapfokú zeneoktatást meg se próbálták elindítani, hanem azt mondták, hogy legyen versenyképes a felsőfokú zeneoktatás, és ennek érdekében a zenei egyetemek ingyenesek a világon bárholnan érkező hallgatók számára, és minden energiát arra koncentrálnak, hogy oda a legjobb professzorokat szerződtessék és a legjobb képzést biztosítsák. Magyarul csak az elitképzés számít, az, hogy a hallgatók honnan jönnek, az nem. És ez nekik sajnos bevált. A rektori pozíció azért volt számomra csábító, mert így az egész ország zeneoktatására tudtam volna hatást gyakorolni, ahogy eddig is próbáltam az elmúlt 20 évben, a fesztiválokkal, a tehetségkutatókkal, a versenyekkel, a folyamatos mesterkurzusokkal. Ez egyfajta rálátást biztosít, de a rendszer egészét tekintve nem ad elég eszközt. Ha ugyanis nem csak elitképzésben gondolkodunk, akkor a legfontosabb lépés az óvodák és a zeneiskolák átfogó összekapcsolása lenne, amire bár számos helyen látunk jól működő példákat, viszont jelenleg ez leginkább helyi adottság az elhivatott zenetanároknak és művészeknek köszönhetően, nem pedig mindenki számára hozzáférhető rendszerszintű lehetőség. Saját tapasztalatom, hogy ha az ember elmegy egy óvodába, és megismerteti a gyerekeket a hangszerekkel, a zenével, illetve egy zeneiskola nyílt napot biztosít óvodáknak, biztos, hogy az óvodások kilencven százaléka úgy megy haza, hogy zeneiskolás szeretne lenni. Így lehetne például a kellő merítést biztosítani a zeneiskoláknak. Ahol pedig az egyik legkényesebb téma a szolfézs. A következő lépés, hogy

a zeneiskola első néhány évében a szolfézsoktatást is új alapokra kellene helyezni, hogy ne elrettentő erejű, hanem élményalapú legyen. Azt gondolom, hogy a szakirányú szolfézszt inkább csak tíz éves kor fölött kellene elkezdeni a pályára készülők esetében is. Az biztos, hogy a jelenlegi formájában nem hatékony.

A szakiskolákban tanuló 14 év feletti diákok nagy része komoly hiányosságokkal küzd ezen a téren, sokan nincsenek tisztában azzal, hogy milyen hangnemben játszanak, sem a hangközök, sem a ritmusok alapjaival. Óriási hiba az a zeneiskolai gyakorlat is, hogy sok helyen az első két évben csak szolfézszt tanulhatnak a gyerekek, és ha kibírják ezt a két évet kellő kitartással, akkor mehetnek hangszerre. Sok esetben addigra viszont már találhatnak más hobbikat maguknak. Regényt lehetne írni azokról az esetekről is, hogy ha elkezdik a zeneiskolát, akkor kétszer félóra hangszeres óra és két-

szer háromnegyed óra szolfézs a kötelező, és amennyiben az utóbbi nem élményszerű, még az ügyesebb gyerek kedvét is elveszi. Rendkívül magas azok aránya, akik ilyen okok miatt maradnak ki a zeneoktatásból. A gyerekek döntő többsége nem lesz zenész. Nagyon fontos, hogy olyan dolgokkal foglalkozzon az első évek szolfézsóráin, ami hosszú távon tud számára hasznosítható tudást és életre szóló zenei élményeket biztosítani. Nem is ugyanarra van szüksége a különböző hangszereknek, például teljesen más módon érzik a hangnemeket, skálákat, hangközöket a vonósok, mint a fúvósok. Ezeket eleve a hangszeres órába integrálnám. Kicsit olyan most a szolfézs sok helyen, mintha az óvodás gyerekeket arra próbálnám rávenni, hogy ne a mondókákat élvezzék, hanem azt elemeztetném velük, hogy a mondókákban hol van az alany és az állítmány, amiről abban az életkorban nem sok fogalmuk lesz. Hat és tíz éves kor között hangszerekkel való ismerkedésre, improvizációra, rengeteg közös éneklésre, táncra, ritmusgyakorlatra lenne szükségük, hogy aztán ezek alapjain egy érettebb korban, tíz éves kor fölött megértsék ennek a rendszerét.

Ezek szerint a pedagógusképzéssel kellene kezdeni a változást?

A legnagyobb tisztelettel fordulok az alapfokú hangszeres tanárok felé, egy csoda, ahogy élményt tudnak nyújtani a gyerekeknek, többségük elhivatott zenész, és a béremelésnek hála, sok fiatal érdeklődéssel áll az alapfokú zeneoktatás felé. Ha megnézem a tantestületeket, tele vannak csillogó szemű elhivatott fiatal tanárokkal is. A béremelés nem tud csodát tenni, de első lépésként szükséges volt, hiszen ráirányította a fiatalok érdeklődését a felsőfokú oktatásról az alap- és középfokra, ahol jelenleg sokkal többet lehet keresni. Most örülünk a béremelésnek, de észre kell vennünk a rendszer hibáit, azt, hogy miért fordulnak el sokan a zeneiskolától, mert ez nem a béremeléssel függ össze.

Nyilván ez sokkal összetettebb kérdés, és összefügg a zenei pálya nimbuszával is.

A béremelés egyébként ezen is segít, hiszen, ha a szülő azt látja, hogy az alap- és középfokú zeneoktatásban meg lehet élni, és biztos munka, akkor szívesebben javasolja a szakiskolába a gyermekét. Ami viszont nagyon szomorú statisztika, hogy az elmúlt években szégyenkezve, szemlesütve beszélünk arról, hány zongorista érettségizett zongorából és ebből hányan felvételiztek zenei egyetemekre. Magyarországon ezek a számok rémisztőek.

Ez biztos összefügg a zongoristák kilátásaival is, hiszen sokkal nehezebb színpadon érvényesülni zongoristaként, mint egy olyan hangszerrel, mint például a hegedű, amelyekkel akár zenekarban sokkal több erre a lehetőség.

Valóban, a vonósoknak adott a zenekari lét, de egy zongorista is lehet korrepetitor, zongora-kamaratanár, vagy elme- het szolfézs, zeneelmélet irányba is.

Mégis teljesen más perspektíva a zeneiskolásokat kísérni, mint beülni mondjuk a Fesztiválzenekar utolsó pultjába.

Természetes, hogy más a vonzása a legjobb zenekarok legutolsó pultjának is, és elismerem, hogy egy ilyen lehetőség valóban nemzetközi szinten is csábító. Magyarországon vidéken is szinte minden nagyobb városnak saját zenekara van, és a vonósoknak adott a zenekari játék. Visszatérve, mégis azt gondolom, a probléma gyökere nem kizárólag a szakiskolai vagy az egyetemi képzés, az óvoda és a zeneiskola közötti kapcsolattól fogva holisztikusan kell kezelni a zeneoktatás helyzetét.

Továbblépve a felsőfok felé, milyennek látod a magyar felsőfokú hegedűoktatást, mik az erői és melyek azok a területek, amelyek nagyobb hangsúlyt kellene kapjanak?

Nem lehet kizárólag az egyetemi oktatástól csodákat várni. Valljuk be, ha valaki kisgyerek kora óta egyértelműen nagy tehetség, mi több, csodagyerek, akkor várható, hogy egyetemista korában is kiemelkedő lesz. Ezen a pályán, ha valaki kiugró, az nem 18 évesen derül ki, tehát a tennivaló oroszlánrészre meg kell történnjen még a Zeneakadémiára kerülés előtt.

Nem azért jönnek a Zeneakadémiára a fiatalok, hogy megtanulják a hangszer tudás csínját-bínját, az elmélet alapjait, hanem behatásokra van szükségük, amelyektől a személyiségük, a látásmódjuk fejlődik. Ehhez én a legfontosabbnak a nagy művészegyenységek rendszeres visszatérő jelenlétét tartom, erre kellene sokkal nagyobb hangsúlyt fektetni. Gondolok itt nemcsak a nagy hegedűs vendégprofesszorokra, hanem minden olyan zenészre, hangszerőtl függetlenül, akik a legmagasabb szinten inspirálják a hallgatókat, lehet ő egy barokk vagy modern specialista, vagy egy nemzeti hagyomány őrzője, például az orosz iskola képviselője, de lehet egy vendégkarmester is.

Nemcsak az oktatás fontos ezekben az években, de az is, hogy a hallgató hogyan tudja kiépíteni a zeneakadémiai évek alatt a kapcsolatrendszerét, aminek a talaján később boldogulni tud, ezalatt értem a diákok közötti szakmai kapcsolatokat is, az igazán tehetségeseknek pedig a menedzsment fogalmával is meg kell ismerkedniük. Ez mind hozzájárul ahhoz, hogy egy tanszék, egy hangszer oktatása sikeres legyen. Magyarországon a vonós oktatás párját ritkító előnye és lehetősége az, amit egyáltalán nem aknázunk ki, hogy az országunkon belül két olyan hegedűlési stílus is létezik a klasszikusokon kívül, ami sehol a világon, és amelyek világhírű zeneszerzőket inspiráltak a műveik megírásánál. Ez a magyar népzene, a népi hegedűlésben rejlő kincs és a kávéházi cigányzene hegedűlési stílusa. Mindkettő lényegében kiaknázatlan a magyar Zeneakadémián tanuló klasszikus

hegedűsök számára, és nagyon szomorú, hogy bár a népi hegedűlésre lenne is lehetőségük, mégis egy-két ritka kivételtől eltekintve egyetemi éveik alatt semmilyen kapcsolatba nem kerülnek a népzenevel, a kávéházi cigányzenével pedig még annyira sem találkoznak. Ahogy van kötelező brácsa – hal- kan jegyzem meg, már nincs kötelező zongora, pedig az is létkérdés lenne –, úgy lehetne kötelező találkozás ezekkel a hegedűlési stílusokkal is, ha másért nem, azért, mert olyan zeneszerzőink inspirálódtak ezekből a stílusokból, mint például Liszt, Brahms vagy Bartók. Ráadásul, mivel a kávéházi cigányzenészek a gyerekeiket a klasszikus képzésbe íratják, ahol éppen ezzel a műfajjal nem találkoznak, lassan oda jutunk, hogy ez a hagyományos hegedűlési stílus is a kihalás szélére, és múzeumba kerül, a népzene legalább hosszú évtizedek munkájával bekerült az egyetemi képzésbe. Rendkívül szomorú, és nagyon leminősíti a Zeneakadémiát, hogy egy klasszikus hegedűs, ha akarna sem tudna régizenei képzést kapni, márpedig manapság egy valamirevaló zenekari próbajátékon nélkülözhetetlen, hogy mindenkinek legyen legalább alapszintű tudása a korhű barokk játékról, a hangszerokról, a barokk vonó sajátosságairól, ez hihetetlenül hiányzik a Zeneakadémián. Egyáltalán nem tartom ördögtől valónak létrehozni egy régizene tanszékét, volt is rá próbálkozás, de ez is azon múlik, hogy kik azok az egyéniségek, akik tanítanak. Szintén nélkülözhetetlen lenne a tánc, hiszen például a barokk zene nem is ismerhető meg igazán a táncok ismerete nélkül, és bármely hangszeres számára kihagyhatatlan az egyházzenevel való találkozás, hiszen az egyetemes klasszikus zene egyik lába maga az egyházzene volt, nagyon fontos, hogy autentikus formában, autentikus liturgiai környezetben, gyakorlati módon ismerjék meg diákok az egyházzene műfajait, zeneirodalmát, sokkal több együttműködés kellene az egyházzene tanszékkel. Az azért nem példátlan, hogy valaki olyan együttesbe kerül, hogy Schützöt kell játszania. Ilyenkor több alapvető hiányossággal néz szembe: sem Schütz műveivel, sem a kor zenei gyakorlatával, sem a liturgiai háttérével nem találkozott élete során. Volt ilyen konkrét eset. Aztán odamegy, és elkezd romantikus módon vibrálva játszani, és nem érti, hogy miért nem jó.

Milyen irányban változtatnál a repertoáron?

Jelenleg nagyon „szűklátókörű” a tanított repertoár. Az alap természetesen az etüdöktől a nagy versenyművekig adott, Paganini, Mozart, vagy a nagy romantikus hegedűs versenyművek nem nélkülözhetőek, de a hegedűs irodalom ezeknél a „kötelezőknél” sokkal szélesebb, gondolok itt például ritkán játszott barokk mesterművekre vagy 20. századi darabokra. Döbbenetes, hogy diplomát lehet szerezni úgy, hogy valaki nem találkozott Biberrel vagy Schönberggel, de magyar zenészként még Bartókkal – nem is beszélve Dohnányiról, Weinerről, Kodályról – is csak felszínesen. Ezek nagyon komoly hiányosságok. Emlékszem, hogy Kocsis Zoltánnal a kétezres évek legelején játszottam Bartók Hegedűversenyét, és valamit

nem jól játszott a zenekar. Kocsis megkérdezte, hogy „na, ne hülyéskedjete, hogy nem tudjátok ezt a részt, tegye fel a kezét, aki játszott a művet”. És senki sem tette fel a kezét a Nemzeti Filharmonikusok egyébként kiváló hegedűsei közül, pedig biztos vagyok abban, hogy ha legalább egy tételét játszották volna, felteszik a kezüket. Szintén óriási probléma, hogy a hegedűs doktori képzés is sokszor félremegy.

A DLA képzést el lehet végezni úgy, hogy kizárólag elméleti kutatásokat készít a doktorandusz, noha alapvetően egy dologhoz kell a doktori végzettség: hogy felsőfokon taníthasson valaki. Sem a koncertezéshez, sem a zenekarozáshoz, sem a lemezfelvételekhez sehol nem kéri a DLA-végzettséget. Vagyis akinek doktori papíra van szüksége, annak elsősorban a pedagógiai tudását és a hangszerének a mesteri szintű művelését kéne fejlesztenie. Ez is egy átalakításra szoruló szegmens.

Tehetségkutatással és tehetséggondozással is sokat foglalkozol. Mi az oka annak, hogy a csodagyerekek többségéből végül nem lesz nagy művész, és mire a Zeneakadémiára kerül, elkallódik?

De minimum országot változtat és nagy csalódás lesz az élete. Ez mindig így volt, de a világ gyorsulásával egyre szembetűnőbb, hogy a csodagyerekek nagyon kis százaléka tud harmonikus életet élni, általában mindig egyfajta diszharmóniával találkozunk az esetükben. Számomra a legnagyobb hegedűs példakép Josef Hassid volt, aki csodagyerekként bámulatos hegedűs karriert futott be, és 18 éves korában Londonban teljesen beleakadt Brahms Hegedűversenyébe, hangokat rontott, örületes trauma volt számára, mentális betegségei lettek, annyira, hogy abba is hagyta a hegedülést, és tíz éven belül meg is halt, pedig úgy hegedült, ahogy más senki. A csodagyerekek általában a gyermekkor, a gyermeki élmények hiánya miatt nem tudnak harmonikus és kiegyensúlyozott életet élni, éppen ezért mindenkit óva intek a csodagyerek jelenségétől, és ezt elsősorban a szülőknek kell kontrollálni. Csábító a siker, mind a szülőnek, mint a tanárnak, megjelennek a menedzserek, de ennek súlyos ára van. Manapság a siker már egyre inkább az önmenedzselés képességén múlik, annak minden előnyével és hátrányával. Ha az előadó nem tesz meg mindent azért, hogy tudjanak róla, gondolkodok itt például a közösségi médiára, akkor nem tud olyan sikeressé válni. Ha valaki tehetséges, és intenzíven jelen van a közösségi médiában, akkor a siker szinte garantált. Csábító is a szülőknek, hogy tehetséges gyermeküket a közösségi médiával menedzseljék, és így egy tizenéves fiatal már nagyon hamar óriási népszerűsége tud szert tenni. Én ettől minden szülőt óva intenék. Sokkal többet számít az, hogy pszichésen egészséges talajon álljon a gyerek, mint a hirtelen

jött népszerűség. Nem könnyű megbirkózni azzal sem, hogy mindenkinek van egy határa, aminél nem tud feljebb menni, nem tud mérföldekkel jobb, virtuózabb lenni, és a csodagyerek is eléri ezt a határát, a zeneakadémiai évekre pedig a tehetséges, de egyenletesen és sokkal harmonikusabb pszichés körülmények között fejlődő kortársai utolérlik. A csodagyerekek éppen ezért az élet színpadán ritkán állják meg a helyüket. Nem véletlen, hogy Amerikában már nem modelledhet egy bizonyos életkor alatt egy kislány, és azok, akik mindenáron ezt szeretnék, Koreába, Japánba mennek, ahol ezt még lehetővé teszik.

Második otthonotokra leltetek az elmúlt évek során Lendvajakabfán, a kis zalai faluban, ahol nagy tervekkel készültök kurzusokra.

Ez a falu egy csoda, Magyarország hetedik legkisebb faluja. Nem is magára a falura találtunk rá, hanem a csodálatos környékre. 2002 óta jártunk a Virágzás Napjai fesztiválra. A kilencvenes évek közepén Kapolcs még nagyon intim fesztivál volt, de aztán túl nagyra nőtt, nyilván ez nézőpont kérdése, mindenesetre elvesztette azt az ember- és természetközeli jellegét, amit ez az őrségi fesztivál meg tudott őrizni. Emiatt mindig is vágytunk erre a környékre visszamenni. A pandémia alatt apósom tanácsára kerestünk egy olyan területet, ahol van föld és víz, ahol lehet krumplit termesztetni. Mindenképpen ez a környék volt a célpont, így találtunk rá erre a helyre. Ez a nyugalom szigete, azt szoktuk mondani, itt olyan a csend, hogy létrát lehet nekitámasztani. Sülyi Péter a Virágzás Napjai fesztivált nem szervezte tovább 2020 óta, így megkaphattuk tőle a stafétabotot, és most Pünkösöd előtt a 26. fesztivált már mi szervezzük meg, tovább víve ezt a csodálatos tradíciót. A művészetek mellett ott lesz a néptánc, a hagyományörzők, előadók is. Természetesen jelen lesz a klasszikus zene és a zenés színház is, mint például Prokofjev Péter és a farkasa Csákányi Eszterrel, és a Kertész Imre Intézettel együtt zenés színházi előadást készítettünk Kertész Imre Kaddis egy meg nem született gyermekért című regényéből, azt is előadjuk, velünk lesz Csányi Sándor, Vecsei H. Miklós, úgyhogy nagyon izgalmasnak ígérkezik.

Mit lehet tudni az ide álmodott kurzusokról?

A kurzusok egyik fontos helyszíne lesz a lendvajakabfalvi művésztelep, amit szépen lassan, tégláról-téglára építünk és talán most már a jövő szezonban el tudjuk kezdeni szervezni. Ez egy lassú építkezés, mert azt szeretnénk, hogy minden egyes diáknak legyen olyan tere, ahol a nap 24 órájában gyakorolhat, és ahol valódi műhelymunka tud kialakulni, és ahol a mester és a tanítvány között szoros kapcsolat alakulhat ki. Kicsit azt a mintát álmodtuk meg, mint például a Marin Marais-ról szóló filmben, a Minden áldott reggelben, ahol azt a régi világot láthatjuk, ahogy egy mester a szárnyai alá vesz egy diákot, talán ennek a munkakapcsolatnak a rezgésszámát át lehet venni. Szerencsére ebben a faluban alig van vétel, szinte telefonálni sem lehet, tényleg el lehet mélyülni a munkában.

Számok helyett hangok

✍ Hörömpöli Anna

Könnyen alakulhatott volna úgy, hogy Temesvári Bence ma egy mérnökirodában dolgozik, nem pedig a Bécsi Szimfonikusok koncertjein játszik, hiszen az ELTE Radnóti Miklós Gimnázium elvégzése után komolyan fontolgatta a műszaki pályát. A Bécsi Zeneakadémia előkészítője és tanára bátorítása azonban végül a zene felé billentette a mérleget: Bence jelenleg a nagy múltú zenekar második szólócsellistája. Az ide vezető nem mindennapi útról, a zenekari létről és jövőbeli terveiről beszélgettünk a fiatal gordonkaművésszel.

Zenész családban nőttél fel. Mennyire volt egyértelmű út számodra a zenei pálya?

Mivel mindkét szülőm csellózik, szinte természetes volt, hogy én is zenével foglalkozom majd. A nálam három évvel idősebb nővérem hegedülni kezdett, így amikor én kerültem sorra, a cselló mellett döntöttünk – részben azért, hogy kövessem a szüleim hangszeres hagyományát, másrészt pedig logikus volt, hogy a nővérem után én egy másik hangszeret válasszak. Egy kedves emlék is kapcsolódik a hangszerhez: a zeneiskolában a nyílt napon Záborszky Kálmán megnézte a kezemet, és úgy találta, hogy az passzol a csellóhoz. Hatévesen kezdtem, ami akkoriban megszokott volt, nem volt rajtam nyomás. Később egyébként a tíz évvel fiatalabb öcsém is a csellót választotta. Édesapám hobbiszinten csellózik.

Hogyan támogattak a szüleid, és mi volt az, ami gyerekként igazán megragadott a zenélésben, ami ösztönzött a folytatásra?

Édesanyám, aki a Nemzeti Filharmonikusoknál gordonkaművész, kezdetben sokat segített a gyakorlásban, sőt, az óráimra is elkísért. Gyerekként leginkább a versenyek ösztönöztek. Mindig volt mire készülni, ez pedig céltudatosságot és rendszerességet adott a gyakorlásnak, függetlenül a későbbi eredménytől. Később meghatározóvá vált az a közösség is, ami tanárom, Antók Zsuzsanna osztályában alakult ki; akkoriban több nagyon jó csellista is járt hozzá, erős volt az osztály. A kamarazenélést is támogatta: gyakran játszottunk együtt hárman-négyen csellón, és kamarazenei versenyekre jártunk. Ez a jó társaság, a közös próbák öröme és a közös alkotás élménye rendkívül inspiráló volt.

A zenei pálya egyenes út volt számodra, vagy voltak időszakok – különösen a tinédzser évek alatt – amikor elbizonytalanodtál, esetleg más irányok is vonzottak?

Az egyetemi évekig egyáltalán nem volt biztos, hogy a zenei pályát választom. Az ELTE Radnóti Miklós Gimnáziumban matek-fizika fakultációra jártam, nagyon szerettem ezeket a tárgyakat, és komolyan fontolgattam, hogy inkább ebbe az irányba megyek tovább, jelentkezem a BME-re informatikusnak vagy mérnöknek. Végül az döntött a zene mellett, hogy az érettségi előtti két évben már a Bécsi Zeneakadémia (MDW – Universität für Musik und darstellende Kunst, Wien) előkészítő tagozatára jártam. Az ottani tanárom, Nagy Róbert professzor ösztönzött, hogy ha már idáig eljutottam, próbáljam meg a zenei pályát. Úgy döntöttem, belevágok a zenei tanulmányokba, de nyitva hagytam a lehetőséget, hogy később váltsak, ha mégsem ez az én utam.

A professzionális pálya előtt milyen szerepet játszottak az életedben az ifjúsági zenekarok?

Meghatározóak voltak ezek az évek. Először a Tücsökzenekarba kerültem, amit Záborszky Kálmán vezetett, és szólamvezető is voltam egy ideig. Később átkerültem a Szent István Király Zeneiskola Szimfonikus Zenekarába – ennek az együttesnek a mai napig Horváth Gábor a karmestere. Egy idő után ott is megtapasztalhattam, milyen érzés szólamvezetőként játszani. Persze ez más volt, mint később a nemzetközi ifjúsági vagy a profi zenekarokban, ahol sokkal intenzívebb a munka, de nagyon jó alapot adott a későbbi szintekhez. Sokat segített a későbbi szólamvezetői feladatoknál, hogy ezt nyugodt légkörben, már a zeneiskolai zenekarokban kipróbálhattam. Rendkívül fontos volt a közösség is mindkét zenekarban, sokakkal a mai napig tartom a kapcsolatot. A tihanyi zenekari táborok például igazán felejthetetlenek, azoknak is remek lehetőséget nyújtottak a közös zenélésre, akik később nem feltétlenül a zenei pályát választják.

Említetted, hogy a bécsi előkészítő nagyban befolyásolta a pályaválasztásodat. Hogyan kerültél ki Bécsbe, mi előzte meg ezt a lépést?

Még a Szent István Konzervatóriumba jártam, amikor az ottani tanárom, Sabján Anikó ajánlott egy nyári kurzust a szlovéniai Trentában, amire pályázattal lehetett jelentkezni. Ezt a Bécsi Filharmonikusok tagjai tartották, ráadásul díjmentesen. Itt találkoztam 16 évesen Nagy Róberttel, a Bécsi Filharmonikusok szóloccsellistájával. A vele való munka adta az ötletet: ő javasolta, hogy próbáljam meg a Bécsi Zeneakadémia (MDW) előkészítő tagozatának közelgő felvételijét. Sikerral jártam, így szeptembertől már Bécsbe ingáztam.

Ez gyors fordulatnak hangzik. Milyen volt a felvételi, és hogyan tudtad összeegyeztetni a bécsi tanulást a Radnóti-val és a budapesti zenei tanulmányaiddal?

Az előkészítő felvételi emlékeim szerint nem jelentett különösebb nehézséget. Olyan darabokat játszottam, amelyek akkor a repertoáromon szerepeltek. Néhány tanár hallgatott meg, köztük Nagy Róbert is. Az utolsó két középiskolai évem rendkívül sűrűnek bizonyult: gyakorlatilag három iskolába jártam egyszerre. A közismereti tárgyak miatt a Radnótiba, a zenei tárgyra (cselló és elméleti tárgyak) – a Szent István Konziba, és szintén főtárgyra, 2-3 órás csellóórákra kéthetente Bécsbe utaztam az MDW előkészítőjére.

Az előkészítő után egyenes út vezetett a Bécsi Zeneakadémia rendes képzésébe? Kik tanítottak a bécsi egyetemi évek alatt?

Az érettségi évében újra felvételiztem a rendes egyetemi képzésre – ez általában nem jelent akadályt azoknak, akik az előkészítőt ott végezték és folytatni szeretnék tanulmányaikat. Az előkészítőben és az egyetem elején Nagy Róberthez jártam, majd átkerültem Somodari Péterhez, aki szintén a Bécsi Filharmonikusok szóloccsellistája. Később Várdai István vett át, akinél jelenleg is tanulok, és közben Reinhard Latzko-tól is vettem órákat.

Az itthoni ifjúsági zenekarok mellett milyen más, nemzetközi tapasztalatot szereztél?

Kétszer is részt vettem teljes ösztöndíjjal az amerikai Interlochen Arts Camp hathetes nyári programjában, 17 és 18 éves koromban. Édesanyámtól hallottam róla, aki – úgy tudom – első magyarként járt ott korábban, ő javasolta, hogy próbáljam meg én is. Ez egy hatalmas, komplex művészeti tábor több ezer diákkal, nemcsak klasszikus zenei, hanem jazz, színjátszó és egyéb képességekkel is. Én a legmagasabb korosztályban voltam, ahol három zenekar működött párhuzamosan. Érdekessége a rendszeres mérés: kéthetente próbajátékot tartottak, itt dőlt el az ülésrend és a zenekari besorolás. Ez folyamatosan ösztönzött a gyakorlásra. Itt is tapasztalatot szereztem szólamvezetőként, valamint lehetőség nyílt kamarazenélésre, egyéni órákra is. Az egyetemi éveim alatt játszhattam az Európai Unió Ifjúsági Zenekarában (EUYO) és a Pacific Music Festival (PMF) zenekarában is. Felejthetetlen élményt jelentett a nemzetközi közeg és a kiváló művészekkel – többek között Petrenko és Gergijev karmesterekkel és neves szólistákkal – való közös zenélés.

A fejlődésedben milyen szerepet játszottak a versenyek? Most, profi zenekari zenészként hogyan viszonyulsz azokhoz?

A versenyek régebben főleg arra szolgáltak, hogy ösztönzést adjanak a gyakorláshoz. Komoly műsort kellett megtanulni adott időre, ami mindenképpen hasznos. Idővel megtanultam, hogy a versenyeredményt nem mindig lehet kiszámítani, nem érdemes túlzott elvárásokkal indulni – talán ez segít is abban, hogy az ember nyugodtabban tudjon játszani. Régebben sokat versenyeztem, most a ze-

nekari munka mellett ez nehezebb, mert gyakran ütközik a versenyidőpontok más, számomra fontos zenekari projektekkel. Ettől függetlenül biztosan szeretném megmérgettni magam a jövőben, már csak azért is, mert a munkahelyemen kaptam egy kiváló, régi olasz hangszert, amivel még nem szerepeltem ilyen helyzetben. A versenyeken sokat számíthat a hangszer minősége is.

Szólistaként vagy zenekari muzsikusként érzed jobban magad?

A zenekari játék egyik nagy előnye a közösség, a társaság. Turnékon vagy akár hétköznapiokon is jó érzés, hogy az ember csapatban dolgozik, akikkel aztán közös programokat lehet szervezni. Szólistaként ez a közösségi élmény értelemszerűen kisebb hangsúlyt kap. Szeretek szólózni, de az biztos, hogy jóval több stresszel jár, hiszen ott szinte tökéletes játékot várnak el, és általában kotta nélkül kell játszani. Zenekarban az ember kottából játszik, egy-egy apró hiba kevésbé feltűnő, ha véletlenül becsúszik, ezáltal kisebb a nyomás. Ugyanakkor szólistaként nagyobb a szabadság, az ember jobban megvalósíthatja a saját elképzeléseit, míg a zenekarban nyilván alkalmazkodni kell a karmesterhez és a kollégákhoz. Mindkét szerepkörnek megvan a maga szépsége.

A bécsi tanulmányaid alatt egy időre a Bécsi Filharmonikusok Akadémiájának is tagja lettél. Mesélnél erről a rangos programról?

Az Akadémia egy viszonylag új kezdeményezés, én a második évfolyamba nyertem felvételt. Ez egy kétéves program, amelybe hangszerenként egy-egy főt – hegedűből kettőt-hármat – választanak ki a rendes zenekari próbajátékokhoz hasonló felvételi során. Az akadémistaként töltött időszak alatt a Filharmonikusok szimfonikus koncertjein és turnéin játszottunk; az operai szolgálat alól mentesültünk, így a terhelésünk jóval kisebb volt, mint a zenekar rendes tagjainak. Rengeteg kiegészítő programot szerveztek nekünk: találkozhattunk és tanulhattunk híres szólistáktól, karmesterektől – például Gautier Capuçon kurzusán is részt vettem –, emellett rendszeresen kamarazenéltünk az akadémista társakkal, néha a Filharmonikusok tagjai is csatlakoztak hozzánk. Nagyon élveztem ezt az időszakot, bár végül csak fél évig tartott. Miután 2021 szeptemberében elkezdtem a programot, decemberben próbajátékot nyertem a Bécsi Szimfonikusokhoz, így márciusban már ott folytattam a pályámat.

Az Akadémián töltött fél év után szinte rögtön jött a lehetőség a Bécsi Szimfonikusoknál. Hogyan értesültél erről a próbajátékról, és milyen volt maga a felvételi folyamat?

Teljesen véletlenül hallottam róla. Épp a Filharmonikusokkal turnéztam Hamburgban, amikor valaki említette, hogy próbajáték lesz a Szimfonikusoknál a második szólócel-

lista állásra. Először videót kellett beküldeni pár hónappal a próbajáték előtt, ez alapján hívták be a jelentkezőket az elő- vagy főpróbajátékra – ezt azóta már a másik oldalról is megtapasztaltam, amikor nekem kellett videókat véleményezni egy tutti állás kapcsán. Nagyon kevés időm volt a videó beküldési határidejéig, talán csak pár nap, és még vissza is kellett érnem Bécsbe a turnéről. Szerencsére a szükséges darabok többsége már a repertoáromon volt. A videó alapján rögtön a fő próbajátékra hívtak be.

Hány forduló volt a próbajáték, és te milyen érzésekkel, elvárásokkal vágtál neki?

Akkor három forduló volt, ez attól függően változhat, hányan jelentkeznek éppen. A főpróbajátékon talán 10-20-an lehettünk, az utolsó fordulóban pedig már csak ketten maradtunk. Egyáltalán nem számítottam rá, hogy sikerülni fog, mert tudtam, hogy mások is indulnak, akikről azt gondoltam, esélyesebbek. Az volt a célom, hogy kipróbáljam magam egy éles helyzetben és tapasztalatot szerezzek. Mivel tudtam, hogy az akadémiai helyem még majdnem két évig biztosított, nem izgultam különösebben, nem akartam mindenáron megnyerni az állást. Talán pont ez a nyomás nélküli állapot segített. Az volt a legfontosabb, hogy ne teljesítsek rosszul, hiszen annak akár a filharmonikusoknál is híre mehetett volna.

Végül a te nevedet hirdették ki győztesként. Hogyan élted meg ezt a pillanatot, és miként zajlott az átállás a két intézmény között?

Amikor kiderült az eredmény, vegyes érzéseim voltak. Meglepődtem, de tudtam, hogy ez egy nagyon jó állás. Ugyanakkor kicsit szomorú is voltam, mert ez azt jelentette, hogy el kell hagynom az Akadémiát, ahol nagyon jól éreztem magam. Az Akadémián egyébként nagyon örültek a sikeremnek, hiszen ez nekik is jó visszajelzés. Az átmenet úgy zajlott, hogy a Filharmonikusok megkértek, hogy egy már le szervezett amerikai turnét még csináljak végig velük február végéig, így a Szimfonikusoknál végül márciusban kezdtem a munkát, amibe ők beleegyeztek.

Milyen volt a beilleszkedés a Bécsi Szimfonikusoknál? Milyen légkör fogadott, és hogyan zajlott a próbaéved?

Nem ismertem sokakat a zenekarból, kíváncsian vártam, milyen lesz a közös munka. Szerencsére barátságos, támogató légkör fogadott, a csellószólam is remek közösség. Fontosnak tartom a jó hangulatot a zenekari játék élvezetéhez. A próbaév zökkenőmentesen telt: a fél éves visszajelzés pozitív volt, és az év végi zenekari szavazáson megkaptam a bizalmat a folytatáshoz. Ma, három év után azt mondhatom, hogy teljesen beilleszkedtem.

Második szólócellistaként pontosan milyen feladataid vannak? Mennyire sűrűek a hétköznapiak, milyen a zenekar munkarendje, mennyit turnéztok?

Ez egy viszonylag kényelmes pozíció. Szólócellista vagyok, de ha az első szólócellista játszik, akkor én belül ülök. Ilyenkor kevesebb a stressz, főleg a mellettem ülni kell támogatnom. Kicsit kevesebbet kell dolgoznunk, mint a tutti szólamtagoknak, de cserébe persze ott a szólamvezetés felelőssége, amikor szükséges. A Szimfonikusoknál jónak tartom a munka-szabadidő egyensúlyt. A havi munkaidő limitet a cellisták sokszor el sem érik, az alap szabadságokon túl gyakran adódnak projekt nélküli időszakok. Persze előfordulnak sűrűbb periódusok, például amikor a zenekar egy turnéval párhuzamosan Bécsben is játszik. Szeretek velük utazni. Minden évben ellátogatunk Ázsiába (Kínába, Japánba vagy Koreába), és rendszeresen a német, illetve osztrák turnék. Alkalmi utazásokon is részt veszünk, Spanyolországban és Törökországban is játszottunk már. Bécsi fellépéseink helyszíne nagyjából fele-fele arányban a Musikverein és a Konzerthaus. Utóbbi a zenekarunk otthona, itt vannak a próbatermeink.

Említetted korábban, hogy a zenekartól kaptál egy kiváló hangszert, ami a versenyzésben is motivál. Mesélnél erről a csellóról?

Ez egy Alberti cselló, ami Milánóban készült az 1700-as években. A zenekar tulajdona, kifejezetten a második szólócellista álláshoz tartozik. Amikor megkaptam, elhanyagolt állapotban volt, mert egy ideje nem használták. A felújítása nagyjából háromnegyed évet vett igénybe. Ezután elvittem beállítani egy másik hangszerészhez, majd ahogy elkezdtem játszani rajta, hónapról hónapra kinyílt, egyre jobban szólt. Most már nagyon szeretem, tényleg kiváló hangszer.

Tudnál említeni egy különösen emlékezetes pillanatot vagy kihívást az eddigi zenekari éveidből?

Ami hirtelen eszembe jut, az pont a próbaévem vége felé történt. Akkoriban játszottuk Franz Schmidt egyik szimfóniáját, amiben van egy nagy csellószólo. Megbeszéltük, hogy ezt a szólot én játszom (bár ott volt az első szólócellista is), hogy a zenekar halljon engem ebben a szerepben a szavazás előtt. Úgy tűnik, jól sikerült, mert sokan gratuláltak utána, és a szavazás eredménye is nagyon pozitív lett.

Milyen Bécsben élni és dolgozni? Mennyire változott meg az életed a korábbi szakaszokhoz képest?

Élvezem a bécsi életet. Nagy előny például a város földrajzi fekvése, hiszen közel van Magyarországhoz, Budapesttől két és fél óra alatt könnyen és nem is drágán elérhető, így, ha van pár szabadnapom, bármikor haza tudok ugrani. Zenei szempontból Bécs egyértelműen központnak számít. Azt tapasztalom, hogy ha az ember egy bécsi zenekar tagjaként mutatkozik be, az megkönnyíti a kapcsolatteremtést és újabb projektekhez is hozzásegíthet. A zenekar tagjai közül többen szerveznek kamarafarmációkat

Bécsben vagy Ausztrián kívül, engem is hívtak már. Jártam például többször Japánban egy kamarazenekarral, ahol úgy mutattak be, mint a Bécsi Szimfonikusok tagját – ennek a névnek határozottan pozitív a csengése szakmai körökben.

A klasszikus repertoár mellett mennyire jellemző, hogy más műfajokkal is kapcsolatba kerülsz, például filmzenékkel vagy crossover projektekkel?

Stúdióban még nem vettem fel filmzenét, de a Bécsi Filharmonikusokkal töltött időszakom végén nagy élmény lett volna részt venni egy John Williams koncerten, ahol a mester a saját műveit vezényelte, köztük Star Wars darabokat és a hegedűversenyt is, amit Anne-Sophie Mutter játszott. Sajnos a szerződéseim pont előtte járt le, de a főpróbát még meghallgattam. A Bécsi Szimfonikusokkal viszont évente legalább egyszer van filmzenei előadásunk, amit maga a zeneszerző vezényel. Játszottuk például Joe Hisaishi, a híres japán rajzfilmzeneszerző darabjait az ő vezényletével, de volt koncertünk Alexandre Desplat-val és Frank Wildhorn musicalszerzővel is.

Hol tartasz jelenleg a bécsi egyetemi tanulmányaiddal?

Kihívást jelent a tanulmányokat összeegyeztetni a zenekari munkával, mivel az egyetemen nem kaptam szinte semmiféle könnyítést vagy felmentést az órák alól. Bécsben az egyetemi rendszer elég komplex; ez egy hatéves, osztatlan képzés, ami master diplomát ad a végén. Már minden tantárgyat sikerült teljesítenem, csak a diplomakoncert van hátra. Reményeim szerint ősszel erre is sor kerül. A zenekari álláshoz egyébként Bécsben nem feltétlenül szükséges a diploma.

Milyen terveid, ambícióid vannak a zenekaron belül a Bécsi Szimfonikusoknál?

Egyelőre nem gondolkodtam túl messzire előre, hiszen nem olyan régóta vagyok a zenekar tagja. Ha a jövőben megüresedik az első szólócellista állás, azt biztosan megpályázom majd. Hogy éppen ki vezeti a szólamot, az függ a darabtól, a másik jelenlévő szólamvezetőtől és a zenekaron belüli „szolgálati időtől” is; általában a régebb óta ott játszó kolléga vezet.

Beszéltünk a zenekari muzsikusi létről. Hogyan viszonyulsz a szólófeladatokhoz, a szólókarrierhez a zenekari munka mellett?

Fontos számomra, hogy szólistaként is megmutatkozhassak, szívesen vállalom ilyen feladatokat. Különösen emlékeztetek a Kodály-verseny utáni hazai koncertek: játszhatam többek között a Filharmoniai Társasággal, a Miskolci Szimfonikusokkal, a Rádiózenekarral, a MÁV Zenekarral és a Szent István Filharmonikusokkal is. Természetesen nyitott vagyok, és örömmel fogadok minden hasonló hazai felkérést!

Zenei konferencia a mafrai Nemzeti Palotában

Malina
János

Nyilvánvaló, hogy A zenekar olvasói közül sokan tudnak az Europa Nostra nevű, tekintélyes hágai székhelyű műemlék- és örökségvédelmi civil szervezetről, amely 1963 óta hallatja hangját az épített és természetes környezet megóvása érdekében, és minden évben díjazza is az e téren elért kiemelkedő eredményeket. Valószínűleg kevesen hallottak azonban az Európai Zenei Központról (Centre Européen de Musique, CEM), amelyet 2013-ban alapított Jorge Chaminé portugál énekes. Az ő művelt, poliglott, karizmatikus egyénisége mindmáig rányomja bélyegét a CEM működésére: a jó ügyek lelkes felkarolójaként, a legjobb értelemben vett európerként a szervezet zenei, pedagógiai és tudományos projektjeinek nagy részét maga kezdeményezi.

Mindehhez arra is van tehetsége, hogy neves művészeket, közéleti személyiségeket, intézményeket nyerjen meg céljainak; a szervezet egyik fővédnöke nem más, mint Plácido Domingo, aki emellett az Europa Nostra elnöke is. A CEM többek között 2022-ben létrehozta az Európai Zenészházak és -múzeumok elnevezésű hálózatot, amelynek tagja a Liszt Múzeum és a Kodály Emlékmúzeum is. De még az emigráns ukrán zenészek beilleszkedését is tevőlegesen támogatja.

A CEM kezdeményező szerepet játszott abban is, hogy a Párizs környéki Bougivalban helyreállítsanak két szomszédos, zenetörténeti jelentőségű épületet: az egyikben a Viardot-házaspár (Louis Viardot író-újságíró-színházigazgató és Pauline Viardot, a 19. század egyik legnagyobb énekesnője) lakott, sokáig barátjuk, Ivan Turgenyev társaságában, a másikban Georges Bizet komponálta a Carment.

Mindez csupán bevezetesként szolgál ahhoz az alábbi beszámolóhoz, amely egy április 29. és május 1. között rendezett eseménysorozatról igyekszik röviden képet adni. A középpontban egy konferencia állt, amelynek helyszíne a mafrai Nemzeti Palota, ami portugál szóhasználatban a számos egykori királyi palota egyikét jelenti. Mafra Lisszabontól 25-30 kilométerre északnyugatra fekvő kisváros; a hatalmas barokk palotához a teljesség kedvéért egy székesegyház és egy ferences kolostor is hozzátartozik. A palota egyik üvegtetővel befedett, hatalmas udvarán zajlott a konferencia. Ezt 29-én este a helyi koncertteremben rendezett kis hangverseny vezette be, amelyen bemutatták a CEM Via Scarlatti elnevezésű projektjét (amely Domenico Scarlatti életének fő helyszíneit: Nápolyt, Rómát, Velencét, Lisszabont és Madridot öleli fel), majd három fiatal zongorista előadta a zeneszerző egy-egy szonátáját.

A hangzatos „Music Now! Musica Nostra” nevet viselő tulajdonképpen konferencia középpontjában a 30-i maratoni program állt. Megjegyzendő, hogy a két szervező, a CEM és az Europa Nostra mellett egy European Heritage Hub nevű, épp véget érő kétéves pilot projekt is a képen volt; hogy egyik finanszírozója az Európai Unió, az egyértelműen kiderült, hogy pontosan mi is a céljuk, illetve, hogy az mennyiben tér el magának az Europa Nostrának a céljaitól, arra nem sikerült rájönnöm. Viszont a konferencia fővédnöke portugál és a francia államfő volt. A formális megnyitó beszédek után az Európai Parlament két képviselője és Jorge Chaminé ecsetelte a zene rendkívüli fontosságát Európa életében, majd helyi, illetve országos CEM-szervezetek beszámolóit következtek. Egy munkaebédet követően a CEM és az Europa Nostra, valamint a Gulbenkian Alapítvány felelős vezetői számoltak be az European Heritage Hub kétéves tevékenységéről.

Majd kerekasztal-beszélgetések következtek. Az első témája „a zene, mint az európai kulturális identitás DNS-e” volt, ennek egyik – online – résztvevője Jordi Savall, egy másik pedig a HÉTFA kutatóintézet Budapestről jelentkező vezetője, Nagy Klára volt. A következő téma „a zene, mint a tárgyi és szellemi örökség közötti összekötő kapocs” volt; ebben megszólalt Massimo Mazzeo, a kitűnő lisszaboni régi zenei együttes, a Divino Sospiro vezetője, s itt jutottam szóhoz magam is, előadva, hogy a tárgyi emlékek szempontjából a II. világháborúban lecsupaszított Eszterháza a zene révén hogyan maradt továbbra is egy kiemelkedő szellemi örökség letéteményese. Az utolsó kerekasztal-beszélgetés a digitalizálódás és a mesterséges intelligencia kihívásai körül folyt.

Ezt követően zászlót bontott a „Music Now! Musica Nostra”, mint új kezdeményezés, a konferencia záró

eseményének fényét pedig a portugál kulturális miniszternek és az európai parlament egy tagjának részvétele növelte. Mindezek után este ½ 10-kor kezdődött a zárókoncert, amelyen az imént említett Divino Sospino együttes játszott a via Scarlatti programhoz illeszkedő műsort. Előbb Lucia di Nicola játszott el egy Scarlatti-sonátát, majd a remek fiatal szopránénekesnő, Eunice Abranches d'Aguiar szólójával az *O qual meco Nice cangiata* című kantátát adta elő az együttes. Ezt egy viharos zenekari tétel követte egy Scarlatti-serenatából. Mazzeóval és együttesével már tavaly volt alkalmam egy egész estét betöltő Domenico Scarlatti-oratóriumot hallani, és a mostani koncert csak növelte azt a meggyőződésemet, hogy a billentyűs muzsikája révén halhatatlan szerző vokális művei is rendkívül inventív, eredeti, magas színvonalú alkotások. A hangverseny zárásaként még Charles Avison egy olyan concerto grossóját is előadták, amely egy Scarlatti-mű átirataként jött létre.

Május elsején a nap nagy részét az Európai Zenészházak és -múzeumok képviselőinek találkozója töltötte ki, amelyben nem voltam érintve. Hátra volt azonban még egy jelentős esemény: annak az egyórás dokumentumfilmnek a bemutatása, amely a CEM kezdeményezésére készült a bougivali Viardot-ház lakóinak életéről. Nos, lehet, hogy a megelőző napokon sok közhely hangzott el a zenéről és

Európáról, de az a kitűnő film megmutatta, hogy ez csak a felszín. Szédítő volt Pauline Viardot életének áttekintése, egy olyan, spanyol születésű, de angolul, németül, franciául, olaszul és oroszul is folyékonyan beszélő művészé, aki gyermekként még találkozott Lorenzo Da Pontéval, s azután Chopintól Brahmsig, Georges Sandtól Zoláig mindenki-vel jó viszonyt vagy barátságot tartott fenn.

Különösen megragadott két történet, amelyet ebből a filmből ismertem meg. Az egyik az, hogy Bizet figyelmét Mérimée kisregényére, a *Carmen*-re a szomszéd, Turgenev hívta fel; tehát egy nagy orosz művész közvetített két nagy francia művész között. (Mérimée természetesen szintén Viardot-ék köréhez tartozott, sőt, nemcsak Mérimée, de maga Louis Viardot is fordított Turgenevet.) A másik történet: Pauline, aki nagyszzerűen zongorázott (fiatalon Liszt-tanítvány is volt), Bizet váratlan halála után magával vitte a *Carmen* partitúráját Bécsbe, és ott Clara Schumannnal – aki természetesen ugyancsak a barátnői közé tartozott – végigjátszották az operát Brahmsnak, aki azonnal beleszeretett a darabba, és ő eszközölte ki a bécsi bemutatóját. Márpedig nehéz lenne két különbözőbb alkatot elképzelni, mint amilyen Bizet-é és Brahmsé.

Mégiscsak van ebben az Európában valami. ■

Királyi palota – Maifra

A Ridley-Kohne- kvartett működése

✍ Gombos László

Az 1840-es évek elején visszaesés következett be a főváros kamarazenei életében, részben Serwaczynski Szaniszló távozása és Tábornszky János halála miatt. Utóduk a Bécsből hazatért Ridley-Kohne Dávid lett, aki vonósnégyese élén és a Nemzeti Színház első hegedűseként állt helyt kedvezőtlen körülmények között, majd a szabadságharcot követő évtizedben vezető szerephez jutott az újabb zenei fellendülés idején.

Szólistából vonósnégyes-játékos

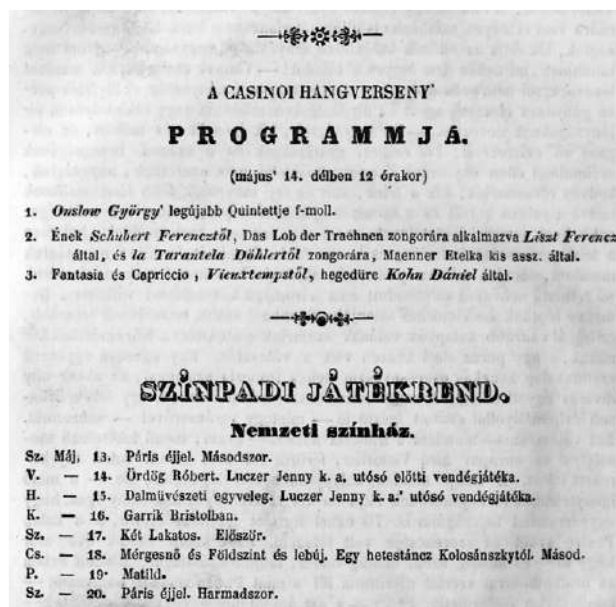
Ridley-Kohne Dávid 1838 nyarától egyre gyakrabban látogatott haza, hogy kipróbálja magyarországi letelepedésének lehetőségeit. Miután fogadtatása kedvező volt, a magyar főváros mellett döntött, és 1839. november 1-én átvette Kirchlehner Ferenc megüresedett állását a Pesti Magyar Színház zenekarában.¹ Koncertjein szólistaként mutatkozott be, majd zenekari muzsikusként is elismerést szerzett. Jelképes értelmű, hogy a nyilvános kamarazene-játék felé az első lépést a Széchenyi István alapította Nemzeti Casino porondján tette meg, ahol egy évtizede a magyar vonósnégyes-kultúra első apostolai szerepeltek Tábornszky János² vezetésével. A kamaraegyüttes 1838. november 25-i koncertjén – „Kohn Dániel” név alatt – főszerepet kapott, de úgy tűnik, hogy ekkor még kizárólag szólószámokat játszott zongorakísérettel. Nem tudjuk, hogy a koncert elején ő is részt vett-e Bernhard Romberg a-moll kvartettjének előadásában. Három másik számban viszont biztosan: Ernst noktürnjét és saját *Emlékezet a' magyar hazára* című darabját szólaltatta meg, majd egy szavallatot követően hegedűre és zongorára írt variációival kerekítette le a hangversenyt.

Másfél évvel később már Tábornszky János közvetlen kollegája volt a zenekarban, így az idősebb (negyvenes éveinek első felében járó) művész betegsége idején kézenfekvő lehetett, hogy a tehetséges ifjú helyettesítse a vonósnégyes-játékban. A Nemzeti Casino 1839–40-es kamarazenei évadának 16. koncertjén, 1840. május 3-án „Kohn úr” ugrott be első hegedűsnek Joseph Mayseder op. 51-es a-moll vonósötösének előadása során, az énekszám után pedig két magyar fantáziáját játszotta el Erkel Ferenc kíséretével. Ridley-Kohne valószínűleg az évad további 2–3 hangversenyén is játszott az együttesben, végleg átvéve a stafétabotot a nagyhírű hegedűstől. Tábornszky szeptember 12-én hunyt el tüdőbajban, a sajtóhíradások szerint hosszú szenvedést követően, így feltételezhetjük, hogy állapota május-

ban már nem tette lehetővé a további szereplését. Különös egybeesés, hogy Ridley-Kohne éppen egy Mayseder darabban helyettesítette először Tábornszkyt, akit néhány hónappal később a bécsi *Der Humorist* tudósítója „pesti Mayseder”-ként búcsúztatott.³

Ridley-Kohne a Tábornszky-vonósnégyes élén

1840 őszén az egykori Tábornszky-vonósnégyes újabb bérletet hirdetett, immár Ridley-Kohne Dávid, Kirchlehner Ferenc, Pfeiffer Antal és Wagner József felállításban. Wagner, aki kezdettől, 1827-től tagja volt az együttesnek, a következő év elején felhagyott a szerepléssel, és a kottakiadásra, illetve a Szervita téren működő kép- és zeneműkereskedésre koncentrált. Helyét Schlesinger Károly, a Nemzeti Színház zenekarának cellistája foglalta el, aki már korábban is többször közreműködött a Nemzeti Casino kon-

¹ A művész életrajzában részleteit lásd Gombos László: Ridley-Kohne Dávid, a titokzatos hegedűs. *Zenekar* 32/1 (2005), 38–43.

² Lásd Gombos László: A Tábornszky-vonósnégyes hangversenyei Széchenyi Nemzeti Casinójában. *Zenekar* 31/4 (2024), 27–33. Ezúttal is hangsúlyozzuk, hogy a hegedűművésznek nem Mihály, hanem János volt a keresztnéve, és hogy személyes adatait a később Temesvárra távozott tanítvány Jáborszky Mihállyal keverték össze.

³ *Der Humorist*, 1840. szept. 25. „Pesth. Unser Orchester hat durch den Tod des Pesther Mayseder: Johann Taborsky, einen harten Schlag erlitten...“ (Pest. Zenekarunkat kemény csapás érte a pesti Mayseder: Tábornszky János halálával...). Az összehasonlítás találó és kitüntetett: Joseph Mayseder (1789–1863) nagy tiszteltnek örvendett Bécsben. 1810-től az udvari opera koncertmestere volt, majd a Hofburg kápolnájának karmestereként és a város elsőszámú kvartettjének vezetőjeként működött.

certjein (1839. november 17-én például Wagner mellett a második csellót játszotta Onslow a-moll kvintettjében).

Az első hegedű szólamát 1840–41 fordulóján néhány alkalommal „Wiest úr” vette át, az a Ludwig Wiest (1819–1889), aki az elkövetkező fél évszázadban Románia (Havasalföld) egyik elsőszámú muzsikusa volt. Ridley-Kohnéval egyidőben tanult Böhm Józsefnél a bécsi konzervatórium-ban, 1837-től Bukarestben volt a hercegi zenekar vezetője, majd a helyi olasz opera első hegedűse, a filharmonikusok koncertmestere, végül a román nemzeti opera karmestere és a konzervatórium alapító hegedűtanára. Talán csak rövidebb időszakokat töltött Budapesten, mindenesetre 1840 végén és 1841 elején biztosan a Pesti Német Színházban játszott, 1843-ban pedig (talán csak néhány hónapig az év közepén) a Nemzetiben volt hegedűs és zenekari igazgató.

1841 februárjában és márciusában ismét Ridley-Kohne Dávid neve szerepelt a lapokban Kirchlehner, Pfeiffer és Schlesinger mellett, majd gondolhatták: mindenki tudja, kik játszanak a kvartettben (talán eleve ott szerepeltek az utcai plakátokon), ezért az elkövetkező öt évben csak elvétve nevezték meg az előadókat (a kivételek közé tartozó adat, hogy 1840. november 22-én Arnstein Antal helyettesítette Ridley-Kohnét a német színházból). Pedig a koncertek tovább zajlottak: az 1840–41-es évadból 20 esemény időpontját sikerült azonosítanunk, a következőből fél tucatnyit, 1842–43-ból 16-ot, 1843–44-ből 19-et. A koncertek rendszeres folytatását bizonyítja a *Pesti Divatlap* 1845. március 13-i közlése: „Az idei casinói hangversenyek átalában [sic], már csak a terem célszerűbb elrendezésénél fogva is, pompásabbak a mult éviénél, a lovagias részvényeseknek a budapesti közönség ezen élvezetért méltó köszönettel tartozik.” Hasonlóan informatív a következő szezonnra vonatkozóan a *Honderú* 1845. december 23-i megjegyzése: „A casinói hangversenyek’ majd mindenike egy vagy más érdekes élvezetet nyújt vendégeinek.”

Amint előző számunkban közöltük, Ridley-Kohne 1843 tavaszán hosszabb turnéra indult, és zenekari állását csak 1845 szeptemberében foglalta el ismét. De a kamarazenei sorozatokban részt vehetett, különösen a szezonnak végén, miután körútjairól hazatért. Biztosan szerepelt 1843. május 14-én a Nemzeti Casino évadának utolsó előtti koncertjén, 1844. május 19-én pedig az utolsón. De mindez talán csak a jéghegy csúcsa: a lapokban csupán egy-egy különleges műsorszám miatt nevezték meg, első esetben Vieuxtemps *Fantaisie-caprice*-ának, a másodikban saját *Az álom* című fantáziájának előadójaként, az elhangzott Onslow- és Beethoven-kvintettek előadóit mindkét esetben névtelenségben hagyva.

Repertoár a 40-es évek első felében

A kamarazenei hangversenyek szervezői előtt világossá vált a 40-es évek elején, hogy ki kell elégíteniük a közönségnek a változatosság és a könnyebb befogadhatóság iránti igényét.

HANGÁSZAT.

PESTEN, a' nemzeti casino teremében a' télszaki hangászati mulaságok elsője november 8-kán délelben ment végbe mérsékelt számú hallgatók jelenlétében. Tárgyai voltak: 1) Beethoven Lajos F-dur quartettje, melyet Kohn, Kirchlehner, Pfeiffer és Wagner urak játszáának. — 2) Aria Bellinitől; éneklő a' német színházi dalsók Hirsch ur, fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett. — 3) Spohr Lajos kettős quartettje, melyben az első violint ismét Khon ur, a' nemzeti színház első hegedűse játszá. Részt vettek még Kayser és Schlesinger urak is, ugyan azon színház hangászkarának tagjai. Gyászhir. Pesten nov. 7-kén mult-ki hosszas betegeskedés után Heinisch József ur, a' nemzeti színház egyik érdemes hangászkarmestere. Ő

Beszámoló a kvartett első bérletes koncertjéről

Így fel sem merülhetett, hogy egy-egy alkalommal kizárólag vonósnégyeseket vagy -ötösöket adjanak elő, még két ilyen műsorszám is csak ritkán hangzott el egy eseményen. A dalok, áriák és szólószámok (ritkán versek) mellett jellemzően csak a koncert első száma tartozott a legszigorúbb értelemben vett hangszeres kamarazene műfajába. Ez utóbbi csoportból az alábbi darabokat játszották az 1840–41-es évadban a Nemzeti Casino sorozatában.

Haydn: d-moll és D-dúr vonósnégyes
Mozart: G-dúr v4; g-moll és D-dúr vonósötös
Beethoven: F-dúr és c-moll v4; v4 (?)
Spohr: Esz-dúr és e-moll v4; a-moll v5 és kettős v4 (oktett)
Onslow: F-dúr v4; a-moll és d-moll v5
Romberg, Bernhard: A-dúr v4
Fesca, Alexander: D-dúr v4; zongoratrió
Grill János: g-moll v4 és v4 (?)
Mayseder: a-moll v5 (extra nagybőgővel)
Dobrzszinszky György (?): v5

Emellett a kvartett tagjai kísérték Ernst *Velencei karneválját*, Pfeiffer fuvola-variációit és egy tiroli dal csellóra készült változatait. 1840. december 6-án a már említett Arnstein Antal szeptett kíséretével adott elő egy hegedűfantáziát. A következő években, amennyire hiányos adatainkból látszik, hasonló volt a műsorok felépítése. Újdonságként jelentkezett néhány fúvós, illetve fúvósokat és vonóssokat vegyesen használó zenemű. Példák az 1841 és 1845 közötti évadok repertoárjából:

Haydn: C-dúr és B-dúr vonósnégyes
Mozart: A-dúr klarinétötös
Beethoven: zg4, Esz-dúr kvintett op.16 és Esz-dúr szeptett op.20
Onslow: E-dúr és g-moll v4; C-dúr, E-dúr és f-moll v5
Romberg, Bernhard: a-moll v4
Spohr: E-dúr oktett; F-dúr nonett fúvósokkal
Grill János: c-moll v4
Mayseder: G-dúr v4; Esz-dúr v5 (extra nagybőgővel)
Veith Miklós (?): F-dúr v4
Thomas, Ambroise: c-moll v4
Marschner, Heinrich: zongoratrió
Merker Károly (?): fúvósötös
Merkel József: zongoratrió

A zenei élet árnyoldalai

A kamarahangversenyek az 1840-es évek elején többnyire telt házak előtt zajlottak, a kritikák szinte mindig nagyszámú hallgatóságról számoltak be. Amint a *Honművész* írta 1841 márciusában: „a’ nagy terembe be sem fértek mind... Ugy vesszük észre, hogy az idén e’ mulatságokra sokkal számossabb nép jelenik meg, mint mult évben.”⁴ A *Pesti Hírlap* néhány héttel később már a zeneélet fejlődését konstataálta: „Casinónk által adatni szokott hangversenyeink is számos zenekedvelőt csődítnek vasárnaponkint a’ concert-terembe, valamint a’ budapesti hangászgyesület előadásai nagy redout-teremünkbe. Haladásunk tagadhatlan. Köszönet lelkes pártfogóinak ’s azok között legkivált az igazgató gróf Festetics Leo csüggedés[t] nem ismerő munkásságának.”⁵

Bizonyos típusú hangversenyek esetében azonban már ekkor negatív jelenségeket tapasztaltak, és az egyedi esetek néhány év alatt tendenciákká álltak össze. Egy ifjú külföldi művésznő koncertjén például, amint a *Honművész* 1841. június 3-án írta, „a’ terem csaknem üres volt. A’ boldogtalanság csillaga lebeg az idén hangversenyeink fölött, minek okát magyarázni nem tudjuk.” Camillo Sivori koncertjét követően a *Pesti Hírlap* kritikusa keményen ostorozta a közönséget részvétlensége és amiatt, hogy szinte csak a cirkuszi produkciók képesek figyelmet kelteni: „mi, kik Miss Baba ’s a’ Beduinok előadásira seregesen tódultunk a’ művészet templomába, ’s már végtelen sokat képzelünk magunkról, ha [az utazó színész] Devrient Emilt egyszer amugy ujságvágyból megnéztük [...], ’s művészet forró pártolóinak akarunk tartatni, ha a’ casinói hangversenyeiket párszor az évben ingyen meglátogatjuk.”⁶

Valószínűleg ugyanaz a névtelen cikkíró folytatta a gondolatot néhány hónappal később, az operaelőadások feltűnő nézettségére is kitérve: „minden művész, ki Pestre jó hangversenyt adni, hacsak nem európai celebritásu, mint Liszt, Ernst ’stb, a’ legnagyobb részvétlenséget kénytelen tapasztalni, midőn ellenben az opera [...] nálunk mindig pártolókra és tisztelőkre számolhat. [...] a’ hangversenyek nálunk azért olly üresek, mivel igen megszoktuk az érzéki

élvezetet, melyet az operák nyujtanak. [...] Más az opera, és más a’ hangversenyei közönség! Azon közönség, melly Sivori Camillot ’s egyéb kitűnő művészt a’ casino szívességéből ingyen hallhatá (’s illy alkalommal számosan szokott összegyülekezni), gyéren szokta meglátogatni annak hangversenyeit.”⁷

A közönség korlátai

A Nemzeti Casino koncertjeinek sikeréhez tehát nagyban hozzájárult az ingyenesség, amikor azonban fellépési lehetőségét nyújtottak a hazánkba látogató énekes és hangszeres szólistáknak, ugyanezen művészek saját koncertjeinek már nem maradt elegendő közönsége. Utóbbi létszámában és kvalitásaiban ekkor még messze elmaradt a modern világvárosokétól, jelenléte sokkal inkább ki volt téve a váratlan, közérdekklődésre számot tartó események csábításának, a hirtelen jött divatoknak, az egyidejűleg rendezett más zenei rendezvényeknek vagy éppen az időjárásnak. Egy néhány száz fős, a kamarazene iránt elkötelezett csoport bármely felsorolt okból könnyen a töredékére csökkenhetett, az őket véletlenszerűen kiegészítő, nagyobb és kevésbé művelt társaság pedig nem jelenthetett biztos támaszt a látogatószám fenntartásához.

A nagyérdeműt olykor a terem közepén elhelyezett táblákkal kellett figyelmeztetni, hogy a zene alatt csendben maradjon, és az urak között szép számmal voltak olyanok, akik sokkal inkább a szép énekesnők – vagy az új ruhájukat megmutatni kívánó hölgyek – megbámulása miatt jöttek el, mint a nagy mesterek muzsikájáért. Emiatt írhatta a *Pesti Hírlap* 1842. február 24-én a kamarakonzertekről: „többnyire gyéren látogatvák [sic] ugyan, de mihelyt megtudatik, hogy e’ vagy ama’ híres művész – főképp ha fiatal, és érdekteljes alakkal bir – fog azokban remekelni, sokszor a’ fuladásig [sic] tömve vannak, könnyen megfajthatni, miért olly üresek azon hangversenyek, melyeket a’ művész maga részére ad? Ezekben t. i. fizetni kell, midőn az előbbienek semmi költségbe nem kerülnek és az aranypaszomántos inast csak bemeneti jegyért kell küldeni [...]”

A nagyközönség állapotáról szemléletes képet adnak a Honderű 1844. január 6-án közölt mondatai: „Nem lehet megemlíteni hagynunk a mult vasárnapi (farsang utánig) utósó casinohangversenyt, melly olly tele volt, hogy alig győzték hölgyeinket székekkel. Jellemző, hogy nagy része a hallgatóságnak szándékosan késett, mig Mayseder’ classikai sextuorját lejártszva lenni gondolta. Ellenben a jeles műkedvelő, a szép Ruprecht Irma k. a’ zongorázása mindenkit elbájolt. R. k. a. Hummel’ H-moll concertjét igen szépen adá elő, s mig a lelkes Irma’ játéka zajosan megtapsoltaték, a hasonló művészi szabatosággal kivitt sextuor alig talált egykét méltánylóra.”

Az 1844. május 19-i koncert műsora

⁴ *Honművész*, 1841. márc. 25.

⁵ *Pesti Hírlap*, 1841. ápr. 10.

⁶ *Pesti Hírlap*, 1841. jún. 5.

⁷ *Pesti Hírlap*, 1841. aug. 25.

1843 végén egy új kezdeményezés vonta el a látogatók egy részét: a néhány éve működő Budai Casino is koncerteket hirdetett Frankenburg Adolf aligazgató ösztönzésére. November 5-én vasárnap délbén, a Nemzeti Casino szokásos időpontjában tartották első hangversenyüket műkedvelők részvételével, nagy látogatottság mellett. A következő héten Schodelné, a Nemzeti Színház primadonnája lépett fel a körükben, és ez ismét üres széksorokat eredményezett a pesti rendezvényen. A budai sorozat további sorsáról nem tudunk, minden bizonnyal ugyanúgy elsorvadt, mint néhány évvel később a pesti. Zenei programjaik felélesztéséről csupán 1851 végén adott hírt a *Pesti Napló*, nem sokkal a Ridley-Kohne-kvartett nagysikerű újjaszervezését követően: „A budai casino, melyből az utóbbi időkben csaknem minden élénkség kihaltnak látszott, legközelebb ismét élénkülni kezd; látogatóinak száma szaporodik, s így természetesen szaporítani fogják az élvezeteket is. Mint mondják, a tél folytán némely műkedvelők néhány hangversenyt fognak e helyen adni.”⁸

A pesti non profit kamarazenei koncertek folyamatos támadás alatt álltak, mivel sértették a koncertszervezők üzleti érdekeit, és a legínségesebb időkben még a Hangszegyleti Zenede programjainak is konkurenciát jelentettek. Talán ennek is köszönhető, hogy a lapokból egy idő után már nemcsak a kamarakonzertek kritikái, hanem a műsorai is elmaradtak. A szórakozás ezen kifinomult módját a közönség igénye, pontosabban igénytelensége, illetve érdeklődésének változása is ellehetetlenítette. Amint a *Társalkodó* című lap recenziója 1844. november 17-én megállapította, „a pár év ótai hangversenydüh higgadni kezd fővárosunkban, 's az emberek lassankint maradóbb becsű élvezetekhez is vonzódnak. Ezek közé méltán tartoznak a' jobb szini élvezetek, miket, kivált nemzeti színházunkban a közönség most inkább mint valaha feltálálhat.” A megmaradt koncertek fő vonzóerejét virtuózok jelentették, elsősorban az énekesek és zongoristák fellépései.

A „hangászati multságok” támogatását végül 1846 júniusában vonta meg a kaszinó közgyűlése, a lapok azonban már régóta – miközben valójában még zajlottak a koncertek – tényként írtak a sorozat megszűnéséről, elősegítve annak bekövetkeztét. Az *Életképek* 1846. március 13-án közölte az alábbi szarkasztikus megállapítást: „A' casinói vasárnapi hangversenyek megszűntek: ugyan hol fog most – ruhakiállítás lenni?”

A Ridley-Kohne-kvartett újjáéledése (1850)

Az 1840-es évek második feléből szinte semmit sem tudunk Ridley-Kohne vagy társai tevékenységéről. A fent vázolt körülmények sem kedveztek a nyilvános kamarazenének, a szabadságharc és az utána következő megtorlás időszaka pedig eleve nem sok lehetőséget kínált a hangversenyek szervezésére. Majd az együttes 1850 végén új életre kelt Rid-

△ Zenekedvelőkre azon örvendetes hírt beszélük, miszerint Ridley Khone, a derék hegedű-virtuoz, fővárosunkban Concert spirituelleket szándékozik megindítani s azokat a zene-időszak folyama alatt hetenkint folytatni. E dicséretes vállalatának gyámolítására már a legjelesebb zenészek és énekesek csatlakoztak, — sőt, hallomás szerint, mind a nemzeti színház kardalnokai, mind a zeneegylet növendékei készséggel ajánlkoztak gyámolítására. — E hangversenyeknek annál nagyobb mértékben örvendhetünk, mert valamint a classica zeneművek előadása egyedül képes arra, hogy a közönségben a valódi, az ép és egészséges zeneizlést terjessze, ugy eddig épen a zenének ezen legnemesebb fájától vagyunk csaknem teljesen megfosztva Budapesten. Nemzeti színházunk, mely zene dolgában csak a divatot és újdonság iránti vak hódolatot ismeri vezéreül, mitsem tesz a magasabb zeneizlés terjesztésére, sőt mondhatni, hogy e nemzeti intézetünk csak nem egyedül áll Európa valamennyi előkelőbb színházai közt mint ol-

ley-Kohne Dávid, Kirchlehner Ferenc, Pfeiffer Antal és Szuk Lipót részvételével. Valamennyien a Nemzeti Színház zenekarának tagjai voltak, így könnyebben egyeztetni tudták az időbeosztásukat. A *Pesti Napló* 1850. november 12-i híradásából megerősítést nyerhetünk arról, hogy a hasonló rendezvények valóban évekig szüneteltek a fővárosban, és a szervezők célja az egykori sorozat felélesztése volt.

„Zenekedvelőkre azon örvendetes hírt beszélük, miszerint Ridley Khone [Kohne], a derék hegedű-virtuoz, fővárosunkban Concert spirituelleket szándékozik megindítani s azokat a zene-időszak folyama alatt hetenkint folytatni. E dicséretes vállalatának gyámolítására már a legjelesebb zenészek és énekesek csatlakoztak [...]. — E hangversenyeknek annál nagyobb mértékben örvendhetünk, mert valamint a classica zeneművek előadása egyedül képes arra, hogy a közönségben a valódi, az ép és egészséges [sic] zeneizlést terjessze, ugy eddig épen a zenének ezen legnemesebb fájától vagyunk csaknem teljesen megfosztva Budapesten.

[...] hosszú időre becses emléküek maradnak a nemzeti cassino classicus hangversenyei, melyek, boldogabb időkben, évek hosszú során, adtak a közönségnek nemes élvezet, alig lévén hangversenye, melyben Mozart, Beethoven, Haydn hasonlíthatlan remekeiből kisebb nagyobb darabok elő nem fordultak volna. Minthogy pedig újabb időkben e hangversenyektől is fosztva vagyunk, a derék Ridley-Khone [Kohne] szándékolt vállalata annál nagyobb dicséretet érdemel; s reméljük is, hogy a szépnek és jónak gyámolítására hajlandó közönség részéről annál buzgóbb pártolásban fog részesülni...”

A sorozatot valóban támogatta közönség, amelybe beletartoztak Ridley-Kohnéék kollégái: az operaház énekesei és kardalosai is. Hozzájuk csatlakoztak a Pestbudai Hangszegyleti Énekiskola (a következő évtől Pestbudai Hangszegyleti Zenede) tanárai és növendékei. 1850 ősztől ugyanis Ridley-Kohne és Pfeiffer Antal itt is alkalmazásban állt, és az intézmény már a sajátjaként kezelte e hangversenyeket, kezdettől felvállalva a közönségszervezés fel-

⁸ *Pesti Napló*, 1851. dec. 23.

adatait (1852-től már Szuk Lipót is tanított a Zenedében). A helyszínt az első két évben a Zenede ingyen biztosította a lipótvárosi német színház 1. emeletén található, koncertekre kiválóan alkalmas termében, majd 1852 őszétől két évig a Lloyd Társulat adott otthont a koncerteknek.

1854-ben a helyiségek felújítása miatt Beregszászy Lajos zongoratermében indult a sorozat, melynek folytatásáról nincsenek részletes adataink, csupán az általános visszatekintések tájékoztatnak az elkövetkező két évad sikereiről. 1856 elejére az Európa Szálló lett különösen kedvelt koncerthelyszín, és Ridley-Kohne együttese is többször szerepelt itt önálló eseményeken (1856. február 23-án Clara Schumann matinéján működtek közre Schumann zongoraötösében, március 1-én pedig Otto Königlőw hegedűművész koncertjén játszották Mendelssohn egyik kvartettjét). Ugyanakkor egyszeri alkalommal a Péter-féle zongorateremben is tartottak „quartett-soirée”-t egy beteg kolléga, Ellenbogen Adolf támogatására.

1856 őszén visszatértek a Zenede termébe, majd az 1857–58-as és 1858–59-es évadokban az Európa Szállóban hirdették meg bérletüket. Utóbbi épület a Tudományos Akadémia közelében, a mai Széchenyi téren állt a Lánchíddal szemben, és báltermét előlelő közönség látogatta (az 1867-es koronázás idején itt szállt meg a külföldről érkező arisztokráta színe-java).

„Concert spirituel” Pesten

Az 1850-ben indult új sorozat eseményeire a *concert spirituel*, magyarul „szellemi zenély” terminust használták. Az elnevezést külföldön régóta ismerték, hazánkban viszont ekkor vált divatossá, és nem igazán jelentett mást,

mint a korábbi kamarazenei rendezvények „classical”, azaz komoly zeneműveinek igényes előadását, a szellemi értékek ápolását. Ridley-Kohne és társai a vasárnap délutáni fél 5-ös időpontot a második évadban déli 12 órára tették át, ennek a *concert spirituel*nek „művészi négyes zenészi reggély” volt a magyar megfelelője (a koncertek a következő évben visszakerültek délutánra).

Az első hatos sorozat műsorának „komolysága” szembeütő az előző évtized lényegesen könnyedebb repertoárához képest:

- 1850.11.17. Mendelssohn: Esz-dúr v4, Hummel:
E-dúr zg3 (km. Kubinyi Krisztina), Beethoven:
C-dúr v5 (km. Saphir br. és Huber József gka)
- 1850.11.24. Haydn: B-dúr v4, Volkmann: b-moll
zg3 (km. a szerző), Onslow: c-moll v5
- 1850.12.01. Beethoven: F-dúr v4 op.59,
Mozart: g-moll v5
- 1850.12.08. Mozart: C-dúr v4, Mendelssohn:
d-moll zg3 (km. Bräuer né), Spohr: C-dúr v6
- 1850.12.15. Volkmann: a-moll v4, Onslow: f-moll v5
- 1850.12.22. Vieuxtemps: D-dúr heg.-zg. szonáta,
Beethoven: Esz-dúr szeptett

A vokális számok és kíséretes szólódarabok helyét a zongorás kamarazene vette át, és a látogatottság ennek ellenére sem csökkent. Amint a *Pesti Napló* írta 1850. december 10-én: „Ridley-Khone [Kohne] *concert-spirituel*je a német színház épületében olly látogatott volt tegnapelőtt, hogy sokan a teremen kívül kénytelenítették hallgatni a gyönyörű zenét.” A következő év elején induló ciklust a sikerre való

Az Európa Szálló (balra) és a Lloyd-palota (szemben), 1846

tekintettel már a második koncertet követően elkezdték szervezni. A kamarazene iránti igény megnövekedését jelzi, hogy miután Rudolf Willmers zongoraművész koncertet adott a Nemzeti Színházban, spontán módon néhány nappal később, december 6-án Ritter Sándor lakásán Beethoven B-dúr és D-dúr zongoratriójában is fellépett. Ritter volt az, aki a zenede titkáráként a Ridley-Kohne-kvartett koncertjeit szervezte, és akinél „minden pénteken műkedvelők által hasonlóan quartett-mulatságok tartatnak, melyekre a klasszikai zene barátinak válogatott köre szokott megjelenni.”⁹ Willmers három nappal később saját szállásán ismételte meg a Beethoven-triók előadását. Amikor elhagyta a fővárost, ígéretet tett, hogy „a feledhetlen műelveket nyújtott concert spiritueleket közreműködésével ismét fölújítandja.”¹⁰

Amennyire a hiányos adatokból látszik, a koncertsorozatok a következő években is hasonló módon zajlottak. A Ridley-Kohne-kvartett 1851. november 23-án például Haydn D-dúr és Mozart A-dúr vonósnégyesét, illetve Beethoven c-moll zongoratrióját játszotta Kubinyi Krisztinával. 1852. november 14-én Mozart g-moll vonósötösét és Kubinyi kisasszonnyal Mendelssohn h-moll zongoránégyesét adták elő, és a kettő között Hasselt-Barth Anna Schubert *Margit a rokkánál* című dalát énekelte.

Az 1853. február 20-án induló hatos ciklus a *concert spirituel* helyett a *concert de salon* (szalon zenély) elnevezést kapta, ami a műsor fellazítására utalt. A közönség már az első alkalommal konstatálhatta, hogy a kezdő Haydn-vonósnégyes (G-dúr) volt az egyetlen kamaramű, amelyet három vokális szám és Hummel fuvola-zongora-cselló variációja követett. A kamaraszám 27-én Spohr zongoraötöse volt (km. Wavrik úr, ill. az első hegedűst Huber Károly helyettesítette), március 6-án pedig Mendelssohn a-moll vonósnégyese, 20-én ugyanő zongoratriója (km. Khaill Antal) és április 3-án Fesca zongoratriója (km. Fánicsy Etelka). Március 13-án egy különös vonósnégyes indította a programot: Ridley-Kohne négy hegedűre írt „hangversenye”, amelyet a színházi zenekar nyolc tagja játszott.¹¹

Az 1852–53-es évadban a második hegedűt Strohmayr Adolf, a következőben Huber Károly játszotta, majd 1855

végén Kirchlehner visszatért az együttesbe. Hasonló változások voltak a brácsaszólamban is: 1856-ban Möldner Károly, 1857-ben Spiller Adolf vette át Pfeiffer Antal helyét, aki olykor később is csatlakozott régi társaihoz (1859. március 7-én a Vakok Intézetében például az eredeti, 1850-es felállításban léptek fel).

Külön említést érdemel Szuk Lipót (Leopold, 1821–1897), a vonósnégyes állandó csellistája. Nevét a koncertműsorokban és újságcikkekben mindenféle következetesség nélkül írták, akár ugyanabban a bekezdésben is többféleképpen: Suck, Szuck, Suk, Such vagy a leggyakrabban használt, magyaros Szuk változatban. A művész édesapja, György, Gothában született. Katonazenekart vezetett, majd Pesten a Német Színház zenekarában játszott. Érdekes, hogy mind a négy fia muzsikált a Nemzeti Színházban: rövidebb ideig Mátyás kürtön és György fuvolán, a legfiatalabb András viszont 20 éven át oboán. Az 1821-ben született Lipót a csellót választotta, és az 1840-es évek elejétől 1873-ig (egyes források szerint 31, mások szerint 33 éven át) játszott a színház zenekarában, illetve 1852-től négy évtizeden át tanított a Zenedében. Ridley-Kohne kvartettjében 1850-ben vette át a cselló szólamát, és egyes források szerint 1862-ig muzsikáltak együtt, pontos adataink azonban csak 1859-ig vannak a teljes együttes fellépéseiről (Ridley-Kohne és Szuk 1860-ban is hirdetett kamarazenei sorozatot, és 1862-ben még szerepeltek zongoratrióban).

Közös működésüket egy ünnepi esemény kapcsán felmerült, 1840-től fél évszázadon átívelő gondolat keretezte a *Pesti Napló* újságírójának 1888. decemberi megfogalmazásában: „Az Erkel-lakoma [...] ma délután két órakor tartott meg a Vigadó egyik éttermében. [...] Három hosszú asztal közül mintegy 120 vendég foglalt helyet, az irodalom és művészet számos kitűnőse [...], az opera zenekara csaknem teljes számmal [...], továbbá két veterán nyugdíjazott zenekari tag: Ridley Kohne és Szuk, a kik már Erkel legelső operájában, a Báthory [Bátori] Máriában közreműködtek [...]”¹²

Szuk Lipót

⁹ *Hölgyfutár*, 1850. dec. 10.

¹⁰ *Magyar Hirlap*, 1850. dec. 29.

¹¹ A ma már ismeretlen kompozíció 3. tétele az utóbbi időben többször megszólalt a Filharmóniai Társaság művészeinek köszönhetően. 2024. június 16-án Nagao Haruka, Stankowsky Eszter, Gál Károly és Fahidi Patricia játszotta Budakeszin, ennek felvétele az interneten is elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=uqyHzHZqTC0>.

¹² *Pesti Napló*, 1888. dec. 18. Az eseményen Erkel karmesteri működésének félszázados jubileumát ünnepelték.

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Vörösmarty Színház Székesfehérvár – 2025. március 10.

Március 10-én Mozart és *Da Ponte Così fan tutte* című operájának pódiumelőadásával kedveskedett a székesfehérvári közönségnek az Alba Regia Szimfonikus Zenekar és vezető karmestere, Dobszay Péter a Vörösmarty Színházban. Az előadásban a helyi Vox Mirabilis Kamarakórus működött közre (karnagy: Zemlényi Katica).

Malina János

Ha egészen pontosak akarunk lenni, akkor ez az előadás csak *nagyrészt* volt pódiumelőadás, mert jóllehet díszletek nélkül zajlott, az átöltözéses alaptörténet miatt a darab nem is igen lett volna játszható a – részben jelzésszerű, részben nagyon is parádés – jelmezek nélkül; emellett az énekesek ki-bejöttek, eljátszották szerepüket, sőt egy-egy geg erejéig a karmestert és a zenekari tagokat is bevonták a játékba, bár rendező neve sehol sem volt feltüntetve.

Az opera előadástörténete a legkacskaringósabbak közé tartozik Mozart oeuvre-jében: a 19. században szövegkönyvének trivialitása és erkölcstelensége miatt játszották keveset; később, ha mégis elővették, legtöbbször gyökeresen átalakították a szövegkönyvet. S bár a 20. század folyamán a helyzet gyökeresen megváltozott, és az opera közkedvelt repertoárdarabbá vált, azt azért ma sem tagadhatjuk, hogy a történet vérmacsó. Ma azonban sokkal inkább hagyjuk magunkat meggyőzni Mozart zenéje által, amelyet nem is egy mostani méltatója talál mélyebbnek és emberibbnek még a másik két Da Ponte-buffánál, a *Figaronál* és a *Don Giovanninál* is. A párcserés próbatélt pedig nevezhetjük éppen frivolnak, de ez a fajta konfliktus – „visszarendeződéssel” vagy anélkül – számos színpadi és irodalmi mű alapjául szolgált a középkortól Shakespeare-en keresztül Goetheig.

Hat szereplőjével a *Così* kamaraoperának számít az utolsó évtized Mozart-operái között, és tömörségével, feszes ritmusával ideális választás egy viszonylag kis színházban történő pódiumelőadás szempontjából. A műben viszonylag kevés a secco, viszont sok és fontos az *accompagnato* – zenekari kíséretes – recitativo, ami a zenekar szerepét a szokásosnál is jobban kiemeli. Előadása így valódi próbatétel a zenekar számára is.

A Zenekar olvasói tudják, hogy eddig is nagy rokonszenvvel figyeltem a kiváló Dobszay Péter vezetői tevékenységét egyik hátrányos helyzetű zenekarunk élén. S ezúttal is örömmel tapasztaltam, hogy a számottevő fejlődés íve továbbra sem tört meg. Azon túl, hogy Dobszay messzemenően koncentráltan, a mű koherenciáját érvényre juttatva, nagyfokú érzékenységgel és átgondoltan irányította az előadást, a zenekar is felnőtt a feladathoz, és nagy odaadással, precizitással játszott, és egyes drámai vagy expreszív pillanatokban főszereplővé is tudott válni. Külö-

nösen emlékezetesnek bizonyultak a makulátlanul szép kürtszólók.

Az énekes szereplők egészében szolid színvonalon járultak hozzá a produkció sikeréhez. Első helyen az egyik legfiatalabb énekest, a Guglielmo szerepét alakító Kósa Lőrincet szeretném kiemelni, aki hanggi adottságaival, kitűnő színészi teljesítményével, zenei magabiztosságával, továbbá azáltal tűnt fel, hogy az ő énekbeszédje hatott a legtermészetesebbnek, leggördülékenyebbnek. (Jegyezzük meg, hogy a prozódiai borzalmakat egymásra halmozó magyar fordítás – az előadás ugyanis magyar nyelvű volt – mindegyiküket erősen próbára tette.) Dorabella szerepében Bagosi Orsolya nyújtott kiváló énekesi teljesítményt, és róla is elmondható, hogy színészilag meggyőzően és árnyaltan „hozta” a figurát. Az előadás egyik legszebb, erős atmoszférájú részlete volt a Kósa Lőrincsel énekelt kettőse a II. felvonásban; s itt a zenekar is különösen finom empátiával kommentálta a szereplők szavait, érzelmeit. A Fiordiligit játszó Horák Renáta egy csöppet drámaibb, romantikusabb hang az ideálisnál, bár a II. felvonásbeli, „Per pietà” kezdetű áriájában fölényesen intonálta az – állítólag Mozart által a bemutató Fiordiligijének boszszantására belekomponált – hatalmas ugrásokat, és helyenként valódi – és kifejező – pianókra is rászánta magát.

Balczó Péter hangja egy cseppet fáradtnak, néha forszírozottnak tűnt ugyan, ám I. felvonásbeli áriájában („Un' aura amorosa”) szívhezszerűen, nagyívűen, egy Taminóhoz méltó fűtöttséggel énekelt, és az együttesekben is kitűnt precizitásával, reakciókészségével, szépen emelve ki az opera titkos opera seriarcát. Kissé mackósra vette szerepét a Don Alfonsót alakító Endrész Ferenc, de ez meg a buffa-vonalhoz illeszkedett kitűnően.

Végül pedig Tatai Nóra Vespinaként igazolta korábbi sikereit makulátlanul tiszta, legömbölyített hangjával és rendkívül szépen csengő magasságával, biztos intonációjával. Ugyanakkor a hang némiképp sötét (vagy sötétített?) karaktere és az énekesnő kissé félszeg mozgása miatt hiányolnunk kellett azt a fajta élt és cserfességet, amely a Serpinák, Susannák és Despinák alakját alapvetően meghatározza. Álrúhás férfiszerepeiben (orvos és jegyző) ez a hiány azonban nem volt érzékelhető, és itt felhőtlen szórakozást nyújtott ő is.

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem 2025. március 15.

A 20 éves MŰPA kétnapos születésnap műsorfolyamában különleges színfoltot jelentett a március 15-én délután „Zenészgenerációk – fókuszban a trombita” címmel meghirdetett műsor. Ebben a Várdai István művészeti vezetésével fémjelzett és Tfirst Péter koncertmester által vezetett Liszt Ferenc Kamarazenekar több trombitát foglalkoztató versenyműveket, illetve barokk tételeket szólaltatott meg. Trombitán pedig a legalábbis másfél generációt képviselő Boldoczki Gábor, Pálfalvi Tamás és Seidl Dénes működött közre – vagyis inkább: játszott főszerepet – a hangversenyen. Boldoczki mindhárom trombitás darabban játszott; a másik két művész egymást váltotta a két trombitás versenyművekben Boldoczki partnereként.

Malina János

A trombita-túlsúly ellenére igazán változatos program gerincét a nyitó- és a zárószám, két eredeti barokk versenymű képezte: az egyik Vivaldi RV 537-es, *C-dúr két trombitás koncertje*, a másik pedig Telemann TWV 54:03-as műjegyzékszámú, *D-dúr három trombitás koncertje*. Ezzel a kitűnő művészek maradéktalanul elkerülték a modern trombitások barokk műsorú koncertjeinek örök kelepcecéjét, az átíratok túlsúlyát (olykor kizárólagosságát) a programban. Annál is inkább, mivel a műsor középpontjában egy kortárs, szűk 20 évvel ezelőtt született versenymű, afféle stílusjáték állt: Enjott Schneider sokoldalú német komponista *Vivaldissimo* című, két trombitára, vonószekarra és csembalóra írt darabja. Ez utóbbi abban is hűen követi a barokk példákat, hogy a barokk clarino-játékosok (szólótrombitások) hangfekvésését alkalmazza a koncertáló szólamok számára, tehát a szólisták ebben a műben is ugyanazon a clarino-szólamok eljátszására kifejlesztett, kisméretű, ún. „Bach-trombitákon” játszottak, mint az eredeti barokk művekben.

A versenyművek között, pihentetésképpen, a Liszt Ferenc Kamarazenekar Vivaldi *Arsilda*, *Pontus királynője* című operájának nyitányát, illetve Rameau *A tyúk* című népszerű csembalódarabjának vonószekari átíratát adta elő.

A három, nemzedéktől függetlenül kiemelkedő képességű trombitás szólista élményszerű hangminőséggel, tiszta intonációval és mintaszerű összjátékkal igazol-

ta szakmai tekintélyét. Amit ezen túl is nyújtani tudtak, az az, hogy élni tudtak a lehetőséggel, amikor a zene a hangszer nagyon is markáns, katonás jellegétől eltérő karakterek megformálására adott lehetőséget. Ilyen alkalommal szolgáltak a Boldoczki és Seidl által játszott Vivaldi-koncert zárótételében megjelenő sóhajmotívumok, vagy a Schneider-darab lassú tételének éneklő motívumai. Ez utóbbiban feltűnt a Pálfalvi Tamás által megszólaltatott második trombita kifejezetten meleg hangszíne, amely izgalmas kontrasztot és változatosságot vitt a koncert alapvetően érces és férfias színvilágába.

Technikai szempontból persze az archaizáló, de mégiscsak kortárs Schneider-mű volt a legigényesebb, egyben a legcsillogóbb, legsokszínűbb. A nyitótételben a fürge repetíciók pontos szinkronitása, a gyöngyöző staccato-menetek, a lassúban Tfirst Péter magabiztos szólója, míg a zárótételben a boszorkányosan gyors skálatöredékek és a kristálytisza, hosszú oktávmenetek kivitelezése bizonyította a zenekar és Boldoczkiék klassziszát.

Mindeközben a zenekar is kitett magáért. Játékának dinamikai sokszínűsége, kontrasztgazdagsága, a Vivaldi-nyitány drámai karakterének kiemelése, lassú szakaszának kitárulkozó líraisága mellett a ritmikus elemek erőteljes érvényesítése és a különleges effektusok – így a Schneider-mű lassú tételében a zenekarban megjelenő borzongásszerű akcentusok – érzékeny megformálása is megfogta a hallgatót. S a műsoron szereplő egyetlen átírat, a Rameau-darab is teljes értékűen hangzott ebben a csípős és szellemes előadásban.

Pannon Filharmonikusok – Pécs

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem 2025. március 21.

Március 21-én „Vallomások” című programjával vendégszerepelt a Műpában a Pannon Filharmonikusok együttese. A műsoron két gyakran játszott, népszerű darab szerepelt: Beethoven *Hegedűversenye* és Csajkovszkij 6., „*Pathétique*” szimfóniája. A zenekart a korábban Eötvös Péter által patronált, még mindig rendkívül fiatal Nicolò Umberto Foron dirigálta. A versenymű szólistája is világszerte elismert művész, Viktoria Mullova volt.

Malina János

Kiváló zenekar, nagyevű közreműködők, örökzöld repertoárdarabok – van, hogy az ember titokban tart tőle, hogy ez így túlságosan is szép, és az egészből valami megbízható középster, netán unalom jön majd ki. Nos: aki erre

számított, nagyobb nem is tévedhetett volna. Foront másodszor volt alkalmam a pécsi zenekar élén látni, és első, rendkívül kedvező benyomásmat ez a mostani hangverseny végleg megerősítette. Vezénylése tökéletesen megfelelt az Eötvös Péter által róla mondottaknak: „A hangversenyeken igen koncentrált, de nyugodt és összeszedett.”

A Mahleréhez hasonló szálás termete, széles gesztusai szuggesztívek és erő sugároznak, ám mi sem áll tőle távolabb, mint az elnagyoltság, a külsőséges monumentalitás. Ez a Beethoven-koncertben közvetlen élményként valósult meg, a művet ugyanis valósággal kamarazenei finomsággal, a karcsú-áttetsző hangzással, a nűanszok végtelenül gondos megformálásával szólaltatta meg. Ebben a törekvésében ráadásul tökéletes partnerre talált a zenekarban és a szólistában egyaránt. A művésznő finom alkata, historikus tapasztalatai egyrészt megalapozzák karcsú és mindenfajta forszírozástól és túlzott vibratótól mentes hegedűhangját, játéknak sallangtalanságát, másrészt hangsúlyozzák a versenymű legjobb értelemben vett nőies vonásait. Mindez imponáló technikai magabiztossággal társult. Ebben az előadásban a heroikus hang mellett a bensőségesség, a gyengéd gesztusok, a dinamikai árnyalás finomságai gazdagították a műről alkotott képünket.

A zenekar azzal hálálta meg a karmester különlegesen figyelmes vezénylését, hogy messzemenően és teljes sikerrel alkalmazkodott ehhez a karmester és a szólista által sugallt, a pianóknak és a makulátlan hangindításoknak különös figyelmet szentelő, kamarazene-szerűen áttetsző hangzást eredményező megközelítéshez. A remek tempója révén végtelen nyugalmat árasztó lassú tételben meghatározó effektusnak bizonyultak a kürt visszatérő, puha és finom pontozott ritmusai, a szólista pedig úgyszólván eggyé olvadt az őt gyengéden körülvevő zenekarral. A zárótétel is ritkán hallható kecsességgel szólalt meg, és felfigyelhettünk a ze-

nekari tuttik tömör és kiegyensúlyozott megszólalására is. Jóllehet Csajkovszkij tragikus hangvételű utolsó szimfóniája egészen más világot képvisel, és a pódiumra lépő együttes is jóval nagyobb létszámú volt, mint a koncert első felében, jól érzékelhető volt a folytonosság a Beethoven-műben tapasztalt előadói megközelítéssel: a legszenvedélyesebb pillanatokban is tapasztalható mértéktartással, a részletek finom árnyalásával, a zenekari hangzás áttetszőségével. És lám, mindez meghálálta magát a határos eszközök olyan fölényes ismerője és alkalmazója esetében is, mint Csajkovszkij: ilyen előadásban érzékeltük igazán, hogy – más műveinek egy-egy gyengébb pillanatától eltekintve – Pjotr Iljics sokkal több, mint bombasztikus hatásokkal operáló mesterember. A valóban érzékeny interpretáció megmutatta harmóniáinak választékosságát és nemes érzelmességét, rendkívüli dallaminvincióját és főleg a tragikus hangütés őszinteségét és hitelességét – nem beszélve olyan eredeti gondolatairól, mint az 5/4-es metrumban komponált valcer. Elfojtott szenvedély testesült meg emitt a pianissimo timpani ütések szívdobogásában, és Foron már-már avantgárd színezetű, szikár csontzenét csalt elő a zenekarból a félelmetes, induló-karakterű scherzóban. A tragikus zárótételt pedig nemigen hallottam még ennél szívbe markolóbban megszólaltatni: a pécsi zenekar vonóskara egy elementáris erővel idézte elénk a fájdalom feltorló hullámain. Gyönyörű este volt: egy jelentős karmester és egy elhivatott zenekar egymásra figyelő, egymást inspiráló együttműködésének gyümölcse.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem 2025. március 22.

Giuseppe Verdi „legnagyszerűbb operáját” szólaltatta meg a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara Riccardo Frizza vezényletével a Művészetek Palotájában. Mielőtt a kedves Olvasó azon töprengene, hogy vajon a zeneszerző melyik dalművére gondoltam, gyorsan elárulom, hogy nem operáról van szó. A kifejezést a kissé ironikus Verdi-kortársaktól kölcsönöztem, akik a *Requiemet* jellemezték ily módon. És milyen igazuk volt! Vitán felüli, hogy Verdi gyászmiséje az olasz opera szenvedélyét ötvözi a vallásos érzelmek őszinteségével. A mű alkotója egyik legdrámaibb, ugyanakkor legemberibb alkotása, éppen ezért kivételes szerencsének éreztem, hogy nemcsak október-november fordulóján hallható, mikor „szezonja” van a requiemeknek, hanem most, a tavasz kezdetén, március 22-én is műsoron volt.

 Kovács Ilona

Szerencsésnek bizonyult a szólisták kiválasztása is, mivel pályájuk során mind a négyüknek meghatározó Verdi operakarakterinek megformálása. Hogy mást ne mondjak, az amerikai szoprán, Leah Crocetto-t Sydney-től Austinig dicsérik az *Aida*-ban nyújtott alakításáért. Vörös Szilvia 2018-ban a *Traviata*-ban Bervoix Flora szerepében debütált a bécsi Staatsoperben, melynek azóta is magánéneke. A tenor, Antonio Poli többek között Alfredo, Fenton és Nabucco szerepében aratott emlékezetes sikereket, és Bretz Gábor is többször megörvendeztette már közönségét Verdi-tolmácsolásaival itthon és külföldön egyaránt. Az operákban is – de a *Requiemben* különösen – nem elég

azonban kiemelkedő képességű operaénekesnek lenni: a zeneszerző fontos dramaturgiai súlyt adott a szólista-duetteknek-tercetteknek-kvartetteknek is. Már a nyitótételben, a Kyrie végén szépen sorban bemutatkoznak a szólisták úgy, hogy egymásnak adják át a szót. Ahogyan kvartettjük szólamai ezen az estén egymásba kapcsolódtak, azzal az énekes kamarazenélés magasiskoláját mutatták meg. Igaz, Crocetto szopránja itt még meglehetősen él-esnek és olykor – de tényleg csak olykor – kissé alacsonyan intonálnak hatott. A *Recordare* tétel szoprán és mezzo ket-tőssére azonban már teljesen kiegyenlítettten szólt a két nő szólam. Ugyancsak a két énekesnő mutatta be az *Agnus Dei* tétel gregoriánt idéző unisono-alaptémáját is, mely első-sorban letisztult egyszerűségével ragadta meg a hallga-

HANGVERSENY

tót. Szólóban is szép perceket köszönhattunk nekik. Ilyen volt Crocetti utolsó, *Libera me* tételbeli szólója, melynek végén mélyen megindítóan, szinte suttogva recitálta az utolsó könyörgést. Vörös Szilvia is egyenletesen magasszintű teljesítményt nyújtott. Az egyik legszebb szólója a *Liber scriptus* áriájának megformálása volt, ahol a kétségbeesett hangvétel és a végső ítélettől való félelem ábrázolásával egy szenvedélyes melodráma jelenetbe vezette hallgatóságát. Antonio Poli habitusából eredően a Verdi-mű operaszerűségét emelte ki, a szöveget mindannyiszor személyes, megélt drámaként interpretálta, Bretz Gábor pedig minden megszólalásában világsztárhoz méltó színvonalon énekelt. Ha csak a *Tuba mirum* második részében háromszor egymásután felhangzó *mors* szó eléneklése lett volna az összes szerepe, akkor is a hangverseny egyik felejthetetlen pillanatának előadójaként emlékeznénk rá.

A két zenei együttesről is csak a legjobbakat mondhatom: mind a kórus, mind pedig a zenekar csúcsmódban volt ezen az estén. Fizikailag és szellemileg is nagy kihívás szünet nélkül másfél órát játszani. Itt és most a legelső perctől a legutolsóig koncentrált előadást hallottunk. A kórus ragyogóan és kristálytisztán énekelt, a kényesebb részeket is magabiztosan hozta. Csak egyetlen példa: a *Kyrie* középrészében a *Te decet hymnus* kezdetű részben az énekkar a cappella szólal meg, ahol nincs jótékony zenekari hangzás, ami ápoljon

és eltakarjon. Egy ilyen kvalitású kórusnak persze erre nincs is szüksége. A szigorúan ellenpontos szerkesztésszerű ima fenségesen, egyben ihletetten szólt, és ez a továbbiakban is így maradt. Pad Zoltán, a kórus karigazgatója remek munkát végzett.

Riccardo Frizza a rá jellemző visszafogott mozdulatokkal magabiztosan tartotta össze a nagy létszámú előadói apparátust. Sok szép pillanatnak lehettünk részesei. Tökéletesen szólt például az egész művet átszövő *Dies irae* mindent elsöprő szenvedélye. Látványos volt a *Tuba mirum* hangszer elrendezése, aminél hagyományosan a karzaton távolabb elhelyezkedő trombiták és a zenekarban ülő trombitások felelgettek egymásnak, fanfárjaik pedig megelőlegezték az utolsó ítéletet jelképező harsonák hangzását. Szívhez szólóak voltak a fafúvósok a *Quid sum miser* elején, ahogyan bevezették a szoprán-, mezzo- és tenorszóló tercettjét. És még sorolhatnánk a példákat. Summa summarum: hibátlanok voltak a szófestő rezek és az ütősök, szép szólókat játszottak a fafúvók, és mindig megbízhatóak a vonósok. Egy ilyen mű ilyen magas szintű előadása után talán nem is lehet ráadást adni. Frizza végül mégis engedett a közönségnek és ezúttal kivételt tett: a *Sancus* tételt játszották el újra, aminek hangulatával pedig azt az üzenetet kaptuk útravalóul, hogy az Élet mégis csak győz a Halál felett.

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem 2025. március 27.

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar Kocsis-bérletének harmadik estjén csupa jól ismert darab csendült fel. Az együttes főzeneigazgatójának, Vashegyi Györgynek vezényletével a koncert első felében két 20. századi magyar komponista műve – Dohnányi Ernő *Szimfonikus percek* (op. 36, 1933–34) című sorozata, valamint Bartók Béla 3. zongoraversenye (Sz. 119, BB 127, 1945) – hangzott el, míg a szünet után Ludwig van Beethoven 3. (Esz-dúr, „Eroica”, op. 55) szimfóniája.

 Kovács Ilona

A *Szimfonikus percek*ből eredetileg három tétel készült el, ennek a Filharmóniai Társaság fennállásának 80. évfordulója tiszteletére rendezett ünnepi hangversenyen volt a bemutatója. Kodály ugyanerre az alkalomra írta a *Galántai táncokat*, Bartók pedig az *Öt magyar népdal énekhangra és zenekarra* (BB 108) című kompozícióját. A kritika elismeréssel fogadta az új műveket. Tóth Aladár szavait azóta is sokat idézik: „Melyik nemzet tud ma egyszerre három ilyen génuszt felmutatni? ... nemcsak a szellemet szórákoztatja, de felüdíti a lelket is. Lebilincsel és felszabadít.” Később Dohnányi két további tétellel egészítette ki a darabot, hogy a feleségével, Galafrés Elsával közösen alkotott A *szent fáklya* című tánclegendához szolgáljon kísérőzeneként. A mű egyik legizgalmasabb vonása az a gazdag hangszerelés és karaktergazdagság, amely Dohnányi stílusát egyedi módon jellemzi. Miközben a korszakban Bartók és Kodály népzenehez való kapcsolódása dominálta

a magyar zenei világot, Dohnányi inkább a késő romantikus és posztromantikus tradíciókhoz maradt hű. Ez itt is érezhető: a *Szimfonikus percek* rendkívül színes, érzékenyen kidolgozott hangzásvilágot mutat, amelyben a különböző hangszínek kontrasztjai központi szerepet kapnak. A zenekar interpretációjában az első tétel (*Capriccio*) azonnal magával ragadott lendületes, játékos karakterével. A fuvolaszólo és a cselló érzékeny, kifejező dallamai egy tündérszerű, huncut alakot jelenítettek meg, mint ha csak Puck lépett volna elő Shakespeare *Szentivánéji álom* című komédiájából. Az egész zenei anyag könnyedén mozgott, szökkenő ritmikájával és éles dinamikai váltásaival egy mesebeli világba repített. A második tételben (*Rhapsody*) a lírai hangvétel dominált. Az angolkürt és a klarinét közötti párbeszéd különleges atmoszférát teremtett, amely egyszerre volt nosztalgikus és sejtelmes. Dohnányi itt mesterien használta a fúvósokat, ez pedig inspirálóan hatott a muzsikusokra, mivel a két hangszer közötti dialógus nem csupán szépen kidolgozott, hanem kifejező erejében is kiemelkedően szólt. A tétel mintha

egy belső monológot formált volna meg, amelyben a melankólia és az emlékezés egyszerre volt jelen. A harmadik tétel (*Scherzo*) egészen más világot mutatott meg: itt már a groteszk és démoni elemek uralkodtak. A zene kísérteties és ironikus hangulatot árasztott, mintha az ördög kacagását hallottuk volna. Elmélyült volt a 4. tétel (*Tema con variazioni*) megfogalmazása és felszabadító a záró tétel (*Rondo*) sodrása.

Ez után csendült fel Bartók 3. zongoraversenye, ami a zeneszerző utolsó befejezett műve (leszámítva azt az utolsó 17 ütemet, amelyet Bartók halála miatt Serly Tibor fejezett be). A versenymű különlegessége, hogy sokkal líraibb, bensőségebb hangvételű, mint az előző két Bartók-zongoraverseny. Itt nem a drámaiság vagy a ritmikai komplexitás dominál, hanem egy finomabb, derűsebb zenei világ, amelyben azonban jelen van a búcsú és a remény kettőssége. A koncert szölistája, Jean-Efflam Bavouzet francia zongoraművész kiváló érzékkel ragadta meg a mű hangulatát. Az első tételben a főtéma artikulációja kifejezetten egyedi volt, finom, plasztikus billentéssel és természetes frazeálással játszott, amelyből egyszerre sugárzott az érzékenységgel és a letisztultság. A második tétel – amely ima vagy korál – mély valóságosságot hordozott. Bavouzet előadásában különösen szépen érvényesült a tétel csendes rezignáltsága, az éjszaka neszeit idéző halk zörejek és a markáns billentés

közötti kontraszt. A harmadik tétel energiája robbanásszerűen törte meg az előző kettő bensőséges világát. Kiemelt szerepet kaptak az ütősök, hiszen a fuga előtt fontos ritmikai impulzusokat adnak a zenekarnak. Bavouzet és a zenekar játéka lehangoló volt, precíz tempók, izgalmasan felépített dinamika jellemezte előadásukat, és diadalmas kicsengést kapott a finálé.

A közönség hatalmas tapssal jutalmazta az előadást, amelyre a zongoraművész elegáns és autentikus ráadásokkal válaszolt. A 20. századi francia impresszionizmus világába kalauzolja először Ravel *Le Tombeau de Couperin* című zongoraciklusából a Prélude és a Toccata hangzott el, majd szintén Raveltől a „*Jeux d'eau*” zárta a ráadásokat. Bavouzet itt is lenyűgöző technikával és stílusérzékkel játszott, egyértelművé téve, hogy anyanyelvi szinten beszél „ravelül”.

A koncert második felére maradt a zenetörténet egyik legjelentősebb és legforradalmibb alkotása, Beethoven 3. (*Eroica*) szimfóniája. A zenekar rendkívül magabiztos és átgondolt interpretációt nyújtott, amelyben az érzelmi mélység és a technikai precizitás tökéletes egyensúlyban volt. A lassú tétel drámaisága, a scherzo pezsgése és a finálé fokozatos építkezése mind-mind kiemelkedően szólalt meg. A közönség hatalmas ovációval jutalmazta az előadást, méltán ünnepezve a zenekart és Vashegyi György karmestert.

Concerto Budapest

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem 2025. március 29.

Március 29-én a Müpában a *Concerto Budapest* adott hangversenyt Keller András vezényletével. A műsoron Bernd Alois Zimmermann *Photopsis* című, 1968-ban keletkezett zenekari darabja, Liszt A-dúr zongoraversenye és Mahler zenekari dalciklusa, a *Dal a Földről* szerepelt; a versenymű szölistája Várjon Dénes volt, a Mahler-műben pedig Vörös Szilvia és Bernhard Berchtold énekelt szólót.

Malina János

A nyitószám, Zimmermann kompozíciója, egyetlen, megszakítás nélküli, megállíthatatlan hangfolyam, amely egyszerre tükrözi a szerzőre jellemző stílár-technikai „pluralizmust” és idézettechnikát, illetve a megrendelésre komponált mű „közönségbarát” aspektusait, a briliáns hangszerelést és a gondolatok, karakterek változatosságát. A zenekar imponáló biztonsággal, a részletek gazdagságát érvényre juttatva játszott, s Keller vezényletével a befejezés hatalmas fokozása valóságos világrobbanásig vezetett.

Liszt A-dúr zongoraversenye aligha adható elő költőiben és őszintébb átéléssel, mint ahogyan ezúttal, Várjon Dénes előadói kisugárzásától áthatva, megszólalt. Már a zongora kezdő akkordfelbontásai is mérhetetlen gyengédséget és fenséges nyugalmat tükröztek, azután pedig a briliáns hangfűzések hatottak úgy, mintha arany vagy ezüst csöppecskékből állnának – mintegy meglegezően az ekkor még nem ismert ráadásszám varázsos hangulatát. A zenekar pedig remek partnernek bizonyult

koncentrációban, a szenvedélyek hőfokában: indulatos téma a mély vonásokban, azután az első lassú szakasz megrendültsége, sejtelmes hangzása, egészen a scherzo szakasz harci zenéjéig – mindez mintegy magába fogadta, körbefogta a zongora szólamát. Várjon, az elmélyültség művésze pedig a zene heroikus, erőt sugárzó, vagy könnyed és légies oldalát is ugyanolyan azonosulással és szuggesztivitással tolmácsolta, mint a kezdet bensőséges hangjait.

A lelkes tapsokat Várjon Dénes – hallatlan bőkezűséggel – Liszt „A Villa d’Este szökőkútjai” című nagyszabású zongoradarabjának és talán legfestőibb művének eljátszásával köszönte meg. A briliáns hanghatásokon túl a többreszes, bonyolult mű kivételesen feszes, fegyelmezett – és ezáltal még izgalmasabb és szuggesztívebb – megformálása tette előadását különlegessé.

Ha a Liszt-koncert előadását az elképzelhető tökélyhez közeleink érezhettük, akkor a hátralévő, még monumentálisabb remekmű, a *Dal a Földről* előadására is így emlékezhetünk vissza – a kettő együtt pedig egy igazán ritka művészi élményt nyújtó hangverseny gerincét képezte.

HANGVERSENY

A Mahler-ciklus tökélyét mindössze egyetlen – mondjuk így – technikai jellegű probléma csorbította kissé: a művészileg, kifejezésben igazán kiváló tenorista hangerőbeli elégtelensége vagy indiszpozíciója. Pedig a hang önmagában véve nemes, és Berchtold nem egyszer szárnyaló dallamépítkezése, dikciója, érzelmi fűtöttsége is példás volt mind a „Bordal” kozmikus nyitóképében, mind a könnyedebb-groteszkebb tételekben. Csak hát ott volt mögötte a hatalmas mahleri zenekar, amellyel hangvolumenben nem tudott versenyezni.

Más kifogást keresve sem tudtam találni ebben a megrendítő erejű előadásban. Keller zenekara a megszokott precizitással és odaadással játszott, ám a karmester ennél sokkal többre törekedett. Mahler egyik legnagyobb és legnehezebb partitúrájának mélyreható ismeretében és nyilvánvaló művészi alázattal, igazi előadói költészettel idézte fel a zene kozmikus tágaságú vagy mámoros, természetet idéző vagy groteszk, élettől duzzadó vagy élettől búcsúzó pillanatait. A nagyszerűen játszó zenekar máskor is nagyszerű fúvósai közül pedig ezúttal hadd emeljem ki Kaczander Orsolyát,

varázslatosan szép fuvolaszólóiért. Keller András mellett azonban egy másik kiemelkedő művészegénység: a mezzoszoprán szólamot éneklő Vörös Szilvia is meghatározó szerepet játszott az előadásban. Mahler *alt*-nak nevezi azt a női hangfajt, amelyre a páros sorszámmú dalokat komponálta. A világosabb hangszínű Vörös Szilvia azonban biztos művészi intelligenciával elkerülte azt a csapdát, hogy hangját sötétítéssel, túlzott vibratóval próbálja testesebbnek, „altszerűbbnek” mutatni. Nem, őt nem a hangszín, hanem a kifejezés mélysége érdekelte, és számtalan hangulati árnyalatával, megrendítő közvetlenségével a lehető legtöbbet tette azért, hogy Mahler zenéjét közel hozza a hallgatóhoz. Nagyon szép és kiegyensúlyozott énekhang, biztos és maníroktól mentes technika, nagyszerű szövegmondás és a külsőségektől mentes, visszafogott, de annál mélyebbről fakadó, annál erőteljesebb kifejezés – mindez meghatározó volt az egész kompozíció, és különösen a beethoveni emelkedettséggű zárótétel, „A búcsú” megszólaltatására nézve. S mindez a teljes előadói gárda példás összjátékának részeként.

Szent István Filharmonikusok

Zeneakadémia 2025. május 4.

Családi hangulatú hangversenynek ígérkezett a Szent István Filharmonikusok május 4-i zeneakadémiai koncertje, amelyre a „Gaudeamus” sorozat keretében került sor. A vendégkarmester ugyanis Kelemen Barnabás, az est szólistája pedig fia, Kelemen Gáspár volt. Előre kell azonban bocsátanom: a zenei színvonal azt igazolta, hogy az előadók semmiképp sem pusztán maguknak muzsikáltak, hanem a közönségnek igyekeztek abszolút zenei élményt nyújtani – mégpedig nagyon is eredményesen.

Malina János

A nyitószám Beethoven *Prometheus-nyitánya* volt, s ez a különlegesen koncentrált, szenvedéllyel és izgalommal telített zenekari darab a maga öt percnyi terjedelmében is képet adott a zenekar kitűnő erőiről csakúgy, mint Kelemen Barnabás – rá szólistaként is jellemző – karmesteri impulzivitásáról és koncentráltóságáról. Amit persze sokan lélegzetvisszafojtva vártunk, az elsősorban Kelemen Gáspár találkozása volt a *Beethoven-hegedűversennyel*, azzal a fölülmúlhatatlan mű-óriással, amely pályájuk csúcán járó nagy hegedűsöknek is rendkívüli kihívást és próbatételt jelent. A Kelemen Barnabáshoz hasonlóan úgyszólván még csodagyermek-korban járó művészek esetében pedig mindig fölmerül a kérdés, hogy nem volt-e még elhamarkodott vállalkozás ezzel a kivételes alkotással a közönség elé lépni, éppen ezen mérni le az ifjú művész érettségét. Nos, megítélésem szerint a vállalkozás semmiképp sem volt elhamarkodottnak mondható. Kelemen Gáspár teljesítményéről e produkció alapján egyértelműen úgy gondolom, hogy mind technikai felkészültség, mind pedig személyes művészi kifejezőkészség tekintetében olyan fokra jutott, amely indokolja a Beethoven-hegedűverseny kihívásával való szembenézést, és

azt, hogy a művel való találkozásáról a nagyközönség előtt adjon számot. Azok a – mondjuk így – hiányosságok, amelyek Kelemen Gáspár játékában megnyilvánultak, röviden összefoglalhatók. Az egyik egyszerűen egy hangerő-deficit volt, amelynek révén nem volt egészen egyenrangú partnere a zenekarnak; ez nyilván a hangszer szerényebb kvalitásának és a felnőtt játékosénál még fejletlenebb izomerőnek is betudható. A másik jellemző pedig a kitűnően, sőt helyenként megragadóan megformált részletek és karakterek bizonyos összeforratlansága, egyenetlensége, az igazi átütőerő hiánya volt. A nyitótételben például a nagyszabású, helyenként Paganinire utaló, de jól felépített cadenza volt a legemlékezetesebb: itt az ifjú művész hangszíne is acélosabbá, személyes jelenléte ugrásszerűen intenzívebbé vált. A legérettebben megformált tétel a *Larghetto* volt; ezt Kelemen Gáspár megragadó bensőségességgel, a nüanszok iránti kifinomult érzékenységgel formálta meg. Fölényes virtuozitása elsősorban a zárótételben mutatkozott meg, de itt is megfigyelhetjük, hogy a cadenzában játéka hirtelen még átéltebbé, intenzívebbé vált. Mindent összevéve: Kelemen Gáspár remekül helytállt, de tehetsége még sokkal többet ígér. Mindeközben a zenekar sem játszott alárendelt szerepet: választékos zenekari színeknek, elsőrangú és kris-

tálytiszta fafúvósoknak örülhettünk; a zenekar világos vonalvezetéssel, a fortékban izmosan, mégis áttetszően és fegyelmezetten szólalt meg, és élményszerű, átszellemült pianissimókat is kicsalt belőlük az est karmestere. A műsor tetőpontját azonban kétségkívül a zárószám, Brahms 1. szimfóniája jelentette. Kelemen Barnabás ebben egyértelművé tette, hogy rangos művész a karmesteri pódiumon is. A Szent István Filharmonikusokról a legutóbbi két alkalommal is megállapíthattam, hogy átlagon fölüli, abszolút professzionista zenekar, amelynek a legjobbak között a helye az erős budapesti mezőnyben. Az együttesből Kelemen Barnabás is kihozta a benne rejlő magas technikai színvonalat, vezénylése egyszerre volt körültekintően precíz és szenvedélyes; ebben a tekintetben egy másik kiváló hegedűsből lett ki-

váló karmestert, Takács-Nagy Gábort juttatta eszembe. A legizgalmasabb tapasztalat mégis az volt, hogy a későn megszületett 1. szimfóniában, elsősorban a nyitótételben egy mindenféle rezignációtól, ősziesszínéktől mentes, drámai, zaklatott és heroikus, fiatalos Brahmsot mutatott meg rendkívül meggyőző erővel. A terjedelmes tétel mindvégig energiától duzzadt, a feszültség egy pillanatra sem lankadt, s a tragikus mozzanatok sem vezettek végső összeomláshoz. A mélypontot a komor és látomásos lassú tétel jelentette, amelyben emlékezetesen szépen szólalt meg a zenekar brácsaszólama. A 3. tétel derűs közjátéka után a zárótétel megrendítő lassú bevezetőjét egy mámoros, túlárado örömet sugárzó Allegro követte – himnikus erejű, fényekben és színekben tobzódó előadásban.

Szegedi Szimfonikus Zenekar

Szegedi Nemzeti Színház 2025. május 13.

Rendkívül ambiciózus programmal állt közönsége elé május 13-án a Szegedi Szimfonikus Zenekar. Különleges és egyedi koncertprogramjairól is ismert művészeti vezetőjük, Dubóczky Gergely vezényletével Arvo Pärt rövid kompozícióját, a *Silhouette*-et követően Ravel bal kézre írt *Zongoraversenyét* és *La valse* című táncművét, majd a hangverseny második felében Stravinsky *Tavaszi áldozatát* adták elő a Nemzeti Színház színpadán. Arvo Pärt 2008-ban vonószekarra és ütőhangszerekre komponált, 2015-ben átdolgozott kompozíciójával a mai zene vált a program kiindulópontjává, s innen ugrott, majd lépdelt vissza 1913-ig, az új zene diadalittas és botrányos áttörésének szimbolikus dátumáig. Az est másik vezérmotívuma Párizs, a négy mű közül három ősbemutatójának színhelye volt.

Malina János

A néhány perces Pärt-mű afféle zenei modellje a párizsi Eiffel-torornak, amely egyszerre testesíti meg a szerző vonzalmát a fülnek kellemes hangzások iránt, és az erőteljes vizualitást, amely ebben az előadásban is szinte láthatóvá tette az építmény szerkezetét és vonalainak kecsességét és lendületességét.

Ravel bal kézre írt zongoraversenyének szólistája Kiss Péter volt, akit korábban csakis kortárs zenét játszó, kitűnő kamarazenészként volt alkalmam hallani, ezért örömmel vártam, hogy a szólista szerepkörében is megismerjem. Nos, szereplése valóban sokban gazdagította a róla alkotott képemet. Zenei személyiségének súlya, kisugárzása volt: a szokásosnál szükségképpen vékonyabb zongora-faktúrával is egyensúlyt tartott a zenekarral, technikailag kifogástalanul játszott, és Ravel gyengéd vagy álmódzó karaktereit is átélten, líraian tolmácsolta. Dubóczky Gergely pedig hatalmas kontrasztokat, valósággal impresszionista színorgiát csalt ki a zenekarból. Ráadásszámként Kiss Péter egy Poulenc-művet játszott el: a picit frivol, ám alapjában szíváfájdító darabban ismét meggyőződhattunk játéka-
nak érzékenységéről.

A zenekari színek csillogtatására azután a program hátralevő része is igen sok lehetőséget kínált. A *La valse* (a Boleróval együtt) lehetett alapja annak a Perye And-

rás által megfogalmazott véleménynek is, miszerint, ha a dolog csak a hangszerelési képességen múlna, Ravel volna a legnagyobb zeneszerző a világon. Ma inkább úgy látjuk, hogy nem ezek a legjelentősebb művei, s hogy a többiek révén éppen elég nagy zeneszerző így is, de kétségtelen, hogy két eksztatikus fokozásba torkolló, ugyanazt a tánczenei anyagot makacsul, más-más színekbe öltöztetve ismételtető „hangkölteményét” maga Ravel is kulcsfontosságúnak tartotta. Dubóczky vezényletével a zene feltartóztatathatlan lendülettel, ugyanakkor feszesen és fegyelmezetten gördült előre, a karmester szinte egész testével szuggerálta a keringő ritmusát, miközben nem engedett a precizitásól sem, és remekül osztotta be a zenekar erőit a robbanásszerűen bekövetkező befejezésig.

A legnagyobb fa, amelybe zenekar és vezetője ezen az estén belevágta a fejszéjét, természetesen Stravinsky *magnum opusa*, a *Tavaszi áldozat* volt. Megvallom, féltettem is kissé a zenekart, hiszen egy kifejezetten gyenge akusztikájú helyszínen (vajon lesz-e valaha méltó hangversenyterme Szegednek?) egy az állandó létszámát nyilvánvalóan jóval meghaladó apparátust igénylő (öttagú fafúvós szólamok stb.), híresen nehéz darabot tűztek a műsorukra. Dubóczky azonban, úgy látszik nem az a szorongós alkat: elvállalta, hogy megszólaltatja ezt a jelentős művet Szegeden, és nagyon jól tette. A terem ugyan semmit sem változott, de a zene-

karon jól hallhattuk a művészeti vezető kétéves munkájának eredményét. Nem is az egyes művészek játéknak perfekciója volt az, aminek leginkább örülhettünk, hanem az az összedolgozottság, ami a vonós szólamok hangszínében, a fúvósok remek és precíz összjátékában, és az egész zenekar játékának koncentráltóságában és erőteljességében nyilatkozott meg. A hallatlanul nehéz fúvós szólókat tartalmazó műben itt-ott hal-

lottunk csak halványabb megnyilvánulásokat; ezzel szemben a mű monumentális szakrális táncai elemektáris erővel, a fiatalság, a tavasz, a természet képei pedig frissen és üdén szólaltak meg; különösen megragadóan tolmácsolták a II. részt nyitó misztikus hangulatú zenei anyagot, s varázslatosan hangzott itt az öt fuvola együttese is. Az alapjában szigorú alkatú Dubóczy pedig az eksztázisig tudta eljuttatni zenekarát.

Miskolci Szimfonikus Zenekar

MÜHA Művészetek Háza Miskolc 2025. május 15.

Aram Hacsaturjan, ha elfeledettnek nem nevezhetjük is, nem tartozik a manapság legaktuálisabbnak tartott múlt századi mesterek közé. Mindenképpen súlytalanabbnak minősül Prokofjev-nél vagy Sosztakovicsnál; pedig velük együtt kapta meg 1948-ban Zsdanovtól a Nagy Letolást formalizmusára, a néptől való elszakadására tekintettel. Szerencsére neki már egy év múlva minden meg lett bocsátva, és a nép átmeneti, kétszeres Sztálin-díjas ellensége a szovjet zeneszerző-szövetség titkára lehetett haláláig. (A formalizmus elejtett bunkósbotját mifelénk azután Mihály András vette fel, és mért vele csapást Bartók emlékére.)

Malina János

Első Sztálin-díját Hacsaturjan éppen azért a *Hegedűversenyért* kapta, amelyet május 15-én a *Miskolci Szimfonikus Zenekar* adott elő *Rico Saccani* vezényletével, *Francesco De Angelis* szólójával. Művét hallgatva azon kapjuk magunkat, hogy hiába Hacsaturjan mélyen gyökerező, ráadásul elő is írt konzervativizmusa, mindannyiszor kicsúszik a kezünk közül, valahányszor megpróbáljuk őt kategorikusan leminősíteni. Mert a konzervativizmus annyi vitalitással, invencióval, polifon érzékkel, virtuóz hangszerezési tudással, ritmikai izgalommal és változatos népzenei fűszerezéssel társul nála, hogy nemigen erőszakolható bele sem az igénytelenség, sem az üres népszerűséghajhászás, sem a folklorizmus skatulyájába, egyáltalán semmilyen skatulyába. Ezt mutatja, hogy legnagyobb szovjet és külföldi kortársai közül is oly sokan elismerték tehetségét. Az 1940-es, David Ojsztrahnak írt *Hegedűverseny* persze háromteteles és gyors-lassú-gyors elrendezésű, ahogy illik. De amúgy jóval invenciózusabb, érdekfeszítőbb, mint egy pusztán rutinból írt „használati” hegedűverseny. Gondos kidolgozás és példás hangszerszerűség és a kifejezés gazdagsága jellemzi: lassú tételle kifejezetten szenvedélyes és megragadó, zárótétele pedig haydnosan szellemes és jelentékeny; Hacsaturjan invenciója nem fullad ki sehol. Nem csodálkoznék, ha a művet nem a szólista ajánlotta volna be a programba.

De Angelis pedig a lehető legelőnyösebben mutatkozott be: játékának alapvető könnyedsége jól illeszkedett Hacsaturjan derűs karakteréhez; hegedűhangja tiszta csengésű, makulátlan szépségű, intonációja imponáló, és legfőképpen érzékenyen, koncentráltan, karakterekben gazdagon zenél. Mindehhez pedig kidolgozott, vir-

tuóz hegedűtechnikája járult hozzá. Saccani mester jól átgondoltan, de egy csöppet talán rutinból, erőit kímélve vezényelt – vagy talán nem volt jó fizikai állapotban? A zenekar és a szólista közötti koordinációt mindemellett jól biztosította, és pálcája alatt a zenekar is rendezetten, csiszoltan szólalt meg. De Angelis ráadásképpen Bach *C-dúr szólószonátájának* Largo tételét adta elő; nagyon finom ízléssel, de talán kevesebb belső tűzzel játszott, mint a versenyműben. A szovjet után orosz szerző művével, Csajkovszkij 4. *szimfóniájával* folytatódott a koncert. A zenekar egy-egy zenei gondolat erejéig kiemelkedő szerephez jutó tagjai és részei – oboa, klarinét, fagott-pár, csellószólam, ütőhangszerek – ismételten remekeltek, és a Csajkovszkij által feltorlasztott szenvedélyek is kellően intenzívek voltak. Szívhez szóló és elringató volt a lassú tétel, s bár a pizzicatós Scherzo meglehetősen gyorsra sikerült, a középrész zenélőóra-karaktere és a tétel befejezése is szellemes volt. Hiányérzetet keltett, elszármazott tetszett viszont a zárótételt nyitó két hatalmas, kacskaringós ostor- vagy villámcsapás; szokták ezt ennél elementárisabb erővel is megszólaltatni. Általában véve a részletszépségek ellenére olyasmit éreztem, mint a versenymű esetében: hogy tudniillik az – egyébként a művet kotta nélkül vezénylő – Saccani nem volt szívvel-lélekkel jelen, vezénylésén érezhető volt, hogy erősen támaszkodik hatalmas rutinjára.

A zenekar felkészültségét dicséri, hogy a finom utasításokban nem túlságosan gazdag irányítás ellenére maximálisan a helyén volt: az együttes koncentrációján, professzionalitásán nem múltott semmi. A közönség is hosszan ünnepelte az előadókat, amit azután ritkaságszámba menően, zenekari ráadással köszöntek meg: a drámai pillanatok derűs levezetéseképpen Csajkovszkij *Az évszakok című zongoradarab-sorozatából* a „Barcarolle” (Június) tétel zenekari átíratát játszották el hangulatosan.

Concerto Budapest

Művészetek Palotája 2025. május 17.

Ha az idei szezon minden Concerto Budapest-hangversenyén jelen lehettem volna, felelősséggel kijelenthetném, hogy ez volt évaduk legjobb koncertje, így azonban „csak” azt írhatom, hogy egyik legnagyobb hangversenyét adta a zenekar május 17-én a Művészetek Palotájában. Minden adott volt a sikerhez. Két olyan művet szólaltattak meg, melyek műfajukban a csúcst jelentik: Johannes Brahms D-dúr hegedűversenye (op. 77, 1878) töltötte ki az est első felét, míg a szünet után a Ludwig van Beethoven életművében is kimagasló *Missa solemnis* (op. 123, 1819–1823) hangzott el.

✍ Kovács Ilona

Nemcsak a műsorválasztás, hanem az előadók is szavatolták a minőséget. A Hegedűverseny szólistája Szergej Krilov orosz-olasz hegedűművész volt, akit 2021-ben hallottam először a Concerto Budapesttel, akkor Sosztakovics versenyművének szólóját játszotta. Krilov azóta is fellépett már az együttessel, így elmondható, hogy rendszeresen visszatérő vendége a Concerto Budapestnek. Talán ez is közrejátszott abban, hogy hallhatóan nagy volt az összhang a szólista és zenekar között, ez pedig nagyban a karmester, Keller András érdeme is volt, aki remekül irányította muzsikusait. Brahms művének zenekari szólama ugyanis nem kíséret, a mű voltaképpen szimfónia hegedűszólóval, két teljesen egyenrangú partner szól egymást kiegészítve. Jó példa erre a 2. tétel indítása, ahol nem a hegedű, hanem az oboa mutatja be a fő témát. (Ezzel Horváth Béla játszotta a szólót – gyönyörűen.) A zenekar érzékenyen követte Krilov minden rezdülését, és tartalmas párbeszédet hallottunk a mű egésze során. Krilov igényesen játszott, ami olyan apró jelekben is megmutatkozott, minthogy a mű elején és a 2. tétel elején is hangolt. Hegedülésének dinamikája és színezete egyaránt nagyon széles skálát mutatott, érzékeny tagoltság és finom rebbenések jellemezték előadását, amellet, hogy Krilov virtuozitása kápráztató volt. Az egykor „a hegedű ellen elkövetett merénylet”-nek titulált, hegedűtechnika-ilag rendkívüli nehézségeket támasztó versenymű Krilov interpretációjában egyáltalán nem tűnt nehéznek, játsszi könnyedséggel szóltak a nehéz kettősfogások és futamok. Nem volt kétséges – világsztársztár hegedülését hallottuk. Természetesen nem úszta meg ráadás nélkül (valószínűleg nem is akarta), és egy viszonylag ritkán hallható művel – Eugene Ysaÿe 2. szólószonátájának zárótételével – köszönte meg a tetszésnyilvánítást. A belga hegedűművész ebben a – *Fúriák* címet viselő – tételben a *Dies irae* gregorián szekvenciát parafrázálja, ahol a rejtett és nagyon is nyilvánvaló többszólamúság megvalósítása az egyik legnagyobb kihívás az előadó számára.

Az est második felében, a monumentális *Missa solemnis* előadásában a végig kiválóan játszó Concerto Budapesthez a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Pad Zoltán) és négy szólista csatlakozott: Pasztricsák Polina (szoprán), Schöck Atala (alt), Bernhard Berchtold (tenor) és Bakonyi Marcell (basszus). Beethoven a par-

titúra elejére „Szívből fakadt – bár a szívekig hatna” és a végére írt „Könyörgés külső és belső békéért” feliratokban is érzékeltette, hogy világnézeti és zeneművészeti értelemben is átért hangzásra törekedett. Ez a mű bensőséges áhítatot és szenvedélyes energiakitöréseket egyaránt hordoz, előadása igazi próbatétel a szólisták, a zenekar és a kórus számára. Az előadók Keller András vezényletével elsőrangúan szólaltatták meg a darabot, mély átéléssel vezették a hallgatóságot a jóval több mint egyórás kompozícióban.

A Magyar Rádió Énekkara világszínvonalú teljesítményt nyújtott, Pad Zoltán karigazgató ismét – immár sokadikára – kiválóan felkészítette kórusát. Hangzásuk tiszta és minden tekintetben kiegyensúlyozott volt, a homofon részek és a fűgák is szikrázó tömörséggel szóltak. Nagy örömmre ezúttal autentikus latin kiejtéssel énekeltek a mise szövegét. A szólista-énekesek is kiemelkedően teljesítettek. Pasztricsák Polina ragyogó szopránja tiszta fénnel árasztotta el a nagyívű dallamokat. Schöck Atala telt, meleg altja szinte emberközelivé varázsolta az ima-dallamokat; a *Benedictus* finom pianói alatt karizmatikus hangvétellel szólt meg. Bernhard Berchtold tenorja erős és lendületes volt: örömmel töltötte be a *Gloria* szenvedélyes szakaszait, és a visszafogottabb részekben is megőrizte kifejező teltségét. Bakonyi Marcell mély basszusa méltósággal bírta a drámai mélységeket; az „*Agnus Dei*” zárósoraiban határozottan, ugyanakkor emberi drámával szólt meg. Beethoven miséje nemcsak az előadónak kihívás: a közönség számára is komoly szellemi erőpróba a hosszú művet végigkövetni. Volt, aki nem is várta meg a mű befejezését és már a tételközi szünetekben többen elhagyták a hangversenytermet. Pedig a mű vége felé, a *Benedictus* tételben igazi meglepetés várt a közönségre. A zeneszerző *Áhítattal* kérte játszani a Sanctus-Benedictust, és az ima meghallgatását egy gyönyörűsége hegedűszóló szimbolizálja. Ezt pedig most nem a koncertmester, hanem a leghátsó pultból felálló Szergej Krilov játszotta – szívhez szólóan, ihletetten és végtelenül szuggesztíven. Felejthetetlen pillanatokat varázsolt a színpadra. A *Missa solemnis* Beethoven eszmeiségéhez méltó, magasztos előadásban hangzott fel, az utolsó, „*dona nobis pacem*” béke-zenéjének aktualitása pedig szívbe markoló fohásszá emelte a mű végső kicsengését. ■

Kovács Ilona

„Rémes könyv” a legjobb értelemben

Bősze Ádám: *Muzikális bestiák* – Zenei ismeretterjesztés humorral, ironiával és tündérporral

Bősze Ádám új könyve, a *Muzikális bestiák*. Rémes könyv a zenéről már címében is szellemes, önironikus és meghökkentő: mintha a szerző egy előre megírt kritikát citálna a borítóra. A „rémes” jelző azonban itt inkább játékos utalás arra a gazdag és néha valóban rémisztő fantáziavilágra, amelyet a könyv bejár – boszorkányoktól kísértetekig, mindezt a zene szemüvegén keresztül. Ez a könyv nem egyszerűen bestiárium, hanem egy képzeletbeli koncert- és szörnykalauz, amelyben a klasszikus zene ördögi és mennyei figurái elevenednek meg.

Bősze Ádám – a *Nagy zenészek, nagy szerelmek. A zenetörténet hálózobatitkai* közönség sikere után – most egy másik világba kalauzol minket: a mítosz, a mese és a vallás határterületeire, ahol angyalok (jók és bukottak), tündérek, boszorkányok, törpék és sárkányok laknak. A cél világos: zenei ismeretterjesztés, játékos formában. És bár a könyvben bőven van ironia, humor, közvetlen hangnem, sőt időnként kifejezetten „béna” vagy „menő” megfogalmazás is, a háttérben komoly szándék húzódik meg: kedvet csinálni a klasszikus zene hallgatásához és megértéséhez. Az olvasót nemcsak szórakoztatni, hanem tanítani is akarja – de nem frontálisan, hanem csipkelődve, barátilag, mintha a Bartók Rádió egyik könnyed, de informatív műsorát hallgatnánk, amit az egykori rádió- és tévés műsorvezető rutinosan vezet.

A könyv ötlete egyébként nem a semmiből jött, voltak előzményei. Bősze Ádám már évek óta járja az országot különböző tematikájú előadásaiival, ezek is forrásul szolgáltak a könyvhöz. Egy másik inspirációt a rádióműsorokra való készülés adhatott a szerzőnek az íráshoz. Korábbi műsorvezetései mellett például a Bartók Rádióban Vashegyi György *Régi-zenei kalandozások* című műsorának vendégeként már találkozhattunk hasonló tematikájú beszélgetésekkel, például *Goethe Erlkönig*-jének Carl Loewe- és Schubert-féle feldolgozásairól. A két verzió összehasonlítása zenei és dramatikus szempontból egyaránt emlékezetes példáját mutatta annak, mire képes az eltérő nézőpont és előadásmód. Ezeknek a rádiós tapasztalatoknak egy része most kötetbe rendeződött, és bőséges zenei példákkal, anekdotákkal, irodalmi utalásokkal kiegészülve kerültek az olvasó elé. Az egyes fejezetek tematikusak, és egy-egy „bestiát” vagy lénypalettejt járnak körül: *Angyalok* – jókor jó helyen; *Angyalok* – rosszkor rossz helyen; *Sárkányok* – az ördög avatarjai; *Félemberek* – vagy inkább féllállatok?; *Boszorkányok* – nem csak szombaton; *Tündérek* – habkönnyű rebbenés; *Kísértetek* – és a Rémkirály; *Törpék* – és óriások; *Égi lények* – főnix és társai. A címek is jelzik a szerzői attitűdöt: játékos, irodalmi, ironikus. Mendelssohn példá-

ul a „tündéres zenék apostolaként” jelenik meg – frappáns és pontos. A szerző a vallási kötődésekről sem feledkezik meg: az angyalok a zsidó-keresztény kultúrkör teremtményei, a bukott angyalok (Lucifer és társai) viszont a könyv könnyedebb részeit képviselik.

Az egész kötetben áthat egy személyes, baráti hang: Bősze gyakran ír úgy, mintha csak egy kávé mellett beszélgetnének vele. Ilyen például, amikor felidézi, amikor a fia megkérdezte tőle, miért kell neki zongorát tanulnia, és a szerző bevallja, hogy „béna választ” adott a kérdésre (103. oldal). Vagy amikor a 104. oldalon azt írja: „mikor szerzetes voltam, a vasárnapi »tíz« misén lehetett ilyen álszent dámákkal találkozni” (előtte persze leírja, miért is álszentek az ilyen idős hölgyek). A 157. oldalon Giuseppa Perandát említi: „Ő az egyetlen ördögűző-komponista, akit ismerek. Ha valakinek eszébe jut más, kérem, feltétlenül küldje el a nevét! (Nem a sajátját.)” Ez a fajta humor, ez az önreflexió az egész könyvet átítatja. A szerzői stílus tudatosan közvetlen. Idézhetjük például a 46. oldalt: „azért fogalmazok ilyen bénán”, vagy a 144. oldalt: Ábrahám mellett „menőbb hely van”. Az efféle kijelentések nemcsak a fiatalabb olvasókat szólíthatják meg, hanem hozzájárulnak a műfaji oldottsághoz is. A 145. oldalon: „hozza a frászt”, míg a 146.-on: „Paganini biztosan bejelentkezett volna a muzsikuskísértet megtisztelő címért”. Rengeteg példát lehetne még idézni. Ezek a fordulatok irodalmi játékosággal is bírnak.

A könyv nem törekszik teljességre, és ezt maga a szerző is nyíltan vállalja. Nem gyűjtötte össze „az összes tündért, angyalt, boszorkányt” – nem akar lexikon vagy rémes teremtmények gyűjteménye lenni. Inkább zenei utazás a mese, a hit és a mitológia világán át. Aki didaktikus rendszerezést vár, csalódnia fog – de aki nyitott a zene és a fantázia határán mozgó kalandozásokra, annak Bősze könyve valódi élményt nyújt. Ez a kettősség – komolyság és humor, tudás és szellemesség – a könyv egyik legnagyobb erőssége. Az előszó például kifejezetten komoly, sőt, szinte ünnepélyes, mintha

egy tudományos értekezés ígérek. Ehhez képest a könyv teste laza, anekdotikus, ironikus. Ez a kontraszt tudatos és hatásos: mintha a szerző az első oldalon biztosítaná az olvasót arról, hogy tud komolyan is írni, de most inkább mesélni fog. Bősze Ádámnak világos célja van: egy újabb generációnak is megmutatni, hogy a klasszikus zene nem poros múzeum, hanem eleven, szellemes és sokszor nagyon is szórakoztató világ. Ezért is fontos, hogy a könyv zenei példákkal bőségesen ellátott. Hasonlóan előző könyvéhez, itt is QR-kódokkal találhatjuk meg az illusztrációkat. Nemcsak zeneszerzőket, műcímeket említ, hanem ezek értelmezéséhez is kapaszkodót ad. Aki a könyvet olvassa, biztosan meg fogja keresni Schubert *Erlkönig*-jét vagy Mendelssohn *Szent-ivánéji álom* című alkotását, talán még Paganini kísérteties capriccióját is új füllel hallgatja majd. Bősze Ádám *Muzi-*

kális bestiák című könyve méltó folytatása a *Nagy zenészek, nagy szerelmek* című írásának, de annál komolyabb és bizonyos értelemben tudományosabb is. Az előzőhöz hasonlóan nemcsak a felhasznált irodalomról ad egy listát a kötet végén, hanem itt már névmutató is szolgálja az olvasók tájékozódását. A kiadvány tehát nemcsak azoknak ajánlható, akik szeretik a zenetörténetet, hanem mindenkinek, aki nyitott a műfajok közötti játékra, a zene és a kultúra közötti kalandozásra. A könyv bizonyosan eléri célját: azt, hogy kedvet csináljon a zenéről való olvasáshoz – és főleg a zenehallgatáshoz. És ha közben még jót is nevetünk egy-egy „rémes” fordulaton, annál jobb.

Bősze Ádám: *Muzikális bestiák. Rémes könyv a zenéről*. Budapest: Libri Könyvkiadó, 2024. 241 oldal. ISBN: 978-963-433-757-7.

✍ Kovács Ilona

Miért fontos Schönberg?

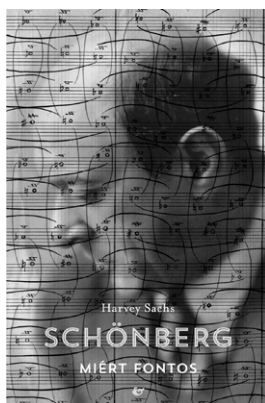
A 20. századi zenetörténet egyik legnagyobb hatású, ugyanakkor leginkább megosztó alkotójáról írt monográfiát Harvey Sachs (*1946) amerikai-kanadai író-zenetörténész. Könyve amely *Schönberg. Miért fontos* címmel jelent meg 2023-ban angolul, meglepően gyorsan a magyar olvasókhoz is eljutott, már 2024-ben, Rácz Judit értő fordításában.

A szerzőt, Harvey Sachsot elsősorban kiváló életrajzairól ismerjük. Nevéhez fűződik többek között Arturo Toscanini és Arthur Rubinstein életrajza, valamint a Beethoven Kilencedik szimfóniájáról írt alapos és olvasmányos könyve is (*The Ninth*). Sachs életműve immár tizenkettedik kötetéhez érkezett, és e monográfia is tanúbizonyságát adja annak a sajátos ötvözetnek, amely miatt írásait világszerte figyelem övezi: egyszerre képes tudományosan megalapozott, forrásgazdag és mégis közérthető, sőt élvezetes szöveget írni. Nem csoda, hogy a *New York Times Book Review* az év száz legfigyelemreméltóbb könyve közé sorolta. A *Washington Post* kritikusa, Michael Dirda úgy fogalmazott: „Sachs meggyőző érveket sorakoztat fel e nehéz és megfélemlítő zene mellett.” Tim Page (*Wall Street Journal*) is dicsérte a szerző „személyes megjegyzéseit”, John Adams pedig „rendkívül értékes forrásnak” nevezte mindazok számára, akik „áttekinthető és hozzáférhető képet keresnek erről a végtelenül ellentmondásos és gyakran félreértett zenei óriásról”. Ezek a méltatások találóak. Sachs valójában egyszerre mesél, tanít és értelmez, de sosem sulykol vagy ismét. Nincs benne tudálékosság, mégis minden mondatában érződik az ismeret mélysége.

Sachs könyve nem zenetudományos elemzések halmaza, hanem egy regényszerűen megírt, gazdag életrajzi és művelődéstörténeti háttérrel ellátott portré. Olyan mű,

amely a laikus olvasót is képes megszólítani, ugyanakkor kellően pontos és informatív ahhoz, hogy a szakmabeliek is érdeklődéssel forgassák. Ez a kettősség különösen fontos egy olyan szerző esetében, mint Arnold Schönberg (1874–1951), akinek neve sokak számára egyet jelent a zenei modernizmus radikális formáival, s akinek zenéje máig kihívást jelent mind az előadók, mind a hallgatók számára. Vélhetően ez is hozzájárul ahhoz, hogy Schönberget nemcsak saját korában, de manapság is ritkán játszzák. Sachs statisztikája szerint a világ hét vezető zenekara (Berlini Filharmonikusok, Bécsi Filharmonikusok, Bostoni Filharmonikusok, London Szimfonikusok, Los Angeles-i Filharmonikusok, New York-i Filharmonikusok, Philadelphia Zenekar) még a Covid előtt, a 2018–19-es évadban a zeneszerző mindössze három művét tűzte műsorra (10.) –, pedig hatása a 20. századi zenetörténetre megkerülhetetlen.

Sachs alaposan, de nem bő lére eresztve tárgyalja Schönberg valamennyi fontos művét: kezdve az ifjúkori művektől, majd a *Verklärte Nacht* romantikus késsőromantikájától a dodekafónia teoretikus keretein át egészen az életmű legkésőbbi darabjaiig. A *Verklärte Nacht* például Sachs olvasatában nem pusztán egy korai romantikus kompozíció, hanem a szerző saját vívódásainak és vágyainak lenyomata, amelynek librettóját a mai szappanoperák

világához hasonlítja ironikusan: „A történet, amely a huszadik század fordulóján sokkolónak számított, ma inkább egy közhelyes, másodvonalbeli film sztorijaként vagy egy szappanopera cselekményeként hat.” (34.). A szerző nem törekszik arra, hogy minden egyes taktust kielemezzen. Helyette összefüggéseket keres, és értelmezési keretet kínál, amelyben Schönberg zenéje az életmű többi aspektusával, valamint az őt körülvevő kulturális, politikai és történeti közeggel együtt értelmezhető.

A könyv egyik nagy érdeme, hogy Schönberget nemcsak zeneszerzőként, hanem történelmi és emberi figuraként is bemutatja. A Bécsben született Schönberg az Osztrák–Magyar Monarchia zsidóságának egyik legszemléletesebb példája: identitása mindvégig ingatag volt, élete pedig számos ponton a korabeli társadalmi és kulturális feszültségek lenyomata. Schönberg apja Szécsényben született, így a kor közigazgatási szabályai szerint Schönberg formálisan magyar alattvalónak számított, noha egyetlen szót sem beszélt magyarul. Az osztrák és német zenei elit sokáig nem becsülte meg: Bécs és Berlin csak korlátozottan fogadta be, és bár Amerikában végül nyugalmat és elismerést talált, a gyökértelenség érzése egész életét áthatotta. Ez a belső bizonytalanság kéz a kézben járt alkotói elszántságával – mintha újra és újra bizonyítania kellett volna, hogy egyenrangú a nagy elődökkel. Egész életében autodidakta volt: semmiféle formális zenei képzést nem kapott, s ez mély nyomot hagyott személyiségén. Minderre egyfajta állandó önigazolási kényszerként reagált: saját zsenialitását hirdette, rendkívül sértődékeny volt, és nehezen tűrt ellenvéleményt. Sachs finoman, de egyértelműen írja le ezt a pszichológiai hátteret – anélkül, hogy Schönberget idealizálná vagy demonizálná. Ellenkezőleg: bemutatja őt, mint „olyan embert, akinek külön tehetsége volt ahhoz, hogy saját sorsát a szükségesnél is jobban megnehezítse” (49.). Ez a belső feszültség képezte a táptalajt Schönberg legmerészebb újításainak is. A dodekafónia (tizenkétfokúság), a Sprechgesang (énekbeszéd) vagy a *Pierrot lunaire* avantgárd formavilága mind olyan művészi eszközök, amelyeket senki más nem mert volna ilyen radikálisan használni. Sachs szerint ezek az újítások legalább annyira az önbizalomhiány és a bizonyítási vágy eredményei, mint a tudatos esztétikai forradalomé.

Zeneszerzői munkássága mellett egyáltalán nem elhanyagolható Schönberg pedagógiai tevékenysége sem. Zeneszerzés-könyve a mai napig idézett és vitatott mű, amelyben – többek között – azt próbálja megmutatni, hogyan lehet logikát vinni a komponálásba. (Magyarul: *Arnold Schoenberg: A zeneszerzés alapjai*. Fordította: Tallián Tibor. Budapest: Zeneműkiadó, 1971.). Ebben a szellemben nevelte tanítványait is, akik aztán saját hangon, de az ő hatása alatt formáltak tovább a 20. század zenéjét. Fontos leszögezni, hogy a dodekafóniát és az atonalitást nem kényszerítette egyik tanítványára sem, ezt „családi ügynek” tekintette. Jean Sibelius egyik félig tréfás, félig

komoly megjegyzése szerint Schönberg legnagyobb művei nem is annyira a saját kompozíciói, mint inkább a tanítványai voltak – és Sachs e mondás kapcsán nemcsak a humoros oldalát emeli ki, hanem annak igazságtartalmát is. Tanítványai között találjuk Anton Webernt (1883–1945) és Alban Berget (1885–1935), a második bécsi iskola legnagyobb alakjait, valamint a kevésbé ismert, de szintén jelentős Egon Welleszt (1885–1974), Erwin Steint (1886–1958), Karl Horowitzot (1884–1925) és Heinrich Jaloweczet (1882–1946). [Nekünk különösen fontos, hogy ebbe a sorba a magyar Jemnitz Sándor (1890–1963) is beletartozik, egy rövid ideig ő is járt zeneszerzésórákra Schönberghez Berlinben – lásd: Kovács Ilona: „Egy évig csak Beethoven-, Brahms-, Bruckner-, Mahler-szimfóniákat vezényelni, és utána meghalni!» Adalékok Jemnitz Sándor fiatalkori portréjához” *Magyar Zene* 53/2, (2015. május): 146–159.]

Még egy ilyen színvonalas kötet sem hibátlan. A könyv számomra egyik leginkább zavaró formai döntése, hogy a szerző (vagy a könyv szerkesztője) a lábjegyzetek helyett végjegyzeteket használ, így az olvasónak – főleg, ha az ember egy-egy idézet forrására vagy adalékára kíváncsi – állandóan lapozgatnia kell a szöveg és a jegyzetapparátus között. Továbbá hiányzik a név- és tárgymutató is – ez különösen problémás egy olyan monográfiánál, amelyben több tucat személy és mű szerepel, s amelyet vélhetően sokan később is szeretnének újra fellapozni, kutatni. A magyar kiadás egyébként kiváló – Rácz Judit fordítása gördülékeny, stílusos, jól érzékelteti Sachs humorát és nyelvi finomságait. Csak néha olvashatunk olyan megfogalmazást, mint a kissé magyartalan „...a Kettősverseny 1887-ben került bemutatásra” (22.); a 32. oldal első mondata pedig vélhetően a számítógépes technika áldozata lett. Mindezen formai kényelmetlenségek ellenére Harvey Sachs könyve kimagasló teljesítmény. Nemcsak Schönbergéről szól, hanem arról is, hogy hogyan viszonyulunk a modernitáshoz, a nehéz és „kényelmetlen” művészethez, a zseni és a közönség bonyolult viszonyához. Schönberg esetében ez különösen aktuális: zenéjét a mai napig sokan tartják befogadhatatlannak, miközben hatása megkerülhetetlen. Sachs nem egyszerűsíti le ezt a dilemmát, de világossá teszi: ha valóban meg akarjuk érteni a 20. század zenetörténetét – legyen szó Debussyról, Stravinskyról vagy akár Ligetiről –, akkor Schönberget nem lehet megkerülni. A könyv címében a *Miért fontos* első pillantásra leegyszerűsítő kérdésnek tűnhet. Sachs válasza azonban árnyalt, megalapozott és mégis személyes: Schönberg azért fontos, mert a zenetörténet – és a zenehallgatás – olyan formáit tette lehetővé, amelyek addig elképzelhetetlenek voltak. És azért is fontos, mert személyes története megtestesíti mindazt a feszültséget, amely a 20. században a művészet, a hagyomány, az identitás és a modernség között feszül.

Harvey Sachs: Schönberg. Miért fontos. Fordította: Rácz Judit. & Kiadó (Ampersand & Son Kft.): Budapest, 2024, 239 oldal. ISBN: 978-615-6402-41-7. ■

MAGYARORSZÁGI HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

8000 Székesfehérvár
Szabadságarcos út 59.
+36 30 217-3411
Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92
Email: ruff.tamas@arso.hu • www.arso.hu

Budafoki Dohnányi Ernő

Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

1225 Budapest, Nagytétényi út 280.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság:
1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Tel.: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
www.bpo.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.

Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levélcím: 1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem: 1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: +36 70 652-5591
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttesei Szimfonikus Zenekar- Énekkar- Gyermekekórus

Székhely: 1037 Budapest,
Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel.: +36 20 487-1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábíán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest, Laktanya u. 35.
(I. em., 2-es kapucsengő).
Tel.: (+36-1) 373-0228 • (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hum • utazenehez.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu/hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu
www.sztif.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér
Tel.: +36 20 926-0424
E-mail: szolnokiszimfonikusok@gmail.com
www.szolnokiszimfonikusok.hu

REGIONÁLIS/ FÉLHIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Tel.: +36 20 4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
www.bekesszimf.hu

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com
www.dszz.hu

Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület

Eger 3300 Knézh K. u. 8.
Tel.: +36 20 964-1518
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté
egriszimfonikusok.hu

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton
www.gso.hu

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Tel.: +36 20 3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com jacintfol-
di@gmail.com
hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.

9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
Tel.: +36 30 9656-453
E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levélcím: TatabányaArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Tel.: +36 30 692-6489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

A magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **Zenekar Művészeti Bt.**

1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6. | E-mail: info@zenekarujzag.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **Popa Péter**

Tervezőszerkesztő: Komenda Krisztina

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2025-ben is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ - 17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom